Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Urša Jerončič

Vizije prihodnosti mladih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Urša Jerončič

Vizije prihodnosti mladih

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Alenka Gril

Ljubljana, 2023

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Alenki Gril, za strokovno pomoč, usmeritve in spodbudo.

Zahvaljujem se moji družini in fantu, za podporo, potrpežljivost in motivacijo.

Hvala tudi vsem udeleženim, brez katerih delo ne bi nastalo.

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Urša Jerončič

Mentorica: doc. dr. Alenka Gril

Naslov magistrske naloge: Vizije prihodnosti mladih

Kraj: Ljubljana

Leto: 2023

Število strani: 118 **Število tabel:** 45 **Število grafov:** 40 **Število prilog:** 5

Ključne besede: mladostniki, prehod v odraslost, pozitiven razvoj mladih, prihodnje razmišljanje, izzivi prihodnosti, generacija Y, generacija Z.

Povzetek: Vstop v odraslost je ključna prelomnica v življenju posameznika, ki prinaša številne spremembe, izzive in odgovornosti. Je proces osamosvajanja med katerem se mladi prilagajajo novim vlogam ter pričakovanjem družbe. V teoretičnem uvodu sem najprej opredelila prehod v odraslost kot razvojno obdobje. Osredotočila sem se na značilnosti prehajanja v odraslost v slovenskem okolju. Naredila sem pregled aktualnih podatkov na štirih področjih, ki po sociooloških vidikih veljajo za ključne kriterije odraslosti – zaključek formalnega izobraževanja, prehod na zaposlitveni trg, selitev od izvorne družine in oblikovanje lastne družine, partnerstva. V nadaljevanju sem predstavila koncept vizije prihodnosti in njegovo vlogo pri pozitivnem razvoju mladega posameznika. Vključila sem tudi koncept generacij, ki bo služil kot analitsko orodje v raziskavi. Opisala sem značilnosti dveh generacij današnje mladine - pripadnikov generacije Y in generacije Z ter pomen poznavanja generacijskih razlik za socialne delavce. Teoretični del sem zaključila s poglavjem o izzivih prihodnosti. Na kratko sem predstavila glavne pričakovane tehnološke, ekonomske, podnebne in demografske spremembe, ki bodo vplivale na svet in celotno družbo. V empiričnem delu sem z uporabo strukturiranega vprašalnika zbirala podatke o tem, kakšne so vizije mladih na področju izobraževanja in zaposlitve, financ in bivanja ter partnerstva in družine. Zanimalo me je tudi, v kakšni meri oz. na kakšen način so globalni izzivi, ki jih prinaša prihodnost, povezani z oblikovanjem osebnih vizij prihodnosti mladih ter ali med mladimi na splošno prevladuje optimističen ali pesimističen pogled na prihodnost. Raziskava je kvantitativna in deskriptivna. Populacijo predstavljajo vse osebe v Sloveniji, rojene med letoma 1992 in 2005, ki so v času zbiranja podatkov spadale v skupino mladih na prehodu v odraslost (osebe med dopolnjenim 18. in 31. letom starosti). Vzorec je neslučajnostni in priročni. Raziskava je pokazala, da so mladi večinoma optimistični v zvezi s svojo prihodnostjo. Ključne teme pri njihovem razmišljanju o prihodnosti vključujejo delo/kariero, partnerske odnose ter finančno situacijo, pri čemer doživljajo večinoma pozitivna ali nevtralna čustva. Občutki neugodja se pojavljajo, ko razmišljajo o prihodnosti družbe in sveta. Sodelujoči mladi izbirajo poklice glede na lastne interese in znanje, pri čemer ne verjamejo, da jim njihovo šolanje zagotavlja vsa potrebna znanja za uspešno kariero. Pomembnost izobrazbe in dejanskega znanja pri iskanju zaposlitve se razlikuje glede na doseženo stopnjo izobrazbe in zaposlitveni status udeleženih, večina pa izraža

pripravljenost na vseživljenjsko učenje za napredovanje v karieri. Večina sodelujočih mladih na prehodu v odraslost ima jasno predstavo o svojem prihodnjem poklicu, želi si stabilne zaposlitve in izraža negotovost glede pogostega menjavanja službe. Finančno si predstavljajo lagodno življenje, pri čemer večina pričakuje lastniško nepremičnino okrog 30. leta in želi živeti v vaškem okolju. Partnerski odnosi so tem mladim pomembni, večina si želi resno partnersko ali zakonsko zvezo ter starševstvo okrog 30. leta, z željo po dveh otrocih v povprečju. Družino vidijo kot potrditev ljubezni, izpolnitev življenjskega smisla in občutek povezanosti. Sodelujoči mladi pričakujejo poslabšanje življenjskih razmer v prihodnosti, pri čemer največje izzive vidijo v okoljskih spremembah, socialno-ekonomskih težavah, tehnološkem napredku ter spremembah v človeških vrednotah. Kljub zaskrbljenosti zaradi globalnih izzivov ti mladi verjamejo, da lahko aktivno prispevajo k reševanju izzivov in prilagajajo svoje vizije prihodnosti glede na pričakovane izzive.

Title: The Young People's Visions of Their Future

Key words: youth, transition to adulthood, positive youth development, future thinking, challenges of the future, Generation Y, Generation Z.

Abstract: The transition to adulthood is a crucial milestone in an individual's life, bringing numerous changes, challenges, and responsibilities. It is a process of individuation during which young people adapt to new roles and societal expectations. In the theoretical part, I first defined the transition to adulthood as a developmental period. I focused on the characteristics of transitioning to adulthood in the Slovenian environment. I provided an overview of current data in four areas considered key criteria of adulthood from a sociological perspective: completion of formal education, entry into the job market, moving away from the family of origin, and forming one's own family and partnerships. Later, I introduced the concept of future vision and its role in the positive development of young individuals. I also included the concept of generations as an analytical tool in the research. I described the characteristics of two generations of today's youth - members of Generation Y and Generation Z - and the importance of understanding generational differences for social workers. I concluded the theoretical part with a chapter on the challenges of the future. I briefly presented the main expected technological, economic, climate, and demographic changes that will impact the world and the entire society. In the empirical part, I collected data using a structured questionnaire on the visions of young people regarding education and employment, finances and living arrangements, as well as partnerships and families. I was also interested in the extent and manner in which global challenges posed by the future are connected to the formation of personal visions of the future among young people, and whether there is a prevailing optimistic or pessimistic view of the future among the youth in general. The research is quantitative and descriptive. The population includes all individuals born in Slovenia between 1992 and 2005, who fell into the category of young people in transition to adulthood (individuals between the ages of 18 and 31) at the time of data collection. The sample is non-random and convenient. The research showed that young people are mostly optimistic about their future. Key themes in their thinking about the future include work/career, relationships, and financial situations, with mostly positive or neutral emotions. Feelings of discomfort arise when

contemplating the future of society and the world. Participants choose professions based on their interests and knowledge, and they don't believe that their education provides all the necessary knowledge for a successful career. The importance of education and actual knowledge in seeking employment varies based on the level of education attained and the employment status of the participants, with most expressing a willingness for lifelong learning for career advancement. Most young people in transition to adulthood have a clear idea of their future profession, desire stable employment, and express uncertainty about frequent job changes. They envision a comfortable financial life, with the majority expecting to own a home around the age of 30 and wanting to live in a rural environment. Partner relationships are important to these young individuals, with most desiring a serious partnership or marriage and parenthood around the age of 30, with an average desire for two children. They see family as a confirmation of love, fulfilment of life's meaning, and a sense of connection. Participating young people expect worsening living conditions in the future, with the greatest challenges perceived in environmental changes, socio-economic issues, technological progress, and changes in human values. Despite being concerned about global challenges, these young people believe they can actively contribute to addressing these challenges and adjust their visions of the future based on expected challenges.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD ... 1
1.1 MLADI NA PREHODU V ODRASLOST ... 1
1.2 TRENDI PREHAJANJA V ODRASLOST V SLOVENIJI ... 3
1.2.1 IZOBRAŽEVANJE ... 4
1.2.2 ZAPOSLOVANJE ... 5
1.2.3 SELITEV OD DOMA ... 7
1.2.4 PARTNERSTVO IN DRUŽINA ... 8
1.3 VIZIJE PRIHODNOSTI ... 10
1.4 GENERACIJE MLADIH ... 12
1.4.1 GENERACIJA Y ... 12
1.4.2 GENERACIJA Z ... 13
1.4.3 NAJPOGOSTEJŠE SKRBI GENERACIJ Y IN Z ... 14
1.4.4 POMEN POZNAVANJA GENERACIJ ZA SOCIALNO DELO ... 16
1.5 IZZIVI PRIHODNOSTI ... 17
1.5.1 RAZVOJ TEHNOLOGIJE ... 18
1.5.2 EKONOMSKE SPREMEMBE ... 19
1.5.3 PODNEBNE SPREMEMBE ... 20
1.5.4 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE ... 20
2. RAZISKOVALNI PROBLEM ... 22
2.1 OPIS PROBLEMA ... 22
2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE ... 23
3. METODOLOGIJA ... 24
3.1 VRSTA RAZISKAVE ... 24
3.2 SPREMENLJIVKE ... 24
3.3 MERSKI INSTRUMENT ... 28
3.4 POPULACIJA, VZORČENJE ... 29
3.5 ZBIRANJE PODATKOV ... 29
3.6 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV ... 29
4. REZULTATI ... 30
4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI ... 30
4.2 SPLOŠNI ŽIVLJENJSKI OPTIMIZEM ... 34
4.3 IZOBRAŽEVANJE IN ZAPOSLOVANJE ... 39
4.4 FINANCE IN BIVANJE ... 43
4.5 PARTNERSTVO IN DRUŽINA ... 49
4.6 IZZIVI PRIHODNOSTI ... 53

4.7 PREVERJANJE HIPOTEZ 57
5. RAZPRAVA 81
6. SKLEPI 90
7. PREDLOGI 92
8. VIRI IN LITERATURA 94
9. PRILOGE 102
9.1 ANKETNI VPRAŠALNIK 102
9.2 ZBIRNE TABELE PODATKOV 106

KAZALO TABEL

Tabela 1: Spremenljivke - demografski podatki 24
Tabela 2: Spremenljivke - življenjski optimizem 25
Tabela 3: Spremenljivke – izobraževanje in zaposlitev 25
Tabela 4: Spremenljivke - finance in bivanje 26
Tabela 5: Spremenljivke - partnerstvo in družina 27
Tabela 6: Spremenljivke - izzivi prihodnosti 28
Tabela 7: Spol 30
Tabela 8: Leto rojstva 30
Tabela 9: Partnerski status 31
Tabela 10: Zaposlitveni status 31
Tabela 11: Dosežena stopnja izobrazbe 32
Tabela 12: Indeksi splošne naravnanosti do prihodnosti 35
Tabela 13: Razlogi za izbor študija/poklica 39
Tabela 14: Pričakovana minimalna neto plača 42
Tabela 15: Pričakovan življenjski standard 43
Tabela 16: Pričakovani bivalni pogoji 43
Tabela 17: Pričakovana starost ob selitvi od doma 44
Tabela 18: Prihodnji partnerski status 49
Tabela 19: Pričakovana starost ob rojstvu prvega otroka (točna) 50
Tabela 20: Pričakovana starost ob rojstvu prvega otroka (netočna) 51
Tabela 21: Načrtovano število otrok 51
Tabela 22: Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti 53
Tabela 23: Stopnja zaskrbljenosti glede prihodnosti 55
Tabela 24: Ocena zmožnosti osebnega prispevanja k reševanju izzivov prihodnosti 56
Tabela 25: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti 56
Tabela 26: Željena minimalna neto plača (primerjava po zaposlitvenem statusu) 60
Tabela 27: Pričakovana minimalna neto plača (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 63
Tabela 28: Pričakovana starost ob selitvi od doma (primerjava po partnerskem statusu) 65
Tabela 29: Predstava o bivalnem okolišu (primerjava po partnerskem statusu) 65
Tabela 30: Predstava o kraju bivanja (primerjava po partnerskem statusu) 66
Tabela 31: Pričakovana starost ob selitvi od doma (primerjava po zaposlitvenem statusu) 68
Tabela 32: Predstava o bivalnem okolišu (primerjava po zaposlitvenem statusu) 69
Tabela 33: Predstava o državi bivanja (primerjava po zaposlitvenem statusu) 70
Tabela 34: Načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka (primerjava po spolu) 72

Tabela 35: Načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka (primerjava po generacijah) 73
Tabela 36: Načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka (primerjava po partnerskem statusu)75
Tabela 37: Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti (primerjava po splošni naravnanosti) 75
Tabela 38: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti (primerjava po splošni naravnanosti) 76
Tabela 39: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 78
Tabela 40: Ocena splošnih življenjskim razmer v prihodnosti (primerjava po generacijah)... 79
Tabela 41: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti (primerjava po generacijah) 80
Tabela 42: Deskriptivne statistike 106
Tabela 43: Razlogi za/proti načrtovanju otrok 112
Tabela 44: Globalni izzivi prihodnosti 115
Tabela 45: Misli o prihodnosti 118

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Generaciji Y in Z 31
Graf 2: Zaposlitveni status glede na leto rojstva 32
Graf 3: Partnerski status glede na leto rojstva 33
Graf 4: Življenjski optimizem 34
Graf 5: Indeksi splošne naravnanosti do prihodnosti 36
Graf 6: Pogostost teme razmišljanja o prihodnosti 36
Graf 7: Občutja ob temah razmišljanja o prihodnosti 37
Graf 8: Splošno mnenje o (prihodnjem) izobraževanju 40
Graf 9: Splošno mnenje o (prihodnjem) zaposlovanju 41
Graf 10: Pričakovana minimalna neto plača 42
Graf 11: Predstava o bivalnem okolišu 45
Graf 12: Dejavniki izbire kraja bivanja 45
Graf 13: Predstava o državi bivanja 47
Graf 14: Mnenje o bivanju v tujini 48
Graf 15: Pomembnost partnerstva in starševstva 49
Graf 16: Naravnanost glede prihodnosti (primerjava generacij) 57
Graf 17: Razlogi za izbor študija/poklica (primerjava po zaposlitvenem statusu) 58
Graf 18: Splošno mnenje o izobraževanju (primerjava po zaposlitvenem statusu) 59
Graf 19: Splošno mnenje o zaposlitvi (primerjava po zaposlitvenem statusu) 60
Graf 20:Razlogi za izbor študija/poklica (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 61
Graf 21: Splošno mnenje o izobraževanju (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 62
Graf 22: Splošno mnenje o zaposlovanju (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 63
Graf 23: Pričakovan življenjski standard (primerjava po partnerskem statusu) 64
Graf 24: Pričakovani bivalni pogoji (primerjava po partnerskem statusu) 65
Graf 25: Dejavniki izbora kraja bivanja (primerjava po partnerskem statusu) 66
Graf 26: Mnenje o bivanju v tujini (primerjava po partnerskem statusu) 67
Graf 27: Pričakovan življenjski standard (primerjava po zaposlitvenem statusu) 67
Graf 28: Pričakovani bivalni pogoji (primerjava po zaposlitvenem statusu) 68
Graf 29: Dejavniki izbora kraja bivanja (primerjava po zaposlitvenem statusu) 69

Graf 30: Mnenje o bivanju v tujini (primerjava po zaposlitvenem statusu) 70
Graf 31: Pričakovan prihodnji partnerski status (primerjava po spolu) 71
Graf 32: Pomembnost partnerstva in starševstva (primerjava po spolu) 71
Graf 33: Pričakovan prihodnji partnerski status (primerjava po generacijah) 72
Graf 34: Pomembnost partnerstva in starševstva (primerjava po generacijah) 73
Graf 35: Pričakovan prihodnji partnerski status (primerjava po partnerskem statusu) 74
Graf 36: Pomembnost partnerstva in starševstva (primerjava po partnerskem statusu) 74
Graf 37: Stopnja zaskrbljenosti in zmožnosti prispevanja k reševanju izzivov (primerjava po splošni naravnanosti) 76
Graf 38: Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 77
Graf 39: Stopnja zaskrbljenosti in zmožnosti prispevanja k reševanju izzivov (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe) 78
Graf 40: Stopnja zaskrbljenosti in zmožnosti prispevanja k reševanju izzivov (primerjava po generacijah) 79

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 MLADI NA PREHODU V ODRASLOST

Prehod v odraslost je bil kot samostojno razvojno obdobje opredeljen v začetku 21. stoletja (Arnett, 2000). Je obdobje med mladostništvom in odraslostjo, v literaturi pa ga pogosto zamenjajo izrazi kot so pozno mladostništvo, podaljšano mladostništvo, ali kar mladi in mladina. V sodobnih postmodernih družbah traja prehod v odraslost nekje od konca najstniških let, do konca tretjega desetletja življenja posameznika (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 11). Prehod v odraslost je obdobje, v katerem se v populacijah kažejo najbolj raznoliki demografski vzorci. V predhodnem obdobju mladostništva, ki traja približno med 12. in 18. letom starosti, so demografski podatki zelo homogeni – skoraj vsi mladostniki živijo pri izvornih družinah, se šolajo in so neporočeni. Prav tako je bolj demografsko homogeno obdobje odraslosti (nekje po 30. letu starosti), ko je večina posameznikov poročenih oz. živi v zunajzakonski zvezi, so zaposleni in imajo vsaj enega otroka (Zupančič in Puklek Levpušček, 2021, str.9).

Arnett (2000) je kot enega izmed glavnih argumentov za potrebo po opredelitvi in razlagi novega razvojnega obdobja navedel demografske spremembe v družbah zahodnega tipa. Te se nanašajo na porast starosti posameznikov ob prevzemanju odraslih socialnih vlog, kot so zaključek formalnega izobraževanja, zaposlitev za polni delovni čas, poroka ali dolgotrajna partnerska zveza, starševstvo. S sociološkega vidika so to objektivni kriteriji ali označevalci odraslosti (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 11). Ule in Kuhar (2003) med kriterije dodajata še selitev od izvorne družine oz. vzpostavitev novega, samostojnega gospodinjstva.

Globalizacija, spremembe v ekonomiji od industrijske k informacijsko-tehnološki in spremljajoče socialno-ekonomske spremembe v svetu, so v zadnjih desetletjih od mladih zahtevale razvoj novih spretnosti in znanj ter pridobitev novih kompetenc, ki jih posamezniki potrebujejo za učinkovito delovanje v odraslosti. Zaradi potrebe po daljšem izobraževanju in profesionalnem izpopolnjevanju se je zakasnil prehod v zaposlitev in posledično v finančno neodvisnost, prehod v partnerstvo in starševstvo (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 11). Tudi Ule (2008) navaja, da so ekonomske in tehnološke spremembe tiste, ki so v največji meri vplivale na to, da je dandanes veliko težje postati odrasel na način, ki je bil značilen še pred nekaj desetletji.

Prehodi v odraslost tudi niso več tako linearni, dobro opredeljeni in jasni. Zaključku izobraževanja so predvideno sledili selitev od doma staršev, stalna zaposlitev, poroka in starševstvo. Danes so prehodi nelinearni, heterogeni in diferencirani (Sirsch in Zupančič,

2021, str. 12). »Mnogi se izobražujejo, občasno delajo, čakajo na primerno zaposlitev, živijo s starši, oblikujejo občasne ali razmeroma stalne partnerske odnose, se začasno preselijo z doma staršev in se vrnejo nazaj, preizkušajo različne vzorce in sloge življenja ipd.« (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 12). Tovrsten prehod v odraslost pa je predvsem kulturni pojav, saj obstaja le v družbah, ki mladim dovoljujejo in omogočajo odlaganje odraslih socialnih vlog in odgovornosti v njihova dvajseta leta (Arnett, 2015).

Odlaganje starševstva v pozna dvajseta ali zgodnja trideseta leta je značilno za celotno Evropo (in Severno Ameriko). Obstajajo pa pomembne razlike v drugih vidikih prehoda v odraslost med evropskimi državami. Te so pogojene z družbeno-kulturnimi razlikami (v tradiciji, običajih, normah, s posledicami ekonomske ter kulturne globalizacije), z razlikami v institucionalni, socialni in ekonomski politiki in z razlikami v regionalnih sistemih socialne blaginje (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 13).

Arnett (2004) je izpostavil pet glavnih značilnosti obdobja prehoda v odraslost. Opisuje ga kot obdobje raziskovanja identitete, nestabilnosti, osredotočenosti nase, obdobje »nekje vmes« (v tranziciji) in obdobje velikih možnosti/optimizma.

Mladi torej poskušajo ugotoviti kdo so, kaj želijo, iščejo informacije o različnih življenjskih možnostih, se preizkušajo v različnih dejavnostih in vlogah, imajo malo družbenih obvez in se zavedajo, da imajo v svoji prihodnosti veliko različnih možnosti in priložnosti, da lahko uresničijo svoje ambicije in dosežejo več kot generacije njihovih staršev. V nekaterih vidikih se opredeljujejo kot odrasle, saj so običajno zaključili srednješolsko izobraževanje in telesni razvoj, po drugi strani pa mnogi še niso finančno neodvisni in nimajo zaključenega terciarnega izobraževanja (Arnett, 2000; Sirsch in Zupančič, 2021, str. 22).

Predstava in opredelitev odraslosti, ki nastopi po tranziciji, se navezuje na individualistična merila posameznika. Tradicionalni kriteriji odraslosti ne predstavljajo več ključnih meril za vstop v odraslost. Pomembna postajajo merila, ki niso odvisna od socialno-ekonomskega statusa in stopnje izobrazbe (Arnet, 2000).

Arnett (2001) je oblikoval listo kriterijev, ki upošteva sociološke, antropološke in psihološke vidike odraslosti, ter jih razvrstil v sedem kategorij:
1. *Individualizem* – npr. psihološka osamosvojenost v odnosu do staršev, oblikovanje enakovrednih odnosov s starši, neodvisno odločanje in prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja;

2. *Prehodi vlog* – npr. zaključeno izobraževanje, zaposlitev za polni delovni čas, poroka, spočetje otroka;
3. *Prilagajanje normam* – npr. izogibanje ilegalnim substancam, voziti varno in ne pod vplivom alkohola, varni spolni odnosi;
4. *Biološki prehod* – npr. končan telesni razvoj, sposobnost reprodukcije in rojstva otrok;
5. *Ustvarjanje družine* – npr. sposobnost finančne oskrbe družine, vodenje samostojnega gospodinjstva, zmožnost skrbi za otroka in varovanje družine;
6. *Kronološki prehod* – npr. dosežena starost 18 let ali 21 let, pridobljeno vozniško dovoljenje;
7. *Razno* – npr. čustvena stabilnost, sprejemanje dolgotrajne obveze do drugih, ohranjanje daljše partnerske zveze.

Poznavanje značilnosti obdobja prehoda v odraslost je za raziskavo pomembno, ker omogoča globlje razumevanje specifičnih fizičnih, čustvenih, kognitivnih in družbenih sprememb, ki se dogajajo med mladimi, ki predstavljajo populacije raziskave. V nadaljevanju bom predstavila trenutne trende oz. najpogostejše vzorce prehajanja v odraslost na slovenskih tleh.

1.2 TRENDI PREHAJANJA V ODRASLOST V SLOVENIJI

Za Slovenijo je značilen sredozemski vzorec prehoda v odraslost, ki se kaže tudi v Italiji, Španiji, Grčiji in na Portugalskem. Prehod v odraslost temelji predvsem na družinskem sistemu blaginje - poteka v primarni družini posameznika, katera je njegov glavni materialni, čustveni in bivanjski podporni sistem (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 14).

Značilno je zelo dolgo obdobje izobraževanja, pozno zaposlovanje, visok odstotek nezaposlenosti, večja prekarnost dela, pozna odselitev od doma staršev, poroka ali partnerska skupnost in starševstvo. Pozna selitev otrok od doma je s strani staršev navadno ugodno sprejeta, saj se pričakovanja staršev ujemajo z normativnimi podatki o tem, kdaj naj bi mladi v njihovi deželi prevzeli vloge odraslih (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 14).

Značilnost sredozemskega sistema blaginje je tudi specifičen sistem terciarnega izobraževanja, ki študentom omogoča veliko možnosti za ponavljanje izpitov in letnikov študija. Izobraževanje je (razen izjemoma) brezplačno, dijaki in študenti prejemajo veliko socialnih ugodnosti in imajo dovolj časa za prostočasne dejavnosti ter priložnostno ali študentsko delo (CEPYUS in FES, 2014)

Za sredozemske dežele je v primerjavi z drugimi regijami Evrope značilna visoka stopnja povezanosti med družinskimi člani, »kultura« izogibanja ekonomskemu tveganju, zaščitniški odnos staršev do odraslih otrok, tako na materialni kot na čustveno-socialni (npr. opora, razumevanje, zagotavljanje zasebnosti in osebne svobode) in instrumentalni ravni (npr. kot pomoč pri različnih opravilih, pospravljanje, pranje, kuhanje). V sredozemskih deželah se mladi od primarne družine odselijo v povprečju 10 let kasneje kot njihovi vrstniki v severnoevropskih deželah (Sirsch in Zupančič, 2021, str. 14–15).

V deželah kjer se prehodi v odraslost med seboj razlikujejo, obstajajo pomembne razlike v relativnem vrednotenju svobode (neodvisnosti) posameznika v primerjavi z varnostjo. Medtem ko v nekaterih deželah svobodo povezujejo predvsem z osebno neodvisnostjo od staršev, jo drugi dojemajo kot odsotnost ekonomske in socialne odgovornosti. V varnem kontekstu bivanja s starši lahko mladi počnejo to, kar si želijo (npr. se zabavajo, potujejo, preizkušajo različne dejavnosti in vloge) (Douglass, 2005). V drugo skupino se uvrša tudi Slovenija (Ćorić, 2016).

V sledečih podpoglavjih bom podrobneje predstavila statistične podatke o prehajanju mladih v odraslost v Sloveniji. Zbrala sem podatke s štirih področij – izobraževanje, zaposlovanje, selitev od doma, partnerstvo in družina. Ta področja veljajo za objektivne kriterije ali označevalce odraslosti.

1.2.1 IZOBRAŽEVANJE

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (Krek, 2011) je zapisano, da je v sodobnih družbah, ki temeljijo na liberalnih in demokratičnih načelih nujno, da imajo vsi državljani enake možnosti za uspeh v življenju. In prav javno šolanje to omogoča – družbeni status posameznika je v veliki meri odvisen od dosežkov oz. uspehov posameznika v procesu šolanja. Izobraževanje je v središču javnih politik, saj naj bi bilo eden glavnih kazalcev prihodnje gospodarske rasti in blaginje. Posledica tega je pogost odložen vstop mladih na trg delovne sile in fenomen preizobraženosti (Radovan in Sardoč, 2021, str. 91–93).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2022a) je v Sloveniji 91,1 % mladine med 15. in 18. letom vključenih v srednješolsko izobraževanje. Od tega je večina, 64,8 % dijakov vključenih v poklicni, tehniški ali strokovni srednješolski program. Po podatkih Mladine 2020 je v Sloveniji vključenost mladih, starih od 20 do 24 let, v terciarno izobraževanje izredno visoka in znaša 45,1 %. Ta delež je eden izmed najvišjih v EU in

presega povprečje evropskih držav, vključenih v analize Eurostata, za 13 %. Stopnja vključenosti v terciarno izobraževanje pa ni neposredno povezana s stopnjo gospodarske in tehnološke razvitosti posamezne države (Radovan in Sardoč, 2021, str. 94–96).

Poleg formalnega izobraževanja v javnem šolstvu, pa vse pomembnejšo obliko pridobivanja novih znanj in kompetenc predstavlja neformalno izobraževanje (Radovan in Sardoč, 2021, str. 102). Sem štejemo vse organizirane dejavnosti izobraževanja, ki se jih oseba udeležuje zunaj ustaljenega formalnega sistema (npr. tečaji, usposabljanja, delavnice). Značilno je, da ga lahko izvajajo tudi institucije, ki prvotno nimajo izobraževalne funkcije, rezultati neformalnega izobraževanja pa se lahko ovrednotijo in vodijo v priznavanje ali certifikacijo, ki pa ne šteje kot javnoveljavna stopnja izobrazbe (Muršak, 2012). Trend naraščajoče udeležbe v neformalnem izobraževanju potrjuje, da predstavljajo te oblike pomembno dopolnitev k formalnemu procesu vzgoje in izobraževanja ter vseživljenjskega učenja nasploh.

Tretja oblika izobraževanja je priložnostno učenje. Zanj je značilno pridobivanje, posodabljanje, poglabljanje in širjenje znanja na neorganiziran način ali celo nenamerno. Posameznik ga običajno ne prepoznajo za učenje, saj je opredeljeno kot »naravni spremljevalec vsakdanjega življenja«. Poteka izven izobraževalnih institucij – v družini, na delovnem mestu, v skupnosti, med prijatelji ipd., in je predvsem odraz interesov posameznika. Naštete tradicionalne oblike priložnostnega učenja je v veliki meri nadomestila sodobna tehnologija (računalnik, internet) (Radovan in Sardoč, 2021, str. 106–107).

V raziskavi Mladina 2020 je zaznati tudi trend izobraževanja v tujini. Glede načrtov za morebitno izobraževanje v tujini je pritrdilno odgovorilo 22 % anketirancev, le 18 % pa jih je prepričanih, da se zagotovo ne bo izobraževalo v tujini. Izobraževanje v tujini pogosto vodi do poklicne poti v tujini (Radovan in Sardoč, 2021, str. 111). Tudi sama bom v empiričnem delu pridobila podatke o tem, kje mladi pogosteje načrtujejo svojo prihodnost, doma ali v tujini.

1.2.2 ZAPOSLOVANJE

Sorazmerno slabši položaj mladih na trgu dela je nekaj, kar se pojavlja vse od recesije v zgodnjih 80. letih 20. stoletja. Ta pojav nekateri poimenujejo »starostna segregacija trga dela«. To dokazujejo podatki o oblikah dela, ki so pri mladih večkrat atipične oz.

nestandardne. Sem spadajo na primer zaposlitev s skrajšanim delovnim časom, začasna zaposlitev, izmensko delo, nedeljsko delo, agencijsko delo. Leta 2015 je delež začasnih zaposlitev v Sloveniji med mladimi dosegel rekordnih 75.5%. To Slovenijo uvrsti v sam vrh Evropske unije po razširjenosti začasnih zaposlitev. Delež mladih, ki dela v atipičnem času pa znaša skoraj 60 %. Nestabilnost zaposlitve vpliva na možnost mladih za polno ekonomsko in socialno osamosvojitev in posledično načrtovanje družine (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 118–123).

Po aktualnih podatkih Statističnega urada Slovenije (2023a) znaša stopnja brezposelnosti med mladimi od 15. do 29. leta starosti 8,4 %. Splošna brezposelnost aktivnega prebivalstva med 15. in 64. letom pa je 3,9 %. Čeprav podatki kažejo na upad brezposelnosti med mladimi po letu 2015, samoporočana stopnja brezposelnosti temu ne sledi in predstavlja skoraj trikratnik uradno zabeležene anketne stopnje brezposelnosti. V tem oziru se kaže obstoj tako imenovane »nevidne brezposelnosti«. Izraz se nanaša na situacijo, ko ljudje niso zaposleni, vendar niso uradno registrirani kot brezposelni. Kljub temu, da nimajo dela in aktivno iščejo zaposlitev, niso vključeni v uradne statistike o brezposelnosti (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 125–126).

Po podatkih vseh treh raziskav Mladine (2000, 2010, 2020) je zaznati vse večjo zaskrbljenost mladih glede svoje zaposlitve. Delež mladih med 15. in 29. let, ki jih je strah, da ne bodo našli zaposlitve, se je iz leta 2000, ko je znašal 22 %, v letu 2018 povečal na 43 %. To kaže na relativno dobro razumevanje razmer na trgu dela. Na eni strani se v okviru novih ekonomij/tehnologij za nekatere odpirajo nove možnosti zaposlitve, za druge pa se krepita konkurenca in negotovost. Slovenija ima med 32 državami članicami OECD drugi najvišji delež delovnih mest, ki bi lahko postala povsem avtomatizirana. Rezultati Mladine 2020 kažejo, da je slovenski mladini pri izbiri dela najbolj pomembno, da je zanimivo, da omogoča avtonomnost, ima jasen cilj in da je zaposlitev varna. Pomen dobrega zaslužka, ki je bil v raziskavi leta 2010 na prvem mestu, je padel na šesto mesto. Zaposlitev mladim ne predstavlja zgolj sredstva za preživetje, ampak tudi možnost samorealizacije in razvoja (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 129–135).

Mladi so za povečanje zaposlitvenih možnosti po podatkih iz leta 2020 bistveno bolj pripravljeni na geografsko mobilnost in dodatno izobraževanje, občutno bolj so pripravljeni sprejeti tudi nižje plačilo in začasno zaposlitev. Kar tretjina jih je pripravljena delati prostovoljno brez plačila, slabi dve tretjini mladih pa je pripravljenih stopiti na samostojno

podjetniško pot. Ugotavljajo, da je višja fleksibilnost za izboljšanje zaposlitvenih možnosti povezana z izobrazbo – bolj izobraženi mladi, so bolj pripravljeni na različne prilagoditve. Za zaposlitev in boljše življenjske pogoje se je 73,5 % mladih pripravljenih za dalj časa ali trajno preseliti v drug kraj Slovenije ali drugo Evropsko državo. Na drug kontinent bi se s tem razlogom bilo pripravljenih preseliti 48,7 % mladih. Izrazito se je povečala tudi preferenca mladih za zaposlitev v zasebnem sektorju (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 135).

Kar 43 % mladih anketirancev je zaposlenih na delovnem mestu, ki ni v skladu z njihovimi poklicnimi kvalifikacijami. Pri tem veljajo pomembne razlike med tistimi, ki so končali srednješolsko izobraževanje in tistimi, katerih izobrazba presega nivo prvostopenjske bolonjske diplome (o neujemanju jih poroča le 21 %) (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 135).

Po podatkih Deloitte raziskave (2022b) je pri mladih najbolj zaželen hibriden način dela, izbrali bi ga dve tretjini vključenih v raziskavo. Le četrtina vprašanih preferira delo iz službene pisarne.

1.2.3 SELITEV OD DOMA

Mladi se za selitev od doma odločajo kasneje, kot so se pred nekaj desetletji. Ule in Kuhar (2003) kot glavni razlog navajata podaljšano obdobje izobraževanja in s tem povezan odložen začetek reprodukcijske dobe, pomemben dejavnik pa predstavljajo tudi razmere na stanovanjskem trgu.

Drugi razlog je ohranjanje življenjskega standarda mladih, ki bi se z selitvijo in samostojnim gospodinjstvom znatno zmanjšal. Nekateri pa ostajajo v primarnih družinah zaradi čustvenih vezi, ki se odražajo v družinskih vlogah in so pogosto na nezavedni ravni. Zaradi, v povprečju dobrega sožitja med starši in mladimi, ni zanemarljiv tudi razlog skrbi mladih za starše, ki jih s svojim odhodom ne želijo prizadeti in z dokončno osamosvojitvijo povzročiti čustvenih napetosti med njimi (Ule in Kuhar, 2003).

Odselitev od staršev za mladega posameznika predstavlja enega ključnih prehodov v odraslost. Oseba se običajno sooči z vodenjem lastnega gospodinjstva, sprejemati začne lastne finančne odločitve in je nasploh odgovorna za svoje življenje brez rednega nadzora staršev.

V raziskavi Mladina 2020 se je izkazalo, da so mladi v veliki meri povezani z bivanjskim okoljem svojih staršev – 62,5 % udeleženih jih biva doma ves čas, 20,4 % pa doma biva

deloma ali občasno. Le 15,1 % mladih med 15. in 29. leta 2020 ni živelo pri starših (Cupar, Deželan, Lahe in Vombergar, 2021, str. 58). Po zadnjih podatkih z leta 2021 je v Sloveniji povprečna starost osebe ob selitvi od doma 29,6 let (30,8 let za moške, 28,1 let za ženske), kar nas uvrsti nad evropsko povprečje, ki je 26,5 let (Eurostat, 2021a).

Podaljšano bivanje mladih pri starših s kratico imenujemo LAT faza (ang. Living Apart Together). Razlogi za ta pojav je zmes sprememb v socializaciji (v odnosu med starši in mladimi), ekonomskih razmer (visokih cen nepremičnin), specifičnih prostorskih politik (majhnega števila najemniških in neprofitnih stanovanj) in zgodovinskih osnov razpršenega in relativno nizkega urbaniziranega slovenskega poselitvenega sistema (Uršič, Hočevar, 2007). Značilno je ohranjanje dolgoročne finančne, čustvene in socialne odvisnosti mladih od staršev. Na hitrejši premik v neodvisnost mladih vplivajo šele izredne (finančne, partnerske, delovne) okoliščine (De Jong Gierveld, Liefbroer in Beekink,1991).

1.2.4 PARTNERSTVO IN DRUŽINA

Družbene in kulturne spremembe so privedle tudi do sprememb pri dojemanju ljubezni, intimnega partnerstva in starševstva (Ule in Kuhar, 2003). Seksualna revolucija v 20. stoletju je redefinirala spolne prakse in spolnost ločila od reprodukcije. Razvoj kontracepcije je pripeljal do trenda razširjenosti spolnih odnosov zunaj zakonske zveze in povečanja števila spolnih partnerjev (Greenwood in Guner, 2010). Razvila se je tako imenovana »hookup kultura«, ki je spolnost izenačila z odnosom brez večjih obveznosti. Za te odnose je značilna omejenost čustev, ekskluzivnost in odprtost za iskanje novih potencialnih partnerjev, kar pa otežuje iskanje obvezujočega, monogamnega partnerstva (Wade, 2017). Povprečna starost za vstop v zavezujoče partnerske odnose se zvišuje, posledično pa se viša tudi starost ob rojstvu prvega otroka. Starševstvo nasploh ni več zaveza ali usoda, temveč skrbno pretehtana odločitev (Ule in Kuhar, 2003).

Spremembe v družbi so v zadnjih desetletjih povzročile dezinstitucionalizacijo družine. Prišlo je do procesa zmanjšanja pomena zakona in družine kot institucije, odprl pa se je prostor za individualizacijo življenjskih potekov družinskih članov (Ule in Kuhar, 2003).

Ule in Kuhar (2003) izpostavljata temeljne objektivne in subjektivne pogoje, na podlagi katerih se posamezniki danes odločajo za starševstvo. Pod objektivne pogoje uvršča zadovoljivo zdravje in plodnost, končano izobraževanje, zadovoljivo zaposlitev in stanovanje

ter zagotovljeno socialno varnost. Subjektivni pogoji pa so zrelost, kakovost osebnega življenja, trden, varen in ljubeč partnerski odnos ter odločitev o prevzemu dodatnih odgovornosti.

V zadnjih desetletjih pa se mladi tudi vse redkeje odločajo za sklenitev zakonske zveze. V celotni populaciji odstotek poročenih upada, narašča pa število kohabitacij oz. zunajzakonskih zvez. Upad pomena in števila porok ter nagnjenost h kohabitaciji opredeljujeta proces »deinstitucionalizacije družine«. Ta ustvarja prostor za večjo svobodo izbire in avtonomijo mladih pri odločanju o oblikah partnerskih razmerij, ne pomeni pa izginjanja družine (Cupar, Deželan, Lahe in Vombergar, 2021, str. 62).

To dokazujejo tudi podatki Statističnega urada Slovenije (2022c). Če najnovejše statistične podatke o prebivalstvu primerjamo s podatki ob prehodu stoletja, leta 2000, opazimo višanje povprečne starosti osebe ob sklenitvi prve zakonske zveze in ob rojstvu prvega otroka. Trenutna povprečna starost ženina ob prvi poroki znaša 32,9 let, starost neveste pa 31. Leta 2000 sta bili povprečni starosti za več kot 3 leta nižji (ženin je imel povprečno 29,4 let, nevesta pa 26,6) (Statistični urad Republike Slovenije, 2022c). Starost matere ob rojstvu prvega otroka trenutno znaša 29,6 leta. Povprečna starost se že zadnjih 40 let - od leta 1983, ko je merila 23,0 let - vsakoletno viša ali pa je enaka povprečni starosti prejšnjega leta. Leta 2000 je bila povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka 26,5 let, kar je prav tako 3 leta manj kot trenutno (Statistični urad Republike Slovenije, 2022d).

V primerjavi z drugimi državami Evropske unije, stopnja rodnosti v Sloveniji narašča. Leta 2000 je znašala 1,26, po zadnjih podatkih iz leta 2022 pa je narasla na 1,55 (Statistični urad Republike Slovenije, 2022d). Številka predstavlja povprečno število živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi, med 15. in 49. letom, v enem koledarskem letu. Povprečna rodnost v Evropski uniji je nekoliko nižja, 1,52 (Eurostat, 2021b).

Za splošni trend upadanja rodnosti obstaja več dejavnikov, ki se razlikujejo glede na države, generacije in družbene sloje posameznikov. Po Scranton (2018) se posamezniki ne odločajo za oblikovanje družine zaradi ekološke ozaveščenosti, zaradi življenjskega sloga, ki se ne sklada s starševstvom (Loughlin, 2017), nekateri pa poudarjajo strah žensk pred možnostjo prenosa dedno prenosljivih bolezni (Scott, 2020).

Lesthaeghe (2001; kot navedeno v Ule in Kuhar, 2003) izpostavi veliko dejavnikov za upadanje in prelaganje starševstva, kot npr. širjenje izobraževanja žensk, dajanje prednosti

razvoju kariere, širjenje postmaterialističnih vrednot, povečanje deleža ločitev, večja geografska mobilnost, dostopnost kontracepcijskih sredstev in splava, slabi starševski vzgledi, želja po svobodi in avtonomiji ter zavedanje odgovornosti, ki jo prinese starševstvo.

Podnebne spremembe so eden od aktualnejših razlogov, da se več in več mladih ne odloča za starševstvo. Spremembe se izražajo v ekstremnih vremenskih razmerah, kot so vročinski vali, požari, poplave in erozije. Avstralska raziskava je pokazala, da tretjina avstralskih žensk mlajših od 30 let izraža odpor do reprodukcije. Najpogostejša razloga sta, da otroka nočejo roditi v nekakovosten svet ali sami prispevati k še večji prenaseljenosti (Lauder, 2019). V raziskavi bom tudi sama poskušala pridobiti podatke na temo starševstva v času ekološke krize. Tovrstnih slovenskih raziskav nisem našla.

V nadaljevanju bom predstavila koncepta vizije prihodnosti in pozitivnega razvoja mladih, na katerima temelji empirični del moje raziskave.

1.3 VIZIJE PRIHODNOSTI

Beseda *vizija* (Fran, b.d.) pomeni predstavo o tem, kakšna naj bi neka stvar (v prihodnosti) bila. Je notranje doživetje, dojemanje, razumevanje ali videnje nečesa, kar v stvarnosti (še) ni nastopilo, oziroma zaznava prostorsko ali časovno oddaljene stvari brez posredovanja čutnih organov.

Gril, Polovina, Jakšić, Autor in Radulović (2018) v svoji raziskavi v ospredje postavljajo koncept *vizije prihodnosti,* s katerim raziskujejo pričakovanja in cilje v bodočnosti mladostnikov (v Sloveniji in Srbiji). Mladostništvo velja za osrednje življenjsko obdobje za izgradnjo smiselne celovite slike o lastni prihodnosti, ki začrta motivacijski okvir in potek želenega ali pričakovanega razvoja proti odraslosti (Arnett, 2000). Za mladega človeka je pomembno, da vzpostavi določeno stopnjo gotovosti in predvidljivosti, ter da maksimira osebne koristi razvoja skozi življenjsko obdobja prehoda v odraslost. Eno od orodij, ki jih mladostnik potrebuje, da to doseže, je povezano z vodenjem lastnega razvoja v smislu obvladovanja in nadzora nad izvajanjem razvojih nalog, ki so značilne za to obdobje. Z uspešno izvedbo razvojih nalog lahko posameznik doseže stanje splošnega dobrega počutja, zadovoljstva. Eden prvih korakov pri usmerjanju lastnega razvoja je oblikovanje vizije osebne prihodnosti, kognitivnega okvira, ki postavlja pomembne cilje ter predvideva in motivira potrebno delovanje. Pomen poudarjanja pristopa samoupravljanja življenjskega poteka posameznika in konstrukta »vizije osebne prihodnosti« je v tem, da krepimo moč mladih in

uspešnost pri izpolnitvi svojih ciljev (Gril, Polovina, Jakšić, Autor in Radulović, 2018, str. 384–390).

Polovina in Jošić (2019) sta objavili rezultate raziskave o vizijah osebne prihodnosti mladih v Srbiji. Raziskava sledi paradigmi pozitivnega razvoja mladih (ang. *positive youth development – PYD*), ki je nastala ob prehodu v 21. stoletje. Paradigma zagovarja nove pristope k razvoju, ki temeljijo na modernih načelih in vrednotah. V teoriji PYD se enakovreden pomen pripisuje tako moči posameznika, kot podpornim pogojem okolja, v katerem se posameznik razvija. Osrednja točka pristopa je poudarek na prednostih mladih (osebnih močnih področjih) in spodbujanju razvoja funkcionalno dragocenih vedenj, razdelanih na razvoj ključnih kognitivnih, čustvenih, vedenjskih in socialnih kompetenc ter spodbujanju pozitivne samopodobe mladih, njihove odločnosti in občutka vere v prihodnost. Razvita pozitivna pričakovanja za prihodnost veljajo za pomembne prednosti posameznikov, saj lahko zagotovijo boljše rezultate pri soočanju z velikimi razvojnimi nalogami (Polovina in Jošić, 2019). Razvijanje vere v prihodnost pomeni predvidevanje prihodnjih ciljev in dogodkov, s čimer se ustvari podlaga za regulacijo osebnega vedenja in čustev, ki pripomorejo k uresničitvi zamišljene osebne prihodnosti (Taylor, 2011).

Po Strange in Mumford (2005) je vizija prihodnosti okvir, ki vključuje nabor idealiziranih ciljev za prihodnost, ter smeri in koordinacijo dejavnosti, pomembnih za doseg teh ciljev. Implicira torej vpletenost kognitivnega vidika in motivacijsko-afektivnega vidika. Vizija sama po sebi ne zagotavlja želenih rezultatov, pomembna je artikulacija vizije (vsebine, ciljev vizije), ki usmerja in motivira vedenje (določa smer in namen).

V naslednjem poglavju bom predstavila koncept generacij. Opisala bom značilnosti posameznikov in vplive, ki so oblikovali določeno generacijo. V empiričnem delu bom podatke med drugim primerjala tudi glede na pripadnost generaciji. Zanimalo me bo, če obstajajo pomembne razlike v tem, kako pripadniki izbranih generacij načrtujejo svojo prihodnost in v tem kako si predstavljajo bodočnost sveta in družbe.

1.4 GENERACIJE MLADIH

Po Kupperschmidtu (2000) je generacija skupina ljudi podobne starosti, ki so doživeli podobne zgodovinske, socialne in življenjske dogodke v določenem obdobju. Pomembni dogodki so na primer vojne, razvoj nove tehnologije, ekonomske tranzicije in globalne politične zadeve. Pripadniki različnih generacij imajo različna pričakovanja, izkušnje, vrednote, vedenja in življenjske sloge (stopnja izobrazbe, družinsko življenje, delovne etike) (Chillakuri, 2020).

Mejne točke ali letnice generacij niso natančno znanstveno določene. Razvrščanje v generacije predstavlja orodje, ki omogoča analiziranje prebivalstva po skupinah. Generacije se pogosto obravnavajo glede na njihov razpon, vendar ni dogovorjene formule, kako dolg naj bi razpon bil (Dimock, 2019).

Sama se v magistrskem delu opiram na generacijske časovne okvire, ki jih je določil Pew Research Center, ki se ukvarja s preučevanjem generacij in demografskih pojavov. Dimock (2019) naslavlja pet generacij:

- tiha generacija (rojeni med letom 1928 in 1945),
- generacija baby boom (rojeni med letom 1946 in 1964),
- generacija X (rojeni med letom 1965 in 1980),
- generacija Y (rojeni med letom 1981 in 1996),
- generacija Z (rojeni med letom 1997 in 2012).

Razlike med posamezniki znotraj generacij so lahko prav tako velike kot razlike med posamezniki različnih generacij. Najmlajši in najstarejši pripadniki znotraj ene generacije imajo lahko več skupnega s pripadniki mejnih generacij, kot med seboj. To je opomnik, da so generacije same po sebi raznolike in kompleksne skupine, delitev ne generacije pa predstavlja lečo, skozi katero lahko razumemo družbene spremembe, in ne oznako, s katero bi preveč poenostavljali razlike med skupinami (Dimock, 2019).

1.4.1 GENERACIJA Y

Pripadniki generacije Y ali milenijci veljajo za miroljubne, demokratične, tolerantne in ustvarjalne. Radi delajo samostojno, brez nadzora in ne marajo velikih odgovornosti. Vrednote mnogih so zabava, veselje, prijatelji, skrb za svoje telo in zdravje. So zelo sposobni, a pogosto brez delovnih navad in discipline (Centa in Hafner Jereb, 2019). Pri razvijanju znanj in sposobnosti so samostojni, usmerjeni so na tista, ki povečujejo njihovo kakovost

življenja. Bolj kot vertikalno napredovanje cenijo osebno izražanje in raznovrstnost (Ovsenik in Kozjek, 2015). So tehnološko pismeni, radovedni, prilagodljivi in samozavestni (Zemke, Raines in Filipczak, 2013).

Rojeni so bili v mirnejših, lagodnih časih, kjer so odraščali s prevladujočo permisivno vzgojo in brez kaznovanja. Po letu 2001 pa so doživeli razpad sistemov in zamenjavo vrednot. Nanje so vplivali pomembni nepredvidljivi dogodki, kot so vojne, teroristični napadi in naravne katastrofe (Centa in Hafner Jereb, 2019). Večina milenijcev je postala polnoletna in vstopila na trg delovne sile soočena z vrhuncem gospodarske recesije. Številne življenjske izbire, prihodek in zakasnjen vstop v odraslost je recesija oblikovala na način, ki ni značilen za druge generacije. Dolgoročni učinki tega »počasnega začetka« za milenijce bodo še desetletja dejavnik družbe (Dimock, 2019).

1.4.2 GENERACIJA Z

Tehnologija, zlasti hiter razvoj načina komuniciranja in interakcij ljudi, je pomemben dejavnik, ki oblikuje generacijo. Baby boomerji so npr. odraščali, ko se je televizija močno razširila, kar je temeljno spremenilo njihov življenjski slog in povezavo s svetom. Generacija X je odraščala, ko se je uveljavila računalniška revolucija, milenijci pa so odrasli med internetno eksplozijo. Za generacijo Z je edinstveno to, da je vse našteto del njihovega življenja od samega začetka. Prvi iPhone je bil predstavljen leta 2007, ko so bili najstarejši pripadniki generacije Z stari 10 let. V času, ko so bili najstniki, so bili primarni način povezovanja mladih preko naprav, WiFi-ja in širokopasovne mobilne storitve. Socialna omrežja, stalna povezanost, komunikacija in zabava preko spleta so novosti, ki so se jim milenijci prilagodili, ko so odraščali. Za posameznike rojene po letu 1996 pa se poznavanje informacijsko-komunikacijske tehnologije praktično domneva oz. pričakuje (Dimock, 2019).

Posledice odraščanja v »vedno vključenem« okolju obdanem s tehnologijo, prihajajo v ospredje šele zdaj. Nedavne raziskave so pokazale dramatične spremembe – tako pozitivne kot skrb vzbujajoče - v vedenju, stališčih in življenjskih slogih mladih, ki so v tej dobi odrasli. Ne vemo pa, ali so to trajni generacijski odtisi ali značilnosti mladostništva. Pogledi generacije Z seveda še niso popolnoma oblikovani in se lahko precej spremenijo, ko posamezniki odraščajo, ali ko se vmešajo nacionalni in svetovni dogodki. Več kot verjetno je, da tehnologije, razprave in dogodki, ki bodo oblikovali generacijo Z, še niso znani (Dimock, 2019).

Pripadniki generacije Z so opisani kot vztrajni, realistični, inovativni, samozavedni in samozavestni. Veljajo za najbolj izobraženo generacijo do sedaj, ki je v povprečju liberalno usmerjena, odprta za porajajoče družbene trende in na splošno vedno na tekočem z aktualnim dogajanjem po svetu. Izražajo visoko skrb za lastno zdravje, dobro počutje ter ohranjanje planeta (Milotay, 2020). Politiki, podjetjem in medijem ne zaupajo, delo in zasebno življenje držijo strogo ločeno (Scholz, 2019). So ekspresivni, originalni, umetniški in emocionalno odprti. Učijo se z raziskovanjem, navajeni so na prilagajanja novostim ter na prejemanje velikih količin podatkov. Ker informacije v večini črpajo s spleta, kjer odgovore dobijo hitro in enostavno, so na splošno nepotrpežljivi, hitro izgubijo zanimanje in težko ohranijo pozornost. Zanima jih več stvari hkrati in sposobni so opravljati več stvari istočasno (Ovsenik in Kozjek, 2015).

Generacijo Z je kriza koronavirusa najbolj prizadela, saj je v veliki meri ogrozila njihovo izobraževanje in zaposlitvene možnosti. Negotovost je postala norma, ki je močno vplivala tudi na njihovo duševno zdravje. Pri mladih, katerih izobraževanje ali delo sta bila prekinjena, je skoraj dvakrat večja verjetnost pojava anksioznosti in depresije (Milotay, 2020). Raziskava Deloitte (2022b) je pokazala, da kar 53 % ženskih predstavnic generacije Z občuti stres in anksioznost ves čas ali večinoma, moških pa 39 %.

1.4.3 NAJPOGOSTEJŠE SKRBI GENERACIJ Y IN Z

Obsežna raziskava generacij Y in Z (Deloitte, 2022a), ki je vključevala več kot 23.000 posameznikov iz 46 držav sveta, je pokazala, da njuni pripadniki preživljajo zelo negotov čas. Globoko so zaskrbljeni zaradi stanja v svetu, borijo se za uskladitev svojih želja po spremembah z zahtevami in omejitvami vsakdanjega življenja. Borijo se s finančno zaskrbljenostjo, obenem pa poskušajo vlagati v okoljsko trajnostne odločitve.

Raziskava je izpostavila pet najpogostejših skrbi pripadnikov generacij Y in Z. Glavna skrb obeh generacij so visoki življenjski stroški, sledi skrb glede sprememb podnebja. Na tretjem mestu generacije Z je brezposelnost, nato duševno zdravje ter spolno nadlegovanje na petem mestu. Pri generaciji Y se je na tretje mesto uvrstila skrb glede zdravstva oz. preprečevanja bolezni, na četrtem je brezposelnost, na petem pa skrb za osebno varnost oz. strah pred kriminalom (Deloitte, 2022a).

Finance

Skoraj polovica vključenih v raziskavo (47 % generacije Y, 46 % generacije Z) živi od plače do plače (nima prihrankov) in je zaskrbljenih, da ne bodo mogli pokriti svojih stroškov. Približno tretjina (29 % generacije Y, 30 % generacije Z) nima občutka finančne varnosti in ni prepričana, da se bo lahko finančno udobno upokojila (31 % generacije Y, 26 % generacije Z). Malo več kot tretjina milenijcev (33 %) je bilo zaradi finančne negotovosti primoranih sprejeti dodatno zaposlitev, poleg redne službe. Pripadniki generacije Z, so to storili še pogosteje (43 %). Največkrat so to službe preko spletnih platform, npr. prodaja izdelkov ali storitev, svetovanje, vodenje lastnega podjetja, biti »vplivnež« na socialnih omrežjih. Približno tri četrtine mladih meni, da se prepad med najbogatejšimi in najrevnejšimi ljudmi v njihovi državi povečuje. Le slaba tretjina jih pričakuje, da se bodo gospodarske razmere v njihovi državi v naslednjem letu izboljšale (Deloitte, 2022a).

Zaposlitev

Za pripadnike generacij Y in Z je značilno, da prej kot starejše generacije zapustijo delovno mesto, če z zaposlitvenimi pogoji niso zadovoljni. Pri obeh generacijah je glavni razlog za menjavo službe prenizko plačilo (27 % generacije Y, 22 % generacije Z). Sledita mnenje, da služba negativno vpliva na njihovo duševno zdravje, in občutek izgorelosti. Pri iskanju nove službe jim je bilo najbolj pomembno, da jim delovno mesto zagotavlja dobro ravnovesje med službo in zasebnim življenjem (39 % generacije Y, 32 % generacije Z). Na drugem mestu je možnost učenja in razvoja na delovnem mestu (29 % pripadnikov vsake generacije), na tretjem pa visoko plačilo in druge finančne ugodnosti (27 % generacije Y, 24 % generacije Z). Med pogostejšimi razlogi navajajo še pozitivno kulturo na delovnem mestu, priložnost za napredek, prilagodljiv delovni model in črpanje smisla v svojem delu (Deloitte, 2022a).

Varstvo okolja

Večina (90 %) predstavnikov generacij Y in Z si prizadeva zmanjšati svoj osebni vpliv na okolje. Prevladuje pa negativno mnenje o tem kako zavezana k ukrepanju so podjetja in vlada. Le malo več kot desetina vključenih (13 % generacije Y, 11 % generacije Z) namreč verjame, da je njihova državna vlada zelo zavezana k boju proti podnebnim spremembam. Podoben delež (14 % generacije Y, 15 % generacije Z) se strinja, da velika podjetja sprejemajo konkretne ukrepe na tem področju, ter da njihovi delodajalci ukrepajo glede podnebnih sprememb (16 % generacije Y, 18 % generacije Z). Skoraj polovica vprašanih (43 % generacije Y, 48 % generacije Z) poziva delodajalca k aktivnem ukrepanju. Tri četrtine mladih se strinja, da smo na prelomi točki kjer je nujno, da se svet začne odzivati na podnebne

spremembe. Manj kot polovica je optimističnih, da bo zavzemanje za zaščito in zdravje planeta sploh še bilo efektivno (Deloitte, 2022a). V ameriški raziskavi Pew Research Centra (2021), je več kot tretjina mladih izpostavila, da je obravnava podnebnih sprememb njihova glavna osebna skrb (33 % generacije Y, 37 % generacije Z). Na dan raziskave je več kot dve tretjini vprašanih (61 % generacije Y, 67 % generacije Z) odgovorilo, da so v zadnjih dveh tednih vsaj enkrat sodelovali v pogovoru o potrebnih ukrepih za ohranjanje okolja (Funk, Kennedy in Tyson, 2021).

Duševno zdravje

Čeprav vključeni v raziskavo poročajo o tem, da se številne organizacije od začetka pandemije covida-19 bolj osredotočajo na duševno zdravje na delovnem mestu, so ocene o učinkovitosti mešane. Skoraj polovica pripadnikov obeh generacij (45 % generacije Y, 46 % generacije Z) se kljub ukrepom počuti izgorelo in preobremenjeno na delovnem mestu (Deloitte, 2022a).

V nadaljevanju bom predstavila zakaj je poznavanje mladih, sprememb v načinu življenja in mišljenju generacij mladih sploh pomembno za socialno delo.

1.4.4 POMEN POZNAVANJA GENERACIJ ZA SOCIALNO DELO

Kot že omenjeno, je pogled skozi generacijsko lečo učinkovit način za razumevanje, kako in zakaj se družba spreminja. Pomembno je ločiti tri učinke, ki pojasnjujejo spremembe med pripadniki različnih generacij. Ipsos, mednarodno raziskovalno podjetje specializirano za zbiranje podatkov o mnenjih, vedenju in preferencah ljudi, kot prvega opiše učinek življenjskega cikla (npr. ljudje so bolj fizično aktivni ali pogosteje hodijo na zmenke, ko so mladi). Drugi je učinek zgodovinskega obdobja, ki vpliva na vse generacije (npr. pandemija covida-19), tretji pa učinek kohorte splošno. Tako lažje razumemo sedanjost in prihodnost napovemo na bolj smiseln način (Ipsos, 2023).

Socialni delavci z uporabniki vzpostavljamo delovni odnos in osebni stik ter skupaj soustvarjamo izvirne delovne projekte pomoči. Smo spoštljivi in odgovorni zavezniki osebam (ekspertom iz izkušenj), ki pridejo po pomoč in podporo. Sodelovanje z vsakim posameznikom je izvirno, saj se socialni delavec odziva na individualnost, posebnost, drugačnost uporabnika in njegovega življenjskega sveta. V središču procesa pomoči je pogovor, ki omogoča raziskovanje posebnosti sveta ljudi, problematizira »normalno«, »običajno«, »vsakdanje« in se umešča v zgodovinski, socialni in kulturni kontekst

posameznika (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Sprejemanje raznolikosti življenjskih svetov in razumevanje različnih epistemologij je za socialnega delavca ključno. Prepoznavanje in upoštevanje širšega okolja v katerem se uporabnik nahaja je bistvenega pomena za izvajanje uspešnega socialnega dela, saj socialnim delavcem omogoča, da bolje razumejo vzroke, dinamiko in posledice socialnih problemov ter v skladu s tem oblikujejo ustrezne intervencije.

Poznavanje lastnosti, sprememb življenja in mišljenja generacij je pomembno, saj omogoča, da socialni delavci prilagodijo svoje pristope in se posamezniku približajo na način, ki je zanj najprimernejši. Vsaka generacija ima namreč svoje edinstvene vrednote, stališča, navade in komunikacijske preference. Naloga socialnega delavca je, da vzpostavi in varuje varen prostor za pogovor, pri čemur je veliko bolj uspešen, če pozna težave, izzive, zgodovinske okoliščine, s katerimi se je kot pripadnik določene generacije nekdo v življenju soočal in kar je vplivalo na razvoj njegove identitete. Prav tako lahko socialni delavec, ki pozna generacijske razlike, prispeva k boljšemu medgeneracijskemu sodelovanju, saj spodbuja in vodi dialog med pripadniki različnih generacij. S tem prispeva k izgradnji bolj inkluzivne in razumevajoče družbe.

Če želimo biti v svojem poklicu uspešni, moramo kot socialni delavci ostati aktualni, se prilagajati hitrim spremembam v družbi in ljudem zagotavljati podporo brez obsojanja. V naslednjem poglavju bom opisala pomembnejše spremembe ali izzive, ki jih prinaša prihodnost. Osredotočila se bom na posledice razvoja tehnologije, ekonomske, podnebne in demografske spremembe.

1.5 IZZIVI PRIHODNOSTI

V sodobnem, vse bolj digitalnem svetu, hitre spremembe prinašajo številne nove priložnosti, pa tudi nevarnosti in pasti. Spremembe zahtevajo ustrezen odziv družbe, spremembe obstoječih navad, načinov delovanja in prilagoditve zakonodaje. Nove tehnologije predstavljajo velik potencial in ponujajo številne rešitve za trajnostni razvoj širše družbe. Preobrazba družbe, ki je potrebna, temelji na sloganu »ustvarjalni, pametni, zeleni«, ter deluje v prid vseh generacij in povečevanja njihove blaginje (Bertoncelj, 2020).

1.5.1 RAZVOJ TEHNOLOGIJE

Človeško civilizacijo oblikuje tehnologija in človeštvo ima sedaj moč, da vpliva na življenje na Zemlji – pozitivno ali negativno. Z nenehnim razvojem biotehnologije in strojne inteligence smo vstopili v dobo, v kateri življenja ne bo več usmerjala evolucija. Hitro naraščajoča moč tehnologij nakazuje, da bodo spremembe v naslednjih desetletjih in njihov učinek na dolgoročno prihodnost človeštva globoke in verjetno tudi nevarne (Future of Life Institute, b.d.c).

V marcu letos (2023) je bilo objavljeno odprto pismo, v katerem vrsta strokovnjakov s področja strojnega učenja in informacijske tehnologije poziva k vsaj šestmesečnem premoru razvoja sistemov umetne inteligence, močnejše od GPT-4, ki bi lahko predstavljala veliko tveganje za družbo in človeštvo. Ta čas naj bi strokovnjaki izkoristili za razvoj varnostnih protokolov, z nadaljevanjem razvoja naprednejših sistemov umetne inteligence pa bi pričeli šele, ko bodo prepričani, da bodo njihovi učinki pozitivni in tveganja obvladljiva (Future of Life, 2023). Močnejši sistemi umetne inteligence bi bili podvrženi k rekurzivnem samoizboljševanju, kar pa lahko pusti človeški intelekt daleč za seboj in prinese uničujoče posledice za človeštvo. Revolucionarne nove tehnologije bi sicer lahko potencialno pomagale izkoreniniti vojne, bolezni in revščino, a s seboj prinašajo nevarnosti, ki jih ne smemo zanemariti (Conn, 2015). Tudi umetna inteligenca, ki je programirana za delovanje v korist, namreč lahko sama razvije destruktivno metodo za dosego svojega predpisanega cilja, za katerega ne potrebuje zavesti, temveč le internetno povezavo. Kot pravijo na inštitutu, civilizacija cveti le, dokler lahko zmagujemo v tekmi med rastočo močjo tehnologije in človeško modrostjo, s katero umetno inteligenco načrtujemo in upravljamo (Future of Life Institute, b.d.a).

Sodobni sistemi umetne inteligence postajajo konkurenčni človeku pri splošnih nalogah. V pismu avtorji naslavljajo naslednja pomembnejša vprašanja, kot so: »Ali naj dovolimo, da stroji preplavijo naše informacijske kanale s propagando in neresnico? Ali bi morali avtomatizirati vsa delovna mesta, vključno s tistimi, ki nas izpolnjujejo? Ali naj razvijamo nečloveške ume, ki bi nas lahko sčasoma številčno presegli, prelisičili, zastareli in nadomestili? Ali naj tvegamo izgubo nadzora nad našo civilizacijo?« (Future of Life, 2023).

Spodbujajo torej k preusmeritvi razvoja umetne inteligence na to, da bodo trenutni zmogljivi, najsodobnejši sistemi bolj natančni, razumljivi, pregledni, usklajeni, zaupanja vredni in zvesti. Pozivajo tudi k oblikovanju novih politik oz. organov - ki bi spremljali razvoj in učinke

umetne inteligence - ter institucij, dobro opremljenih za spopadanja z dramatičnimi gospodarskimi in političnimi motnjami, katerih vzrok bo umetna inteligenca (Future of Life, 2023).

1.5.2 EKONOMSKE SPREMEMBE

Tehnologija (npr. robotizacija in različni algoritmi) omogoča povečanje učinkovitosti organizacij, znanosti in drugih strok. Roboti se lahko uporabljajo npr. v medicini, vojski ali industriji, pri čemer posnemajo človekovo vedenje s podobnimi, ali še boljšimi rezultati. Ti učinki so po eni strani koristni, predstavljajo pa nevarnost za ekonomijo družbe, saj lahko povzročijo povečanje stopnje brezposelnosti (Bertoncelj, 2020).

Algoritmi bodo služili kot orodje za avtomatizacijo dolgočasnih in nepomembnih nalog, ki jih zaposleni opravljajo vsakodnevno, so ponavljajoče in ne potrebujejo veliko kognitivne analize. Algoritmi umetne inteligence in strojnega učenja imajo potencial narediti analize bolj učinkovite in objektivne, do zaključkov pridejo hitreje kot človek (Bertoncelj, 2020).

Avtorji ponujajo različne napovedi glede izgube delovnih mest zaradi potenciala robotike in umetne inteligence. Gibljejo se vse od najbolj pesimistične napovedi, ki do leta 2035 predvideva izgubo 98% vseh služb po svetu (Rifkin, 2007), do bolj optimističnih, ki napovedujejo 20 % izgubo (Bernevik in Cirkvenčič, 2012). Študije sicer napovedujejo tudi nastanek novih služb, a je število izgubljenih delovnih mest v povprečju višje kot število pridobljenih mest (Winick, 2018).

Prihaja nov digitalni razkorak, imenovan »industrija 4.0«. Temelji na konceptu pametne proizvodnje, ki uvaja napredek strojnega učenja in napredek robotike. To ustvarja proizvodno infrastrukturo, ki je delno samostojna in se samostojno uči, samoprilagaja in samoorganizira. Stroji bi lahko na daljši rok povsem prevzeli proizvodnjo preko medsebojno povezanih sistemov in tako odpravili potrebo po človekovem posredovanju med proizvodnjo (Bertoncelj, 2020). Tovrstna proizvodnja lahko močno prizadene države v razvoju, iz katerih razvite države pogosto uvažajo blago. Razvite države bodo namreč lahko lokalno izdelovale blago po nižji ceni, države v razvoju pa po drugi strani ne bodo imele sredstev za vlaganje nove, napredne in drage tehnologije (Makridakis, 2017).

Industrija 4.0 bo največ prikrajšanj prinesla za skupino ljudi z nizko stopnjo izobrazbe, pri katerih bo prišlo do največje izgube delovnih mest. Rutinska delovna mesta, ki ne zahtevajo

veščin analitičnega reševanja, prožnosti pri odločanju ter specifičnih informacijskih, računalniških ali tehnoloških znanj, bodo zamenjali stroji. Predvidevajo pa, da se bodo povečale zaposlitve, ki potrebujejo ustvarjalne in inovativne posameznike, z dobrimi socialnimi in medosebnimi spretnostmi (Makridakis, 2017).

1.5.3 PODNEBNE SPREMEMBE

Podnebne spremembe same po sebi predstavljajo veliko grožnjo za prihodnost človeštva, povečujejo pa tudi verjetnost drugih katastrofalnih tveganj kot so pandemije ali vojne. Mednarodni odbor za podnebne spremembe (IPCC) napoveduje, da bodo učinki podnebnih sprememb do leta 2100 izjemno negativni. Svet se bo soočal s pomanjkanjem hrane in vode, dvigovanjem morske gladine in pogostejšimi naravnimi nesrečami. Zaradi višanja temperature in vedno pogostejših ter daljših suš, bo potreba po pitni vodi povzročila velik pritisk na globalno oskrbo, ki je že poškodovana zaradi taljenja ledenikov. Zožil se bo tudi pas, v katerem danes uspevata poljedelstvo in živinoreja. Število prebivalcev Zemlje bo do leta 2050 predvideno preseglo 9 milijard, hrane pa bo vedno manj (Future of Life, b.d.b).

Do leta 2100 naj bi se gladina morja dvignila za 0,7m, kar bo povzročilo rečne poplave, ki bodo ogrozile prebivalstvo in dragocene dobrine po vsem svetu. Najbolj ranljive bodo države v razvoju, ki bodo težko odgovarjale na spremembe. Poplave in pomanjkanje hrane bi lahko poslabšale geopolitično nestabilnost in povečale verjetnost jedrskih vojn, oboroževalnih tekem z umetno inteligenco ali biotehnoloških tveganj. Ker se virusi lažje razmnožujejo in širijo v vročih in vlažnih podnebjih, bi lahko te spremembe povzročile nove bolezni in pandemije (Future of Life, b.d.b).

1.5.4 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE

Demografske spremembe, kot so daljšanje življenjske dobe, večanje števila delovno aktivnega prebivalstva starejšega od 60 let, nizka stopnja rodnosti in s tem povezano manjše število mladih, predstavljajo pomembne izzive za prihodnost. Da bi se soočili s temi spremembami, je potrebno sistematično prilagajati javne politike. Ker je mladih manj in na splošno v manjši meri sodelujejo v institucionalni politiki (npr. na volitvah, pri aktivnostih političnih strank), je potrebno vzpostaviti mehanizme, ki bodo mladim privlačni in skozi katere bo njihov glas slišan in upoštevan. Že raziskava Mladina 2010 je pokazala, da večanje števila starejših mlade

skrbi, saj jih je skoraj 80 % mnenja, da je to velik ali zelo velik problem. V Mladini 2020 je bil delež nekoliko manjši, 71.9 % (Cupar, Deželan, Lahe in Vomberger, 2021, str.78–79).

Mlade to področje skrbi, saj se zavedajo, da bo v veliki meri determiniralo njihov življenjski položaj v prihodnje. Rezultati so pokazali tudi, da je zavedanje o staranju prebivalstva in problemih, ki jih to prinaša za družbo, povezani s stopnjo izobrazbe posameznikov. Višje izobraženi dojemajo to stanje kot precej bolj problematično kot pa nižje izobraženi posamezniki. Prav tako je višji odstotek zaskrbljenih ženskega spola, kot moškega. Mladi demografske trende povezujejo s prerazdelitvenimi politikami in v večji meri menijo, da gre za nepravično porazdelitev blaginje med generacijami (Cupar, Deželan, Lahe in Vomberger, 2021, str.78–79).

2. RAZISKOVALNI PROBLEM

2.1 OPIS PROBLEMA

V magistrskem delu raziskujem vizije mladih o prihodnosti. Ideja za temo izhaja iz okolice, vsakodnevnih pogovorov z vrstniki, iz novic. Mladi se na prehodu v odraslost srečujejo s številnimi težavami in izzivi, kot na primer iskanje svojega poklicnega in osebnega smisla, identitete, finančne skrbi, osamosvajanje, vzpostavljanje in vzdrževanje medsebojnih odnosov, sprejemanje večje odgovornosti… To obdobje je za marsikoga stresno in lahko povzroči težave s samopodobo, nizko samozavestjo, tesnobnost in tudi težje duševne težave. V današnjih časih pa dodatne skrbi in negotovosti za prihodnost prinašajo tudi podnebne spremembe, nestabilne politične razmere, hiter razvoj tehnologije in posledice obdobja koronavirusa, ki je korenito spremenilo življenje vsakega posameznika in celotne družbe. Pogosto se zdi, da veliko mladih nima ciljev za prihodnost, nekateri se bojijo kaj bo prinesla in imajo nasploh pesimističen pogled nanjo. Posledično so mnogi mladi nemotivirani, pasivni, brez ambicij in individualistični, kar pa je za prihodnost družbe pogubno. V magistrskem delu želim raziskati, kakšen pogled na svojo prihodnost imajo mladi na različnih področjih življenja. Zbrala bom podatke o tem, kakšne so vizije mladih na področju izobraževanja in zaposlitve, financ in bivanja ter partnerstva in družine. Zanimalo me bo v kakšni meri oz. na kakšen način so izzivi, ki jih prinaša prihodnost povezani z oblikovanjem osebnih vizij prihodnosti mladih, ter ali med mladimi na splošno prevladuje optimističen ali pesimističen pogled na prihodnost.

Raziskava bo omogočila spoznavanje današnjih mladih na prehodu v odraslost – razumevanje njihovih želja, ciljev, pričakovanj in strahov. Vpogled v težave in izzive, s katerimi se mladi soočajo, omogoča oblikovanje politik in programov, ki so prilagojeni potrebam mladih in namenjeni podpori pozitivnega razvoja mladih, v smeri pozitivne prihodnosti. Na mladih sloni prihodnost, zato je pomembno, da vanjo verjamejo, imajo jasne cilje in odprte možnosti, da jih uresničijo. Zavedanje, da mladi kljub mnogim negotovostim še vedno ohranjajo pozitiven pogled na prihodnost ter so se pripravljeni aktivno soočati z globalnimi izzivi pa pomaga krepiti zaupanje v prihodnost družbe na sploh.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA:

1. Ali med mladimi na splošno prevladuje optimističen ali pesimističen pogled na prihodnost?
2. Kakšne so vizije mladih na področju izobraževanja in zaposlitve?
3. Kakšne so vizije mladih glede svojih življenjskih pogojev, financ?
4. Kakšne so vizije mladih na področju partnerstva in oblikovanja družine?
5. Kako so globalni izzivi povezani z oblikovanjem vizij prihodnosti mladih?
6. Kako se vizije prihodnosti mladih razlikujejo glede na spol, starost (pripadnost generaciji Y ali Z), doseženo stopnjo izobrazbe, zaposlitveni status in partnerski status?

Oblikujem lahko le splošne hipoteze, vezane na demografske spremenljivke (spol, starost, partnerski status, zaposlitveni status, izobrazbeni status). Socialne vloge, ki so na podlagi demografskih podatkov posamezniku pripisane ali pridobljene, bistveno vplivajo na njegov način življenja, zato lahko predvidevam, da se bodo pokazale razlike med skupinami. Specifičnih hipotez in pričakovanj o tem kakšne bodo razlike ne morem postaviti in pojasniti, zaradi neraziskanosti teme (pomanjkanja podatkov, teoretske podlage).

HIPOTEZE:

H1: Splošna optimistična/pesimistična naravnanost posameznika se razlikuje glede na starost (pripadnost generaciji Y ali Z).
H2: Vizije o izobraževanju in zaposlitvi se razlikujejo glede na **a)** zaposlitveni status in **b)** doseženo stopnjo izobrazbe posameznika.
H3: Vizije o življenjskih pogojih se razlikujejo glede na **a)** partnerski status **b)** zaposlitveni status posameznika.
H4: Vizije o partnerstvu in načrtovanju družine se razlikujejo glede na **a)** spol, **b)** starost (pripadnost generaciji) in **c)** partnerski status.
H5: Pogledi na globalne izzive prihodnosti se razlikujejo glede na posameznikov **a)** prevladujoč optimističen ali pesimističen pogled, **b)** doseženo stopnjo izobrazbe in **c)** starost (pripadnost generaciji Y ali Z).

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

V raziskovalnem procesu sem s spraševanjem pridobila novo, neposredno, izkustveno gradivo, zato je raziskava empirična. Raziskava je deskriptivna ali opisna, saj sem se osredotočila na opisovanje in razumevanje trenutnega stanja, značilnosti ali pojavov, ter podatke količinsko opredelila. Zbrala sem številčne podatke, jih preštela in kvantitativno analizirala, zato je moja raziskava kvantitativna (Mesec, 2009). Za kvantitativno raziskovanje sem se odločila, ker sem tako dosegla večji vzorec, kar povečuje možnost reprezentativnosti in generalizacije na celotno izbrano populacijo.

3.2 SPREMENLJIVKE

Tabela 1: Spremenljivke - demografski podatki

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Spol	Označi spol:	- moški - ženska - drugo
Starost	Napiši svoje leto rojstva:	od 1992 do 2005 *(lasten zapis osebe)*
Partnerski status	Označi svoj partnerski status:	- samski/-a - poročen/-a - v partnerski zvezi
Zaposlitveni status	Označi svoj trenutni zaposlitveni status:	- dijak - študent - zaposleni - brezposelni
Dosežena stopnja izobrazbe	Označi doseženo stopnjo izobrazbe:	- nedokončana osnovna šola - osnovna šola - nižje poklicno izobraževanje (2 letno) - srednje poklicno izobraževanje (3 letno) - gimnazijsko, srednje poklicno-tehniško izobraževanje (4 letno) - višješolski strokovni program - visokošolski strokovni in univerzitetni program (1. bolonjska stopnja) - magisterij stroke (2. bolonjska stopnja) - magisterij znanosti (specializacija po univerzitetnem programu) - doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)

Tabela 2: Spremenljivke - življenjski optimizem

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Življenjski optimizem	V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami? - Imam jasno sliko o tem, kakšno prihodnost si želim. - Odločen/-a sem, da uresničim svoje zamisli o prihodnosti, ne glede na težave, na katere lahko naletim. - Odločitve, ki jih sprejemam danes, so pod vplivom mojih želja in namer za prihodnost. - Rad/-a razmišljam o prihodnosti. - Mislim, da je pred menoj svetla prihodnost.	*(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)*
Pogostost teme razmišljanja o prihodnosti	Ko razmišljaš o prihodnosti, kako pogosto razmišljaš o naslednjih temah? - O svoji izobrazbi. - O svojem delu/poklicu in karieri. - O svojem partnerju/-ki. - O svojem potomstvu. - O svoji finančni situaciji. - O kraju kjer bom živel/-a. - O svojem zdravju. - O situaciji v moji državi in svetu. - O svojih starših in drugih članih družine. - O svojih bližnjih prijateljih. - O drugi temi – kateri: ___	*(1= nikoli, 2= redko, 3= včasih, 4= pogosto, 5= vsak dan)*
Občutja ob temah razmišljanja o prihodnosti	Ali razmišljanje o teh temah v tebi vzbuja prijetna občutja (zadovoljstvo, prepričanje v uspeh, optimizem) ali neprijetna občutja (tesnoba, strah, pesimizem)? - O svoji izobrazbi. - O svojem delu/poklicu in karieri. - O svojem partnerju/-ki. - O svojem potomstvu. - O svoji finančni situaciji. - O svojem zdravju. - O kraju kjer bom živel/-a. - O situaciji v moji državi in svetu. - O svojih starših in drugih članih družine. - O svojih bližnjih prijateljih. - O drugi temi – kateri: ___	*(1= zelo neprijetna, 2= v glavnem neprijetna, 3= niti prijetna niti neprijetna, 4= v glavnem prijetna, 5= zelo prijetna)*

Tabela 3: Spremenljivke – izobraževanje in zaposlitev

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Dejavniki izbora študija/poklica	Na podlagi česa boš/si izbral svoj (bodoči) poklic/študij?	*(Možnih je več odgovorov)* - na podlagi lastnih interesov, znanja - na podlagi potreb trga, pomanjkanja strokovnjakov določenega področja (deficitarni poklic) - zaradi ugleda, ki ga poklic prinaša - zaradi visokega plačila, ki ga poklic prinaša - na podlagi mnenja bližnjih, pričakovanj staršev - drugo:
Splošno mnenje o (prihodnjem) izobraževanju	V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami? - Verjamem, da mi bo/je šolanje nudilo vsa potrebna znanja za uspešno kariero.	*(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se*

	- Pomembno se mi zdi, da bom/sem uspešno zaključil šolanje in dosegel/-a želeno stopnjo izobrazbe. - Lažje se bom/sem se/bi se zaposlil/-a s fakultetno diplomo. - Da najdem zaposlitev, ne bo pomembna izobrazba, ampak to, kaj znam delati. - Pripravljen/-a sem na to, da se bom celo življenje izobraževal/-a in obiskoval/-a seminarje, tečaje in usposabljanja, da bi napredoval/-a v službi.	*strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)*
Splošno mnenje o (prihodnjem) zaposlovanju	- Vem, v katerem poklicu želim delati v prihodnosti. - V prihodnosti se vidim kot osebo, ki ima stalno zaposlitev. - Pripravljen/-a sem, da bom v prihodnosti pogosto menjaval/-a zaposlitve, da bi našel/-a boljše pogoje in možnosti za delo. - Verjamem, da mi ne bo težko najti dela v svojem poklicu, ko bo prišel čas za to. - Če zame ne bi bilo dela v mojem poklicu, bi delal/-a karkoli.	*(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)*
Pričakovana minimalna neto plača	Kakšna bi bila MINIMALNA mesečna neto plača, za katero bi bil/-a pripravljen/-a sprejeti zaposlitev (če predpostavimo, da gre za zaposlitev za polni delovni čas - 40h/teden)?	*(lasten zapis osebe)*

Tabela 4: Spremenljivke - finance in bivanje

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Pričakovan življenjski standard	V prihodnosti si sebe najbolj predstavljam kot osebo, ki zasluži:	*(izberi en odgovor)* - premalo denarja za zagotavljanje lastnih potreb - toliko denarja, kolikor ga je dovolj za osebne potrebe - toliko denarja, kolikor ga je dovolj za osebne potrebe in potrebe svoje družine - dovolj denarja za lagodno življenje - dovolj denarja za luksuzno življenje - drugo:
Pričakovane bivalne razmere	Ko razmišljam o pogojih, v katerih bom živel v prihodnosti, si najbolj predstavljam:	*(izberi en odgovor)* - da bom živel/-a s starši, v istem gospodinjstvu - da bom živel/-a s starši, v ločenem gospodinjstvu (npr. drugo nadstropje hiše) - da bom živel/-a kot podnajemnik/-ca v stanovanju/hiši - da bom živel/-a v stanovanju ali hiši, ki jo bom kupil/-a sama ali s partnerjem/-ko - da bom živel/-a v stanovanju ali hiši, ki mi jo bodo kupili starši - da bom živel/-a v hiši, ki jo bom zgradil/-a sama ali s partnerjem/-ko - drugo:
Pričakovana starost ob selitvi od doma	Pri kateri starosti predvidevaš, da si boš/si si lahko finančno omogočil/-a selitev »na svoje«?	*(lasten zapis osebe)*
Predstava o bivalnem okolišu	Ali si svojo prihodnost predstavljaš bolj v mestnem ali vaškem okolju?	*Če si sebe predstavljaš izključno na vasi, obkroži -3, če pa si sebe predstavljaš*

		izključno v mestu, obkroži +3. Če si neodločen/-a, obkroži številko 0.
Dejavniki izbora kraja bivanja	Koliko bodo/so, po tvojem mnenju, naslednji dejavniki vplivali na tvojo izbiro kraja bivanja? - Možnost, da najdem željeno službo. - Bližina staršev in drugih članov ožje družine. - Partner/-ka. - Možnost vzpostavljanja in ohranjanja prijateljstev. - Dostopnost zabavnih vsebin (bari, restavracije, kino, koncerti…) - Dostopnost kulturnih vsebin (gledališče, muzeji, galerije…) - Ekonomsko politična stabilnost države. - Drugo:	*(1= nič, 2= zelo malo, 3= nekoliko, 4= precej, 5= zelo veliko)*
Predstava o državi bivanja	Ali si svojo prihodnost predstavljaš bolj v Sloveniji ali v tujini?	*Če si sebe predstavljaš izključno v Sloveniji, obkroži -3, če pa si sebe predstavljaš izključno v tujini, obkroži +3. Če si neodločen/-a, obkroži številko 0.*
Mnenje o bivanju v tujini	V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami? - Svoje zamisli o prihodnosti bi lažje uresničila v kakšni drugi državi, kjer so boljši pogoji za življenje. - Želel/-a bi vsaj nekaj let živeti v tujini. - Da bi lahko delal/-a v poklicu, ki ga želim opravljati, sem pripravljen/-a iti kamor koli. - Zame je odhod v tujino edina možnost.	*(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)*

Tabela 5: Spremenljivke - partnerstvo in družina

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Pričakovan prihodnji partnerski status	V prihodnosti (čez 10 let) se vidim:	a) v zakonski zvezi b) v resni partnerski zvezi c) da pogosto menjam partnerje/-ke d) da vstopam v neobvezne odnose d) brez partnerja/-ke e) drugo:
Pomembnost partnerstva in starševstva	V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami? - Zame je zelo pomembno, da v prihodnosti najdem svojega/-o življenjskega/-o partnerja/-ko. - Zame je zelo pomembno, da bom v prihodnosti v vlogi starša (da bom oče/mama). - Imam jasno predstavo o tem, katere lastnosti mora imeti moj/-a bodoči/-a partner/-ka. - Da bom lahko v vlogi starša, mi bo	*(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)*

	pomembno, da sem v resnem dolgoročnem razmerju. - Od moje finančne situacije bo odvisno, ali sploh bom v vlogi starša.	
Pričakovana starost ob rojstvu prvega otroka	Če želiš imeti otroke, pri kateri starosti si predstavljaš, da bi bil/-a pripravljen/-a na to, oz. kdaj jih načrtuješ?	*(lasten zapis osebe)*
Načrtovano število otrok	Če želiš imeti otroke, koliko bi jih imel/-a?	*(lasten zapis osebe)*
Razlogi za/proti načrtovanju otrok	Zakaj si želiš imeti otroke oz. zakaj ne?	*(lasten zapis osebe)*

Tabela 6: Spremenljivke - izzivi prihodnosti

SPREMENLJIVKE	INDIKATORJI	MODALITETE
Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti	Kakšne misliš, da bodo v povprečju življenjske razmere v svetu za posameznika čez 30-50 let, v primerjavi z današnjimi?	- veliko slabše - slabše - približno enake - boljše - veliko boljše
Največji globalni izzivi prihodnosti	Kateri so po tvojem mnenju največji globalni izzivi, s katerimi se bo svet soočal v prihodnosti?	*(lasten zapis osebe)*
Stopnja zaskrbljenosti o prihodnosti	Oceni, v kolikšni meri si osebno zaskrbljen zaradi izzivov prihodnosti:	*(1= sploh nisem zaskrbljen, 10= sem izjemno zaskrbljen)*
Stopnja prispevanja k reševanju izzivov prihodnosti	Oceni, v kolikšni meri meniš, da lahko osebno vplivaš oz. prispevaš k reševanju izzivov prihodnosti?	*(1= ne morem popolnoma nič prispevati, 10= sam/-a lahko ogromno prispevam)*
Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti	V kolikšni meri meniš, da globalni izzivi (npr. podnebne spremembe, pomanjkanje naravnih virov, vojne, hiter razvoj tehnologije) vplivajo na tvoje življenjske odločitve in načrtovanje lastne prihodnosti?	- sploh nimajo vpliva - imajo malo vpliva - imajo precej vpliva - imajo veliko vpliva - ne vem
Misli o prihodnosti	Ali bi v zvezi s (svojo) prihodnostjo želel/-a še kaj dodati?	*(lasten zapis osebe)*

3.3 MERSKI INSTRUMENT

Uporabila sem strukturiran anketni vprašalnik, kar omogoča lažjo primerjavo odgovorov in statistično analizo (Mesec, 2009). Vsebuje 30 vprašanj, ta pa so razdeljena na pet sklopov - splošni življenjski optimizem, izobraževanje in zaposlovanje, življenjski pogoji, družina in partnerstvo ter izzivi prihodnosti. Vprašanja so različnih tipov (odprta, zaprta, alternativna, različne stopenjske lestvice). V prvem sklopu se opiram na že obstoječo lestvico raziskovanja vizij prihodnosti (Visions About Future Scale, Sgaramella, 2017). Vprašalnik sem priredila na osnovi vprašalnika Vizij prihodnosti mladostnikov (Gril in Polovina, 2016), ki je bil uporabljen v raziskavi med srednješolci v Sloveniji in Srbiji (Gril idr., 2018). Dodala sem mu še vprašanja o globalnih izzivih. Za zbiranje podatkov sem oblikovala spletno anketo, z uporabo spletne aplikacije 1ka. Vprašalnik je anonimen, pred objavo sem ga testirala pri treh vrstnikih, ki sodijo v izbrano populacijo. Tako sem se prepričala, da so vprašanja zastavljena

razumljivo in sodelujoči ne bodo imeli težav s samostojnim izpolnjevanjem. Vprašalnik je bil uporabljen kot instrument za samoocenjevanje, preko katerega sem pridobila dostop do značilnosti splošne kognitivne reprezentacije mladostnikov o predvideni prihodnosti. Merski instrument je priložen na straneh 102–106.

3.4 POPULACIJA, VZORČENJE

Populacijo predstavljajo vse osebe v Sloveniji, rojene med letom 1992 in 2005, ki so v času zbiranja podatkov spadale v skupino mladih na prehodu v odraslost (osebe med dopolnjenim 18. in 30. letom starosti). Vzorec je neslučajnostni in priročni. Vprašalnik sem delila s prijatelji, znanci in sošolci preko socialnih omrežij ter jih prosila, da ga posredujejo naprej svojim bližnjim, ki sodijo v izbrano populacijo. Od 230 oseb, ki so pričele z izpolnjevanjem vprašalnika, sem pridobila 164 (71,3 %) v celoti izpolnjenih vprašalnikov. Predvidevam, da je zaradi dolžine in poglobljenosti vprašalnika osip nekoliko večji, kar poleg neslučajnostnega vzorčenja vpliva na posplošljivost rezultatov.

3.5 ZBIRANJE PODATKOV

Kot metodo zbiranja podatkov sem uporabila pisno spraševanje, anketiranje. Odločila sem se za standardizirano anketo, s katero sem v najkrajšem času pridobila večje število podatkov. Priložila sem jasna navodila za izpolnjevanje ankete. Zbiranje gradiva je potekalo od 27. 5. 2023 do 1. 9. 2023. Predviden čas izpolnjevanja ankete je bil 10 minut in se ujema z dejanskim trajanjem izpolnjevanja ankete, ki je (po podatkih aplikacije 1ka) v povprečju znašal 10 minut in 39 sekund.

3.6 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Podatke sem obdelala kvantitativno, z uporabo deskriptivnih statističnih metod. V računalniškem programu Excel sem izdelala bazo podatkov, v katero sem vnašala pridobljen material, v pomoč pa so mi bila tudi orodja spletne aplikacije 1ka. Rezultate vprašanj, ki odgovarjajo na določeno raziskovalno vprašanje ter z njim povezano hipotezo sem združila. Izdelala sem tudi grafe in razpredelnice, ki služijo nazornejšemu prikazu rezultatov.

4. REZULTATI

V nadaljevanju predstavljam rezultate, ki sem jih pridobila z anketiranjem. Za boljšo preglednost sem jih tematsko razdelila.

4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI

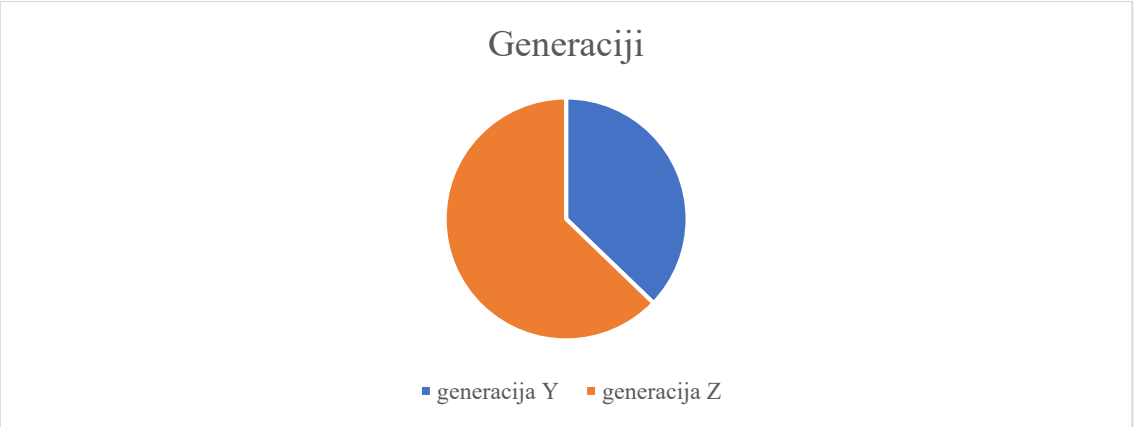
Tabela 7: Spol

Spol	**Frekvenca**	**Odstotek**
Moški	47	29 %
Ženski	115	70 %
Drugo	2	1 %
Skupaj	164	100 %

Od skupno 164 oseb, ki so v celoti izpolnile moj vprašalnik, je bilo največ žensk (70 %). Delež moških predstavlja malo več kot četrtino vseh oseb (29 %), dve osebi (1 %) pa sta se opredelili kot spolno nebinarni.

Tabela 8: Leto rojstva

Leto rojstva	**Starost v času anketiranja**	**Frekvenca**	**Odstotek**
1992	30/31 let	8	5 %
1993	29/30 let	7	4 %
1994	28/29 let	12	7 %
1995	27/28 let	15	9 %
1996	26/27 let	19	12 %
1997	25/26 let	15	9 %
1998	24/25 let	20	12 %
1999	23/24 let	21	13 %
2000	22/23 let	13	8 %
2001	21/22 let	11	7 %
2002	20/21 let	9	5 %
2003	19/20 let	3	2 %
2004	18/19 let	1	1 %
2005	17/18 let	10	6 %
Skupaj		**164**	**100%**

Graf 1: Generaciji Y in Z

Največ udeleženih (13 %) je rojenih leta 1999, najmanj (1 %) pa leta 2004. Aritmetična sredina in mediana sta 1998, kar pomeni, da je bila povprečna starost posameznikov v času izpolnjevanja vprašalnika 25 let. V raziskavi so sodelovale mlade osebe, stare med 18 in 31 let. V generacijo Y, kamor sodijo osebe rojene med letoma 1981 in 1996, se tako uvršča 61 oseb, kar predstavlja dobro tretjino vseh sodelujočih (37%). V generacijo Z, kamor sodijo osebe rojene med letoma 1997 in 2023 pa se uvrščajo 103 osebe oz. približno preostali dve tretjini (63%).

Tabela 9: Partnerski status

Zakonski stan	**Frekvenca**	**Odstotek**
Samski/-a	60	37 %
Poročen/-a	12	7 %
V partnerski zvezi	92	56 %
Skupaj	**164**	**100%**

Največji delež, več kot polovica sodelujočih (56%) je v partnerski zvezi. Sledijo samski, ki zavzemajo 37% celote, najmanj sodelujočih pa je poročenih (7%).

Tabela 10: Zaposlitveni status

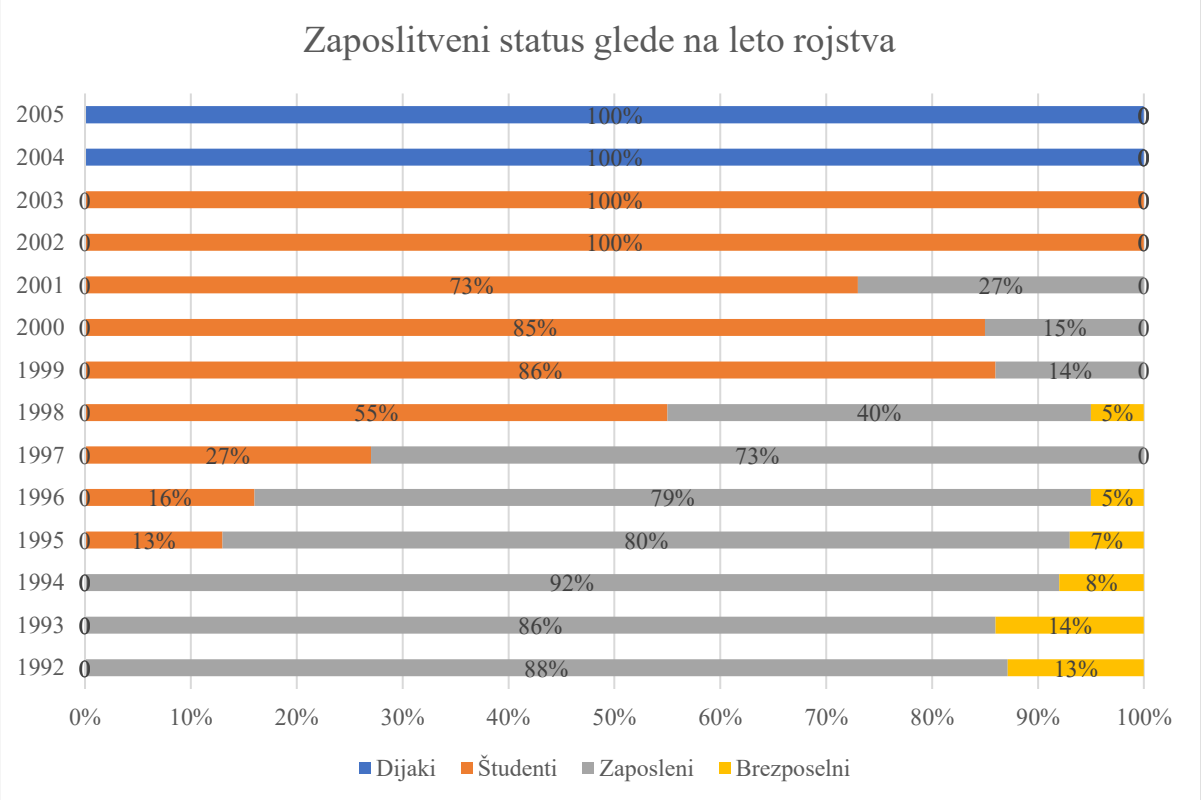
Zaposlitveni status	**Frekvenca**	**Odstotek**
Dijak	11	7 %
Študent	69	42 %
Zaposleni	78	48 %
Brezposelni	6	4 %
Skupaj	**164**	**100 %**

Skoraj polovica (48%) udeleženih je zaposlenih, malo manj (42%) je študentov. Dijakov je 7%, le 4% anketirancev pa je brezposelnih.

Tabela 11: Dosežena stopnja izobrazbe

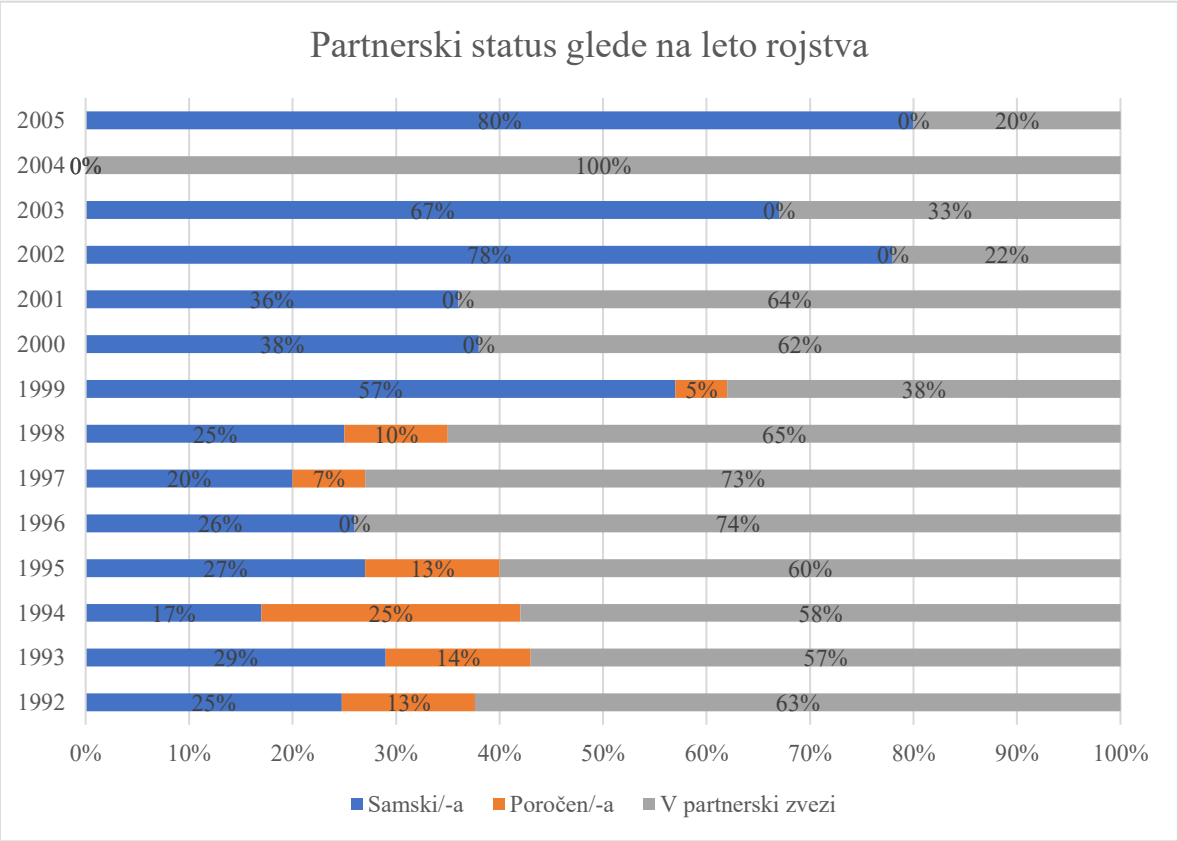
Dosežena stopnja izobrazbe	**Frekvenca**	**Odstotek**
Nedokončana osnovna šola	0	0 %
Osnovna šola	7	4 %
Nižje poklicno izobraževanje (dvoletno)	0	0 %
Srednje poklicno izobraževanje (triletno)	4	2 %
Gimnazijsko, srednje poklicno-tehniško izobraževanje (štiriletno)	66	40 %
Višješolski strokovni program	11	7 %
Visokošolski strokovni in univerzitetni program (1. bolonjska stopnja)	46	28 %
Magisterij stroke (2. bolonjska stopnja)	30	18 %
Magisterij znanosti (specializacija po univerzitetnem programu)	0	0 %
Doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)	0	0 %
Skupaj	**164**	**100 %**

Največji delež - dve petini udeleženih (40 %), ima zaključeno štiriletno srednje poklicno-tehniško ali gimnazijsko izobraževanje. Sledijo osebe z dokončano prvo stopnjo univerzitetnega izobraževanja (28%), za njimi pa osebe z dokončnim magisterijem stroke (18%). 7% anketiranih je zaključilo višješolski strokovni program, najvišja dosežena izobrazba je za 4% sodelujočih osnovnošolska, 2% vključenih v raziskavo pa sta zaključila triletno srednje poklicno izobraževanje. Ostale skupine niso zastopane.

Graf 2: Zaposlitveni status glede na leto rojstva

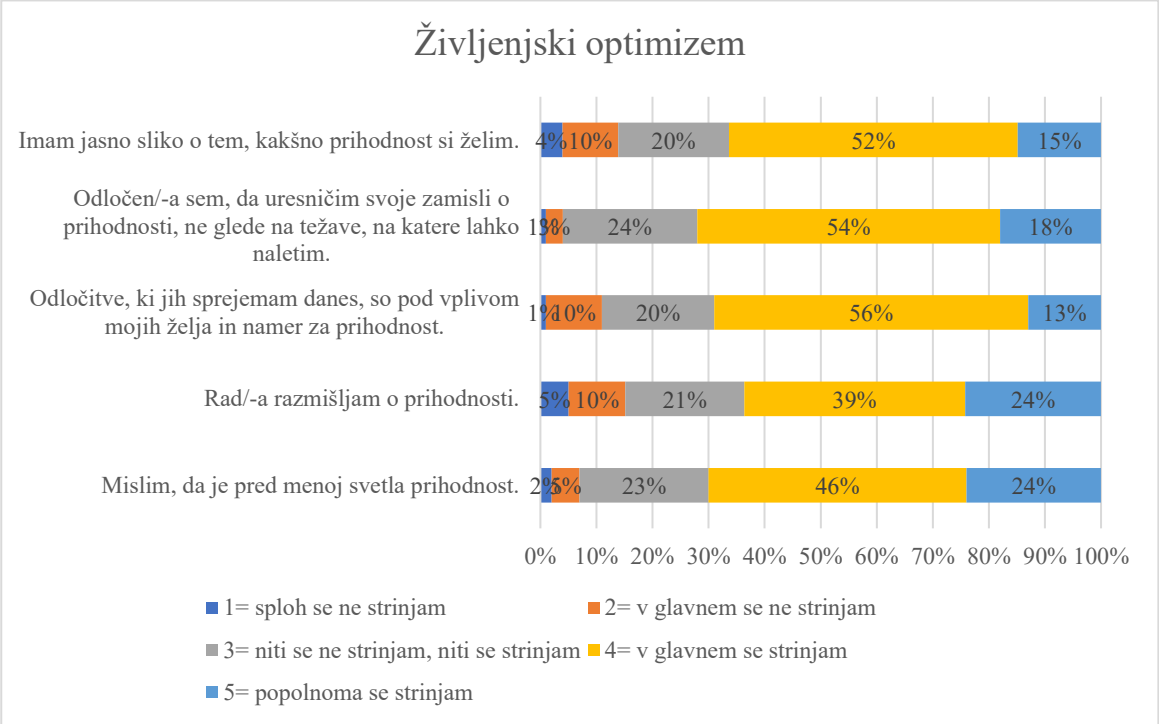
Vse sodelujoče osebe, ki so se opredelile kot dijaki, so rojene leta 2004 ali 2005 (imajo 18 ali 19 let). Vsaj polovica udeleženih, rojenih med letoma 1999 in 2003 (starost od 19 do 24 let), je študentov. Pri osebah rojenih leta 1997, 1996 in 1995 se delež študentov občutno manjša (starost od 25 do 28 let), od 27 % do 13 %. Najstarejši sodelujoči študent je rojen leta 1995 (ima 27 ali 28 let), najmlajša zaposlena oseba je rojena leta 2001 (ima 21 ali 22 let), najmlajša brezposelna oseba pa je rojena leta 1998 (ima 24 ali 25 let).

Graf 3: Partnerski status glede na leto rojstva

S starostjo se viša delež sodelujočih oseb, ki so v partnerski zvezi ali poročene, niža pa se delež samskih. Najmlajša poročena oseba je rojena leta 1999 (ima 23 ali 24 let). Po 24. letu starosti (osebe rojene 1998 ali prej) je samskih približno četrtina oseb.

4.2 SPLOŠNI ŽIVLJENJSKI OPTIMIZEM

Graf 4: Življenjski optimizem

Večina anketirancev se z vsemi podanimi trditvami (popolnoma) strinja, kar pomeni, da imajo vključeni mladi precej pozitivno in jasno predstavo o svoji prihodnosti.

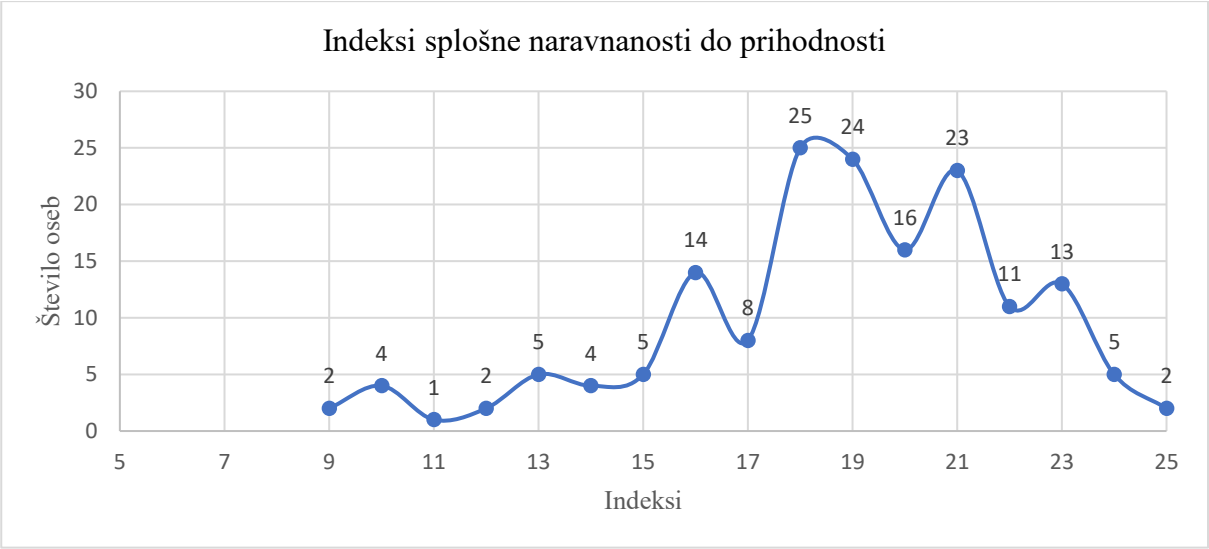
- Dobri dve tretjini sodelujočih ima (popolnoma) jasno sliko o tem, kakšno prihodnost si želi. Petina je neopredeljenih (»niti se ne strinjam, niti se strinjam«), manjši delež (14%) pa jih ima (popolnoma) nejasno sliko o tem, kakšno prihodnost želijo.
- Skoraj tri četrtine udeleženih je (popolnoma) odločenih, da uresničijo svoje zamisli o prihodnosti ne glede na težave, na katere lahko naletijo. Slaba četrtina je neopredeljenih, najmanj pa je posameznikov, ki se s trditvijo (sploh) ne strinjajo (4 %).
- Večina udeleženih (69 %) sprejema današnje odločitve (popolnoma) pod vplivom osebnih želja in namer za prihodnost. Petina je neopredeljenih, desetina vključenih pa sprejema odločitve (popolnoma) neodvisno od svojih vizij prihodnosti.
- Udeleženi v večini radi razmišljajo o svoji prihodnosti, saj se jih skupno več kot dve tretjini z navezujočo trditvijo strinja v glavnem (39 %) ali popolnoma (24 %). Približno petina je neopredeljenih, manjši delež oseb pa o prihodnosti (sploh) ne mara razmišljati (15 %).
- Večina (70 %) anketirancev meni, da ima pred seboj svetlo prihodnost, saj se z navezujočo

trditvijo v glavnem strinja skoraj polovica, slaba četrtina pa se strinja popolnoma. Približno četrtina preostalih je neopredeljenih, posamezniki pa se (sploh) ne strinjajo, da jih čaka svetla prihodnost (7 %).

Glede na stopnjo strinjanja (1= sploh se ne strinjam, 2= se ne strinjam, 3= niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4= se strinjam, 5= popolnoma se strinjam) z vsako od petih trditev sem izračunala indeks vsakega udeleženca v raziskavi. Najmanjši možen indeks je 5 (petkrat odgovor »sploh se ne strinjam«), najvišji pa 25 (petkrat odgovor »popolnoma se strinjam«). Osebe z indeksom med 5 in 15 sem označila kot pretežno pesimistične glede svoje prihodnosti, osebe z indeksom med 16 in 25 pa kot pretežno optimistične.

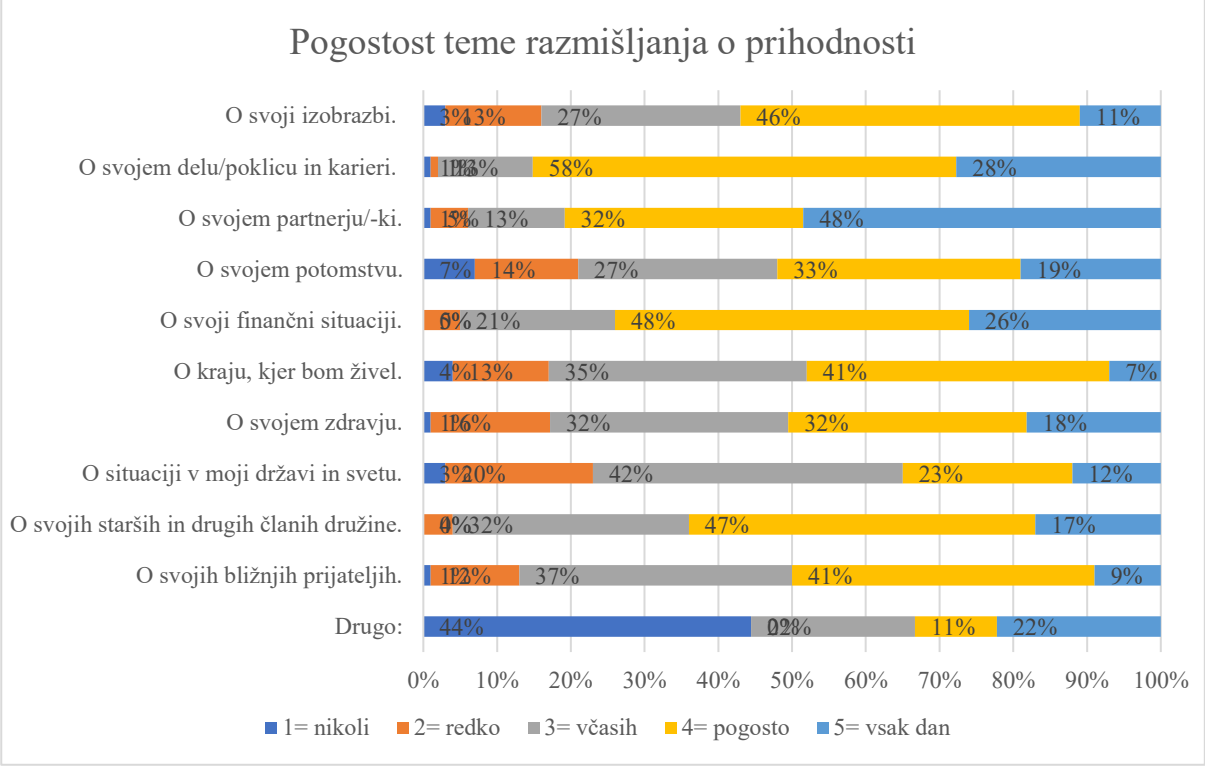
Tabela 12: Indeksi splošne naravnanosti do prihodnosti

Indeksi	**Frekvenca**	**Odstotek**	**Kategorija**
5	0	0,0 %	Pretežno pesimističen pogled
6	0	0,0 %	Pretežno pesimističen pogled
7	0	0,0 %	Pretežno pesimističen pogled
8	0	0,0 %	Pretežno pesimističen pogled
9	2	1,2 %	Pretežno pesimističen pogled
10	4	2,4 %	Pretežno pesimističen pogled
11	1	0,6 %	Pretežno pesimističen pogled
12	2	1,2 %	Pretežno pesimističen pogled
13	5	3,0 %	Pretežno pesimističen pogled
14	4	2,4 %	Pretežno pesimističen pogled
15	5	3,0 %	Pretežno pesimističen pogled
16	14	8,5 %	Pretežno optimističen pogled
17	8	4,9 %	Pretežno optimističen pogled
18	25	15,2 %	Pretežno optimističen pogled
19	24	14,6 %	Pretežno optimističen pogled
20	16	9,8 %	Pretežno optimističen pogled
21	23	14,0 %	Pretežno optimističen pogled
22	11	6,7 %	Pretežno optimističen pogled
23	13	7,9 %	Pretežno optimističen pogled
24	5	3,0 %	Pretežno optimističen pogled
25	2	1,2 %	Pretežno optimističen pogled
Skupaj	**164**	**100 %**	

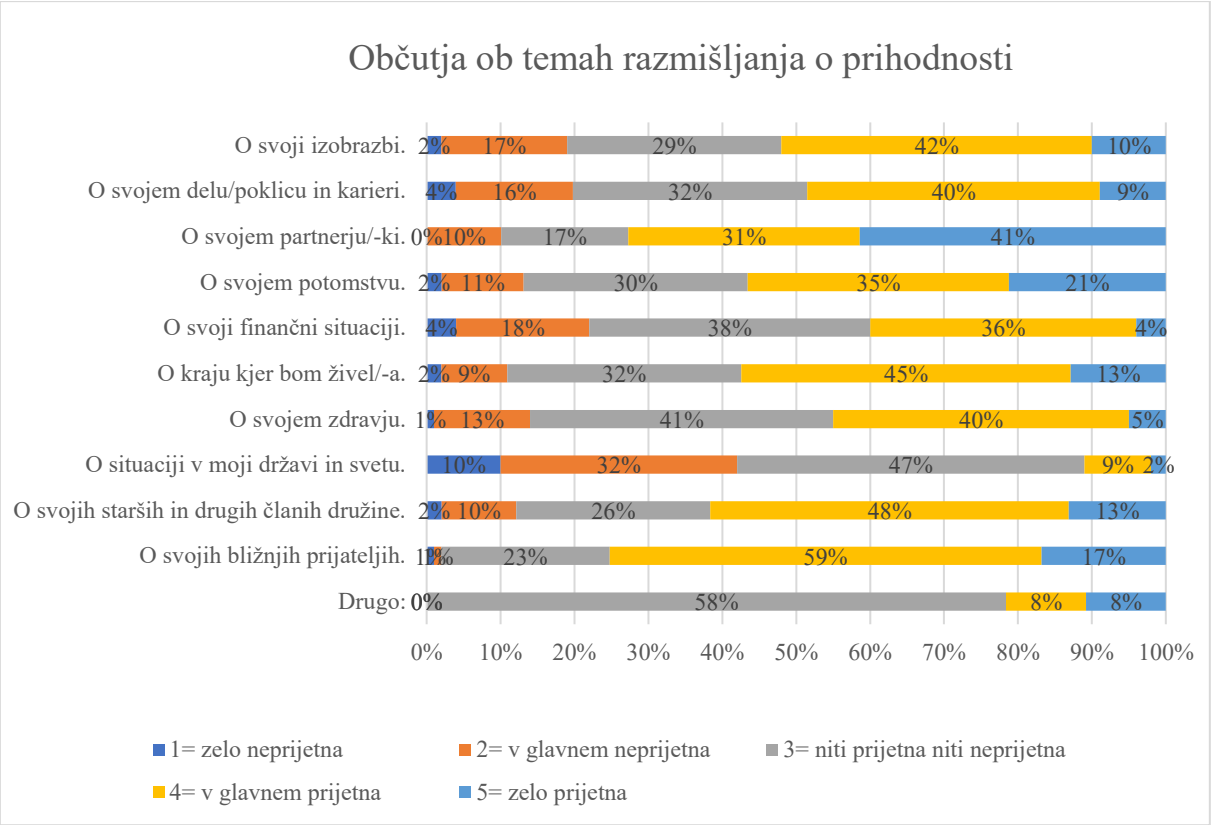

Graf 5: Indeksi splošne naravnanosti do prihodnosti

Odgovori udeležencev kažejo, da je večina vključenih mladih glede svoje prihodnosti precej optimističnih, le sedmina pa je tistih, ki imajo bolj pesimističen pogled na (lastno) prihodnost. Povprečni indeks znaša 18,7.

Graf 6: Pogostost teme razmišljanja o prihodnosti

Graf 7: Občutja ob temah razmišljanja o prihodnosti

V zgornjih dveh grafih so prikazani rezultati vprašanj pri katerih sem preverjala o katerih temah mladi najpogosteje razmišljajo, ko razmišljajo o prihodnosti, ter kakšna občutja jih ob tem prevzemajo.

- Večina (57 %) vključenih mladih pogosto ali vsakodnevno razmišlja o svoji (bodoči) izobrazbi. Dobra četrtina jih o tem razmišlja včasih, manjši delež (šestina) oseb pa o svoji izobrazbi razmišlja redko ali sploh nikoli. Več kot polovica udeleženih (52 %) ob tem doživlja (zelo) prijetna občutja. Odgovor »niti prijetna niti neprijetna« je izbralo 29 % udeleženih, (zelo) neprijetna občutja pa doživlja slaba petina anketirancev.
- O svojem (bodočem) delu, poklicu ali karieri mladi v večini (86 %) razmišljajo pogosto ali vsakodnevno. 13 % sodelujočih o tem razmišlja včasih, zgolj 2 % pa redko ali nikoli. Dobra polovica (52 %) jih ob tem doživlja (zelo) prijetna občutja, približno tretjina je neopredeljenih, petino pa ob razmišljanju o (bodočem) poklicu prevzemajo (zelo) neprijetna občutja.
- Večina (štiri petine) anketirancev pogosto ali vsakodnevno razmišlja o svojem (bodočem) partnerju/-ki. 13 % mladih o tem razmišlja včasih, manjši delež (6 %) pa o (bodočem)

partnerstvu ne razmišlja nikoli ali le redko. Skoraj tri četrtine (72 %) sodelujočih ob tem doživlja (zelo) prijetna občutja. 17 % je neopredeljenih, desetina pa ob razmišljanju o (bodočem) partnerju v glavnem doživlja neprijetna občutja. Zelo neprijetnih občutij ne doživlja nihče od anketiranih.

- Več kot polovica udeleženih o svojem potomstvu v prihodnosti razmišlja pogosto ali vsakodnevno. Dobra četrtina jih o potomstvu razmišlja vsak dan, približno petina preostalih pa redko ali nikoli. Ob tem največji delež (56 %) doživlja (zelo) prijetna občutja, sledijo neopredeljeni (slaba tretjina), najmanj sodelujočih (približno osmina) pa ob razmišljanju o potomstvu v prihodnosti doživlja (zelo) neprijetna občutja.
- Skoraj tri četrtine mladih o svoji (bodoči) finančni situaciji razmišlja pogosto ali vsakodnevno. Dobra petina jih o tem razmišlja včasih, manjši delež (8 %) pa redko. Nihče se ni odločil za odgovor »nikoli«. Največ vključenih (slabi petini celote) ob tem ne doživlja posebnih občutij. Podoben je delež oseb, ki doživlja (zelo) prijetna občutja. Slaba četrtina sodelujočih pa ob razmišljanju o prihodnji finančni situaciji doživlja (zelo) neprijetna občutja.
- O kraju kjer bodo živeli skoraj polovica mladih razmišlja pogosto ali vsak dan. Približno tretjina o tem razmišlja včasih, preostala šestina pa o bodočem kraju bivanja razmišlja redko ali nikoli. Največji delež (58 %) vključenih ob tem doživlja (zelo) prijetna občutja, tretjina je neopredeljenih, preostali (dobra desetina) pa ob razmišljanju o bodočem kraju bivanja doživlja (zelo) neprijetna občutja.
- O svojem zdravju v prihodnosti polovica mladih razmišlja pogosto ali vsakodnevno. Tretjina jih o tem razmišlja včasih, preostala šestina pa redko ali nikoli. Ob tem mladi večinsko (45 %) doživljajo v glavnem (ali zelo) prijetna občutja. Malo manj (dve petini) je neopredeljenih, sedmina pa navaja, da se ob misli na svoje zdravje v prihodnosti počuti (zelo) neprijetno.
- O bodoči situaciji v državi in svetu največ vključenih (42 %) razmišlja včasih. Tretjina je oseb, ki o tem razmišlja pogosto ali vsakodnevno, slaba četrtina mladih pa o tem razmišlja le redko ali nikoli. Največji delež (skoraj polovica) jih ob tem ne doživlja posebnih občutij, približno dve petini sta navedli, da doživljajo (zelo) neprijetna občutja. Le desetini se ob razmišljanju o prihodnosti države in sveta porodijo (zelo) prijetna čustva.
- Skoraj dve tretjini mladih o prihodnosti svojih staršev in drugih članih družine razmišlja pogosto ali vsakodnevno, slaba tretjina navaja, da o tem razmišlja včasih. Preostali posamezniki (4 %) o prihodnosti sorodnikov razmišljajo redko, med vključenimi pa ni osebe, ki o tej temi ne bi razmišljala čisto nikoli. Večina vključenih (skoraj dve tretjini) ob tem doživlja predvsem (ali zelo) prijetna občutja. Približno četrtina ne doživlja posebnih občutij, preostala osmina pa se ob razmišljanju o prihodnosti domačih počuti (zelo) neprijetno.

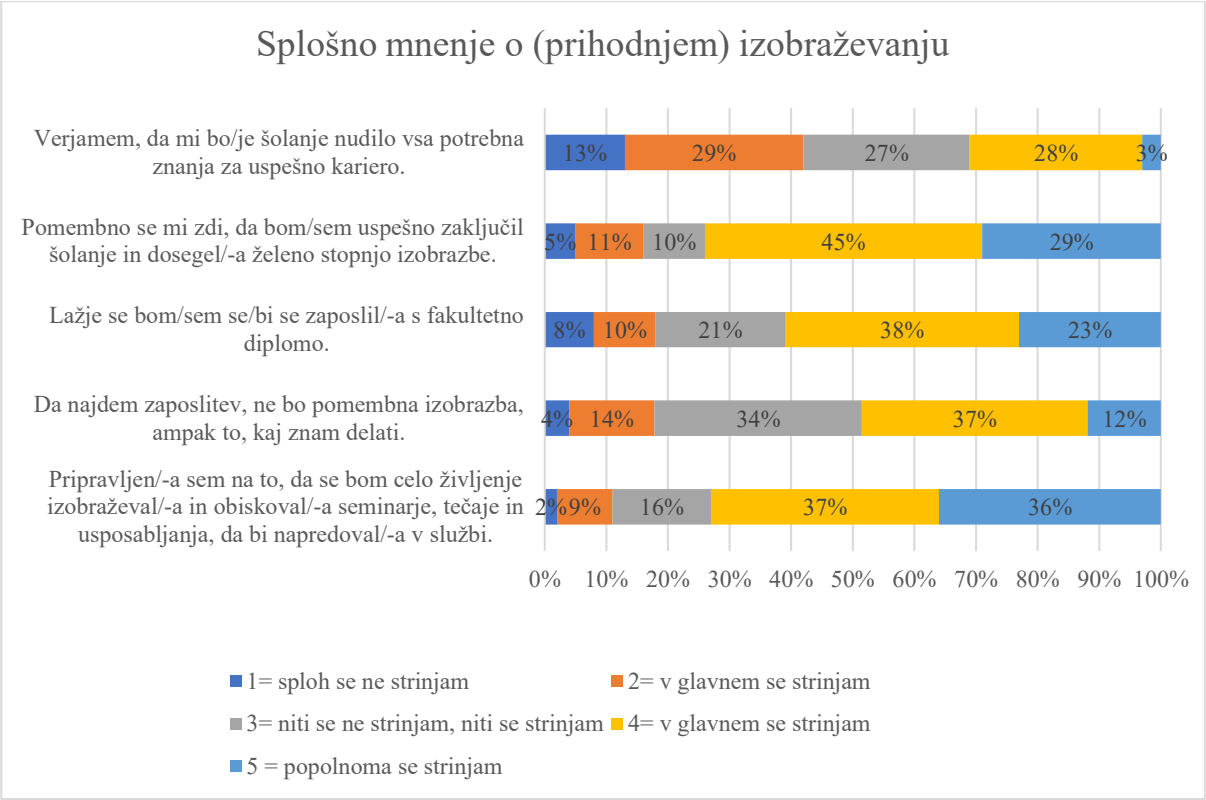
- O prihodnosti bližnjih prijateljev polovica udeleženih razmišlja pogosto ali vsakodnevno. Slabi dve petini o tem razmišljajo včasih, preostala osmina pa redko ali nikoli. Največ, tri četrtine vključenih, jih ob tem doživlja (zelo) prijetna občutja. Slaba četrtina ne doživlja posebnih občutij, le 2 % sodelujočih pa ima ob misli na bližnje prijatelje v prihodnosti (zelo) neprijetna občutja.
- Posamezniki so v odprtem delu vprašanja navedli, da poleg tem, ki sem jih sama izbrala razmišljajo tudi o živalih, o pravilnih življenjskih odločitvah, svojih problemih in stresu. Le-ti ob tem doživljajo zelo neprijetna občutja.

4.3 IZOBRAŽEVANJE IN ZAPOSLOVANJE

Tabela 13: Razlogi za izbor študija/poklica

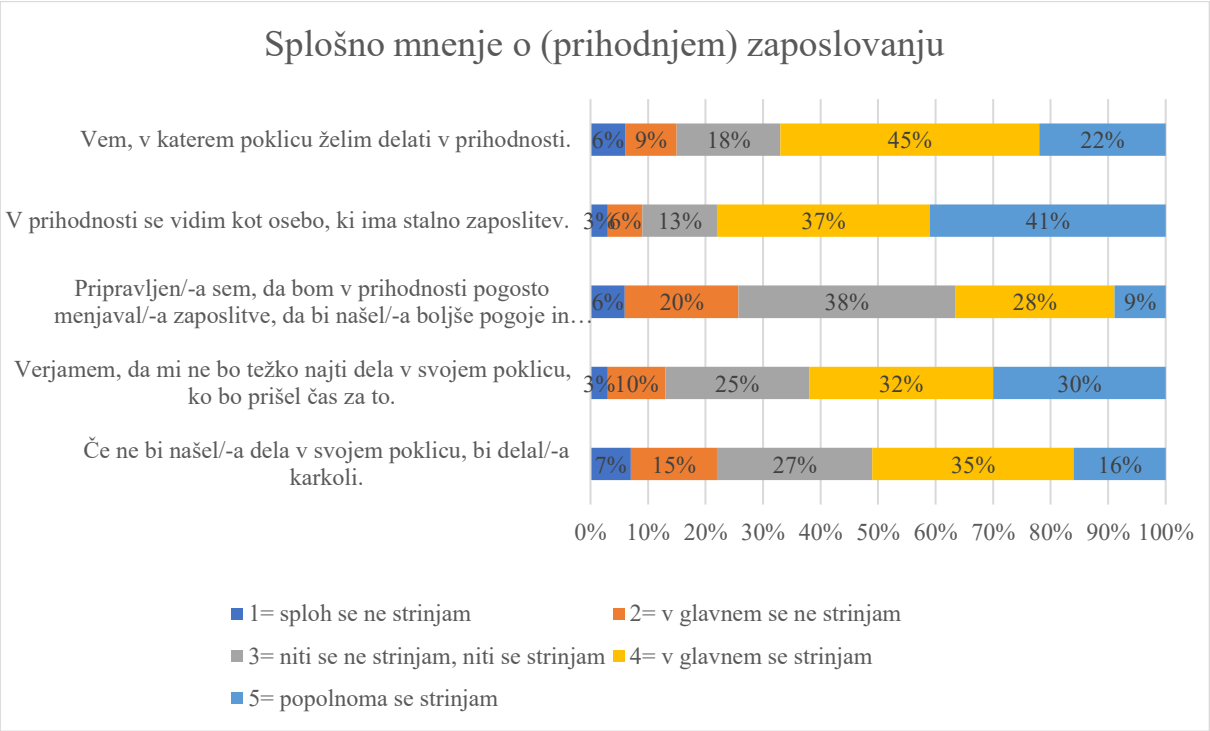
	Frekvence	**Veljavni**	**% - Veljavni**
Na podlagi lastnih interesov, znanja.	148	164	90 %
Na podlagi potreb trga, pomanjkanja strokovnjakov določenega področja (deficitarni poklic).	35	164	21 %
Zaradi ugleda, ki ga poklic prinaša.	17	164	10 %
Zaradi visokega plačila, ki ga poklic prinaša.	44	164	27 %
Na podlagi mnenja bližnjih, pričakovanj staršev.	11	164	7 %
Drugo:	5	164	3 %
Skupaj		**164**	

Pri naslednjem vprašanju je bilo mogoče izbrati več odgovorov. Skoraj tri petine (57 %) udeleženih se je kljub temu odločilo, da izbere en odgovor, dobra četrtina (27 %) je izbrala dva odgovora, približno osmina je izbrala tri odgovore, dober procent pa se je odločil za štiri od petih navedenih možnosti. Kot prikazano v tabeli, je večina udeleženih (90 %) med drugim navedlo, da bo/je svoj (bodoči) poklic izbralo na podlagi lastnih interesov in znanja. 27 % je/bo določen poklic izbralo zaradi visokega plačila, ki ga le-ta prinaša. Za 21 % je/bo pomemben dejavnik stanje na trgu dela (pomanjkanje strokovnjakov določenega področja). Manjši delež udeleženih (10 %) je/bo poklic izbral zaradi ugleda, ki ga ta prinaša, 7 % pa jih je/bo poklic med drugim izbralo na podlagi mnenja bližnjih ali pričakovanj staršev. 3 % sodelujočih so dodali svoj odgovor (dobesedni prepis): *ne vem; na podlagi tega kje najlažje dobim zaposlitev; in življenjskih izkušenj/izzivov; že izbran; na podlagi težavnosti študija.*

Graf 8: Splošno mnenje o (prihodnjem) izobraževanju

- Večina - dobri dve petini sodelujočih mladih se (sploh) ne strinja, da jim bo/je šolanje nudilo vsa potrebna znanja za uspešno kariero. Dobra četrtina je neopredeljenih, slaba tretjina pa se z navezujočo trditvijo v glavnem ali popolnoma strinja.
- Trem četrtinam udeleženih je (zelo) pomembno, da so/bodo uspešno zaključili šolanje in dosegli želeno stopnjo izobrazbe. Šestini to (sploh) ni pomembno, desetina pa je neopredeljenih.
- Večji delež (tri petine) sodelujočih se v glavnem ali popolnoma strinja, da jim je bilo/bo lažje najti zaposlitev s fakultetno diplomo. Dobra petina je neopredeljenih, preostali (18 %) pa menijo, da jim diploma ne bo olajšala iskanja službe.
- Skoraj polovica udeleženih je mnenja, da pri iskanju zaposlitve ne bo pomembna izobrazba temveč to, kaj zna oseba delati. Dobra tretjina je glede tega neopredeljenih, preostali (18 %) pa so mnenja, da bo izobrazba (veliko) bolj pomembna od dejanskega znanja, spretnosti in veščin posameznika.
- Večina (slabe tri četrtine) mladih je pripravljenih, da se bodo celo življenje izobraževali in obiskovali seminarje, tečaje in usposabljanja, da bodo napredovali v službi. Šestina je neopredeljenih, dobra desetina pa se s tem (sploh) ne strinja.

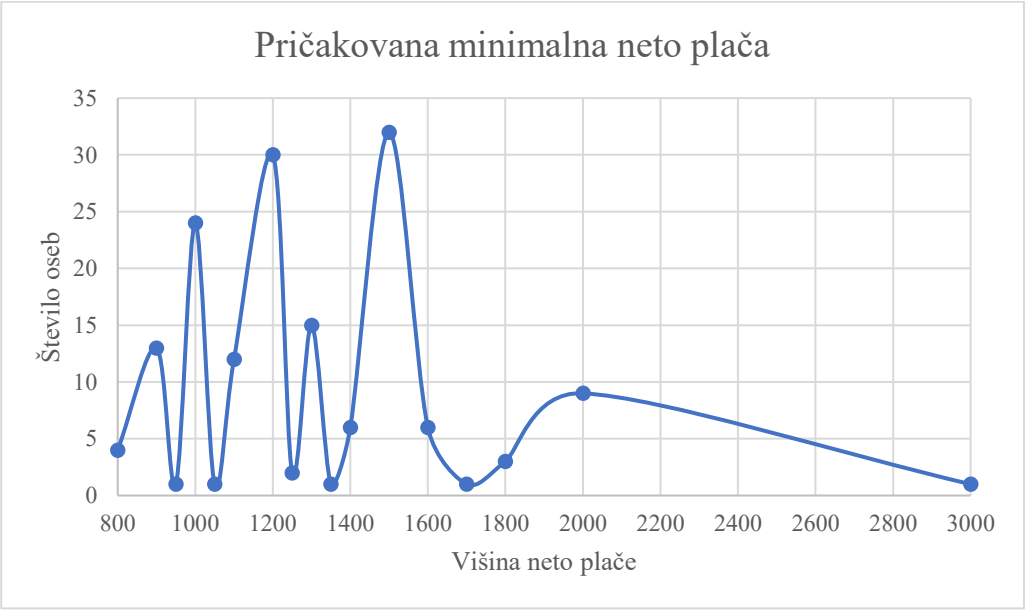

Graf 9: Splošno mnenje o (prihodnjem) zaposlovanju

- Največ sodelujočih mladih (dve tretjini) v glavnem ali popolnoma ve, v katerem poklicu želi delati v prihodnosti. Slaba petina je neopredeljenih, manj kot desetina pa še (sploh) ni prepričanih v katerem poklicu želijo delati v prihodnosti.
- Večina (78 %) mladih se v prihodnosti vidi kot osebo s stalno zaposlitvijo. Osmina je neopredeljenih, slaba desetina pa si (sploh) ne predstavlja, da bi v prihodnosti imeli stalno zaposlitev, oz. klasično obliko zaposlitve.
- Pri trditvi *»Pripravljen/-a sem, da bom v prihodnosti pogosto menjaval/-a zaposlitve, da bi našel/-a boljše pogoje in možnosti za delo.«* je največji delež udeleženih neopredeljenih (38 %). Slabi dve petini se s trditvijo v glavnem ali popolnoma strinjajo, slaba četrtina pa (sploh) ne bi bila pripravljena na pogosto menjavanje zaposlitve.
- Približno dve tretjini anketiranih mladih (popolnoma) verjame, da jim ne bo težko najti dela v svojem poklicu, ko bo prišel čas za to. Četrtina je neopredeljenih, osmina anketiranih pa meni, da bodo (zelo) težko našli delo v svojem poklicu.
- Polovica sodelujočih se v glavnem ali popolnoma strinja, da bi delali karkoli, če ne bi našli dela v svojem poklicu. Dobra četrtina je neopredeljenih, preostala petina pa bi (v glavnem) pristala le na delo v svoji stroki.

Tabela 14: Pričakovana minimalna neto plača

	Frekvence	**Odstotki**
800€	4	2,5 %
900€	13	8,1 %
950€	1	0,6 %
1000€	24	14,9 %
1050€	1	0,6 %
1100€	12	7,5 %
1200€	30	18,6 %
1250€	2	1,2 %
1300€	15	9,3 %
1350€	1	0,6 %
1400€	6	3,7 %
1500€	32	19,9 %
1600€	6	3,7 %
1700€	1	0,6 %
1800€	3	1,9 %
2000€	9	5,6 %
3000€	1	0,6 %
Skupaj	**161**	**100 %**

Graf 10: Pričakovana minimalna neto plača

Pri vprašanju o višini minimalne mesečne neto plače, za katero bi bili pripravljeni sprejeti zaposlitev, so vrednosti segale od 800€ do 3000€. Aritmetična sredina znaša 1289€, mediana je 1200€, največji delež vključenih v raziskavo (20 %) pa je kot minimalno plačilo navedlo 1500€. Trije odgovori so bili neveljavni (1; 10; 12) in jih v izračun nisem vključila.

Tabela 15: Pričakovan življenjski standard

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
Premalo denarja za zagotavljanje lastnih potreb.	3	2 %
Toliko denarja, kolikor ga je dovolj za osebne potrebe.	7	4 %
Toliko denarja, kolikor ga je dovolj za osebne potrebe in potrebe svoje družine.	45	27 %
Dovolj denarja za lagodno življenje.	97	59 %
Dovolj denarja za luksuzno življenje.	11	7 %
Drugo	1	1 %
Skupaj	**164**	**100 %**

4.4 FINANCE IN BIVANJE

Največ anketiranih mladih (59 %) si predstavlja, da bo v prihodnosti imelo dovolj dohodkov za lagodno življenje. Dobra četrtina (27 %) meni, da bodo imeli toliko denarja, kot ga bodo potrebovali za osebne potrebe in potrebe svoje družine. 7 % vključenih predvideva, da bo imelo dovolj denarja za omogočanje luksuznega načina življenja. Manjši delež (4 %) si predstavlja, da bodo imeli denarja le toliko kot ga potrebujejo za zagotavljanje osebnih potreb, 2 % pa menita, da jim ne bo uspelo zaslužiti dovolj niti za zagotavljanje lastnih potreb.
Pod možnost svojega odgovora je en od udeleženih zapisal, da bi svoj denar namenil za donacije in investiranje v izboljševanje življenja ljudi, ki to potrebujejo (dobesedni prepis: *nisi dala niti moznosti za donacije in investiranje v izbolsevanje zivljenja ljudi, ki to potrebujejo.).*

Tabela 16: Pričakovani bivalni pogoji

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
Da bom živel/-a s starši, v istem gospodinjstvu.	1	1 %
Da bom živel/-a s starši, v ločenem gospodinjstvu (npr. drugo nadstropje hiše).	10	6 %
Da bom živel/-a kot podnajemnik/-ca v stanovanju/hiši.	15	9 %
Da bom živel/-a v stanovanju ali hiši, ki jo bom kupil/-a sama ali s partnerjem/-ko.	67	41 %
Da bom živel/-a v stanovanju ali hiši, ki mi jo bodo kupili starši.	5	3 %
Da bom živel/-a v hiši, ki jo bom zgradil/-a sama ali s partnerjem/-ko.	63	38 %
Drugo:	3	2 %
Skupaj	**164**	**100 %**

Največ mladih (41 %) si predstavlja, da bodo v prihodnosti živeli v stanovanju ali hiši, ki jo bodo kupili sami ali s partnerjem/-ko. Sledijo tisti, ki menijo, da bodo bivali v hiši, ki jo bodo zgradili sami ali s partnerjem/-ko. Slaba desetina (9 %) jih predvideva, da bodo živeli kot podnajemniki v stanovanju ali hiši, malo manj (6 %) pa je mladih, ki meni, da bodo živeli v stanovanjski hiši s starši, v ločenem gospodinjstvu. Majhen delež udeleženih (3 %) si predstavlja, da bodo živeli v hiši ali stanovanju, ki jim ga bodo kupili starši, 1 % pa meni, da

bo živel v hiši/stanovanju s starši (v istem gospodinjstvu). 2 % anketirancev je na vprašanje podalo svoj odgovor (dobeseden prepis):

- stanovanje, ki so va kupili starši z nižji najemnino;

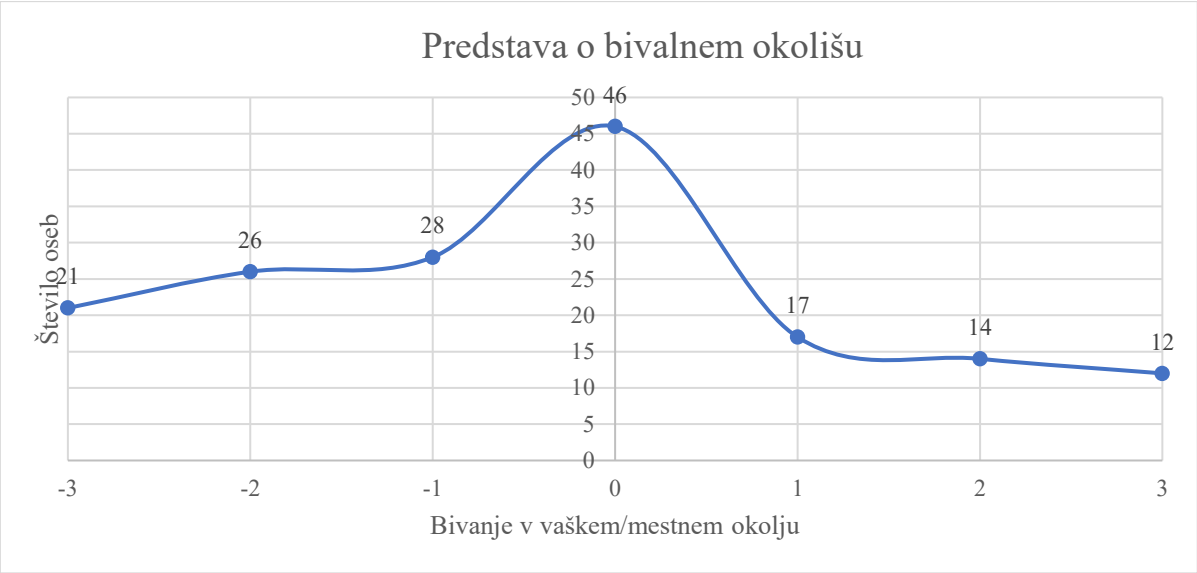
- da bom živel v stanovanju/hiši, ki ga/jo bova dobila s partnerjem od starsev ali starih staršev in ga/jo bova postopno preuredila;

- da bom živel v stanovanju ali hiši, ki ga bom kupil sam s kreditom.

Tabela 17: Pričakovana starost ob selitvi od doma

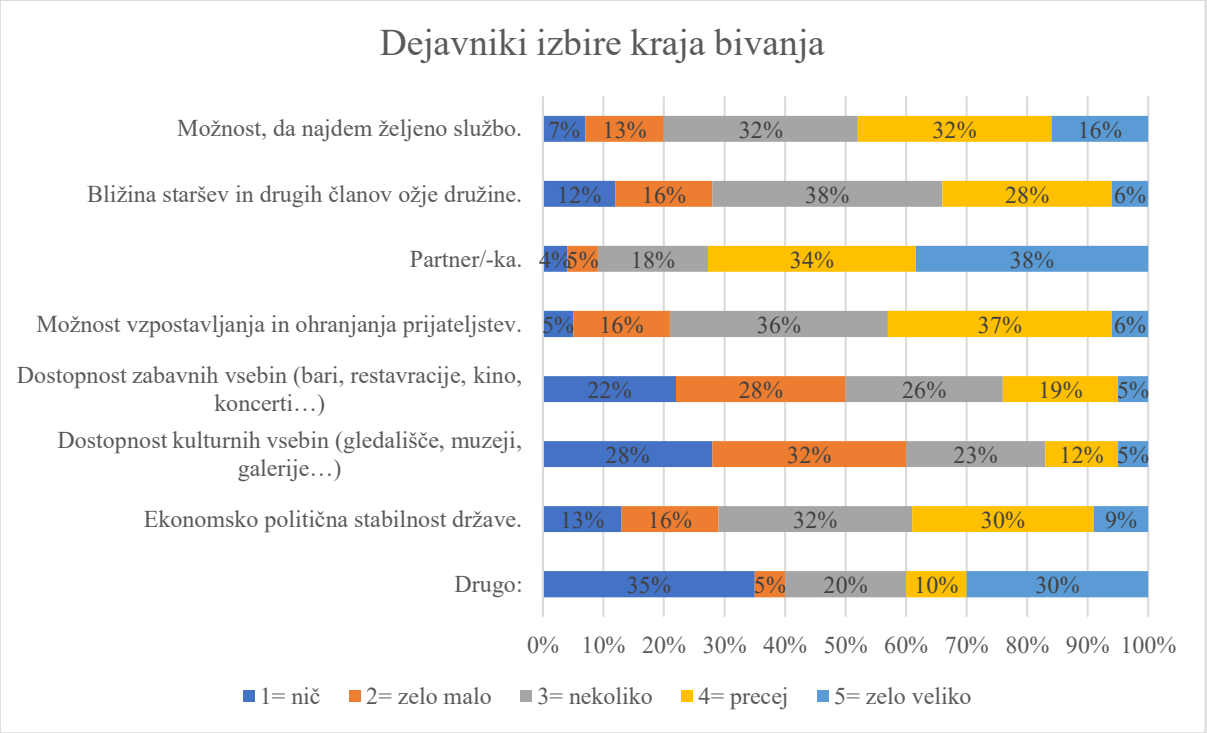
Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
19	2	1,2 %
20	1	0,6 %
21	1	0,6%
22	1	0,6 %
23	8	4,9 %
24	6	3,7 %
25	20	12,2 %
26	9	5,5 %
27	22	13,4 %
28	18	11,0 %
29	5	3,0 %
30	34	20,7 %
31	2	1,2 %
32	4	2,4 %
33	5	3,0 %
34	1	0,6 %
35	16	9,8 %
36	2	1,2 %
39	1	0,6 %
40	5	3,0 %
53	1	0,6 %
Skupaj	**164**	**100** %

Največ sodelujočih mladih (približno petina) predvideva, da bodo pri 30-ih letih dovolj finančno stabilni, da si bodo lahko privoščili selitev od doma. Po številčnosti sledijo tisti, ki selitev na svoje pričakujejo v 27. letu (13 %), nato tisti, ki jo načrtujejo v 25. letu (12 %) in v 35. letu (10 %). Vrednost aritmetične sredine je 28,9, mediane pa 27. Standardni odklon je 4,62. Najmanjša navedena starost ob selitvi je bila 19 let, najvišja pa 53 let. Slednja sicer med odgovori izstopa in ne morem z gotovostjo trditi, da je podatek verodostojen. Če števila 53 ne upoštevam, se aritmetična sredina nekoliko zniža - na 28,7 let.

Graf 11: Predstava o bivalnem okolišu

Pri vprašanju glede predstave o bivanju v mestnem ali vaškem okolju je dobra četrtina (28 %) izbrala številko 0, ki predstavlja nedoločeno mnenje. Aritmetična sredina je – 0, 38, kar pomeni, da je delež oseb, ki v prihodnosti želi oz. namerava živeti v vaškem okolju večji (46%), kot delež oseb, ki si kot kraj (stalnega) bivanja bolj predstavlja mestno okolje (26 %). Mediana in modus zavzemata število 0, standardni odklon pa je 1,7.

Graf 12: Dejavniki izbire kraja bivanja

V naslednjem vprašanju sem preverjala, kateri dejavniki bodo/so najbolj vplivali na izbiro kraja bivanja udeleženih mladih. Izkazalo se je, da ima na izbiro kraja bivanja največ vpliva Izmed vseh podanih dejavnikov je partnerstvo najpomembnejši razlog za izbor kraja bivanja, najmanj pomemben dejavnik pa je dostopnost kulturnih vsebin.

- Kot je razvidno v grafu, je/bo možnost, da najdejo željeno službo na slabo polovico vplivala v večji meri (precej ali zelo veliko). Malo manj (45 %) jih meni, da bo/je možnost službe na izbor kraj bivanja vplivala v manjši meri (nekoliko ali zelo malo), preostalih 7 % pa navaja, da jim možnost najti službo v bližini doma sploh ni pomemben dejavnik izbire kraja bivanja.
- Bližina staršev in drugih članov ožje družine je večini udeleženih (54 %) pomembna v manjši meri (nekoliko ali zelo malo). Dobri tretjini predstavlja to precej ali zelo pomemben dejavnik, za preostalo osmino pa bližina ožjih članov družine sploh ne bo/ni imela vpliva na izbor njihovega bivališča.
- Skoraj tri četrtine udeleženih meni, da bo/je bližina partnerja/-ke zanje precej ali zelo pomemben dejavnik pri izboru kraja bivanja. Za slabo četrtino je/bo partnerstvo manj pomemben dejavnik izbire (nekoliko ali zelo malo pomemben), 4 % pa menijo, da ta dejavnik zanje sploh ni/ne bo pomemben.
- Možnost vzpostavljanja in ohranjanja prijateljstev je za dobro polovico sodelujočih mladih manj pomemben dejavnik izbora kraja bivanja (nekoliko ali zelo malo pomemben). Malo manjši delež (43 %) jih meni, da je to zanje precej ali zelo pomemben dejavnik, 5 % pa je takih, ki jim to sploh ni/ne bo pomembno.
- Dostopnost zabavnih vsebin (bari, restavracije, kino, koncerti,…) za večino udeleženih ni pomemben dejavnik, saj jih več kot pol meni, da je/bo to zelo malo ali nekoliko vplivalo na izbor njihovega kraja bivanja, na dobro petino pa sploh ne bo imelo nobenega vpliva. Za približno četrtino je družabno dogajanje precej ali zelo pomemben dejavnik izbire kraja bivanja.
- Prav tako ima večinsko manjši vpliv na izbor kraja bivanja dostopnost kulturnih vsebin (gledališče, muzeji, galerije ipd.). Za večino (55 %) sodelujočih je to zelo malo ali nekoliko pomemben dejavnik. Na dobro četrtino nima nikakršnega vpliva, manjši delež (17 %) pa je mladih, ki menijo, da bo/je to zanje precej ali zelo pomemben dejavnik pri izbiri kraja bivanja.
- Skoraj polovica udeleženih meni, da je/bo ekonomsko politična stabilnost države zelo malo ali nekoliko pomemben dejavnik pri izboru kraja bivanja. Za dve petini anketiranih je/bo to

precej ali zelo pomemben dejavnik izbire kraja bivanja, za osmino pa je/bo ekonomsko politična stabilnost države popolnoma nepomemben dejavnik izbire (stalnega) bivališča.

Posamezniki so pod osebne razloge za izbor kraja bivanja navedli še (dobeseden prepis):

- da je v kraju vrtec, šola, majhna trgovina;

- poznavanje kraja;

- primerna oddaljenost od mesta, prebivalstvo v tistem okolišu, dostopnost šolskih in obšolskih dejavnosti za otroke, cene nepremičnin;

- kraj, kjer sem bila vzgojena;

- prijetna energija;

- kultura v državi;

- dostopnost zdravstvenih storitev (zd, bolnica ...);

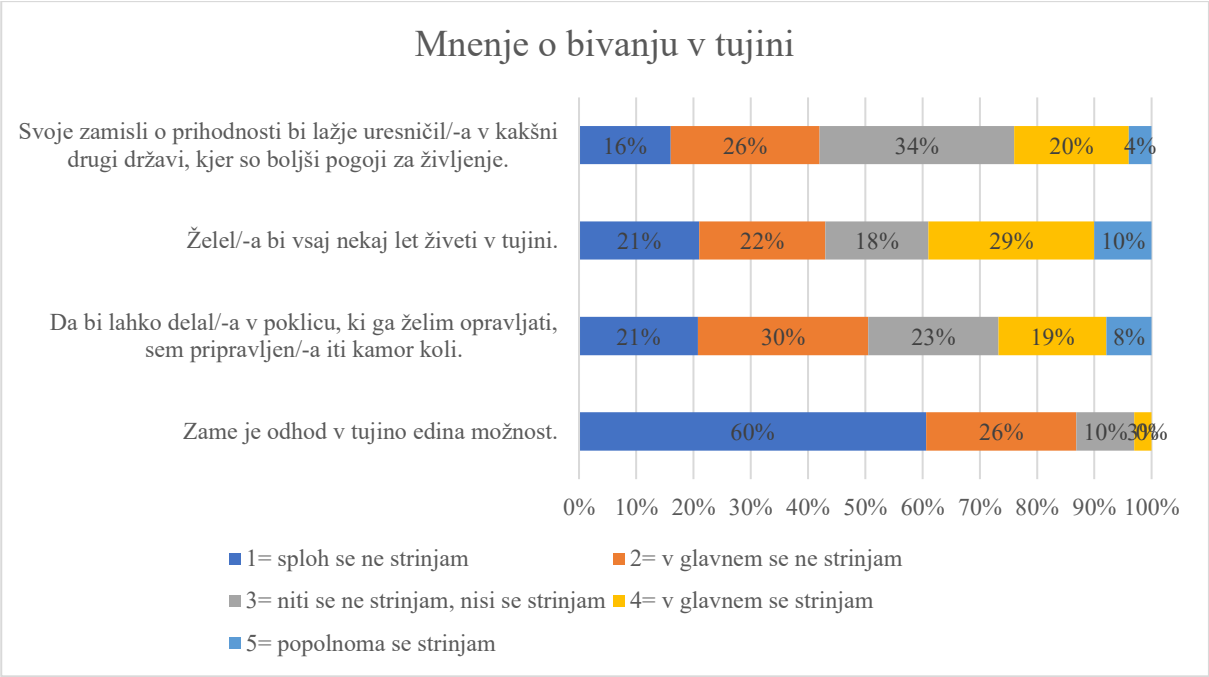
- narava;

- cenovna dostopnost nepremicnine.

Graf 13: Predstava o državi bivanja

Večina mladih (63 %) je odgovorila, da si svojo prihodnost predstavlja pretežno v Sloveniji. Dobra četrtina (28 %) je neodločenih, slaba desetina (9 %) pa si svoje življenje predstavlja bolj v tujini. Največji delež - približno tretjina sodelujočih (31 %) si svojo prihodnost predstavlja izključno v Sloveniji, dober procent pa izključno v tujini. Aritmetična sredina znaša – 1,24, mediana pa – 1.

Graf 14: Mnenje o bivanju v tujini

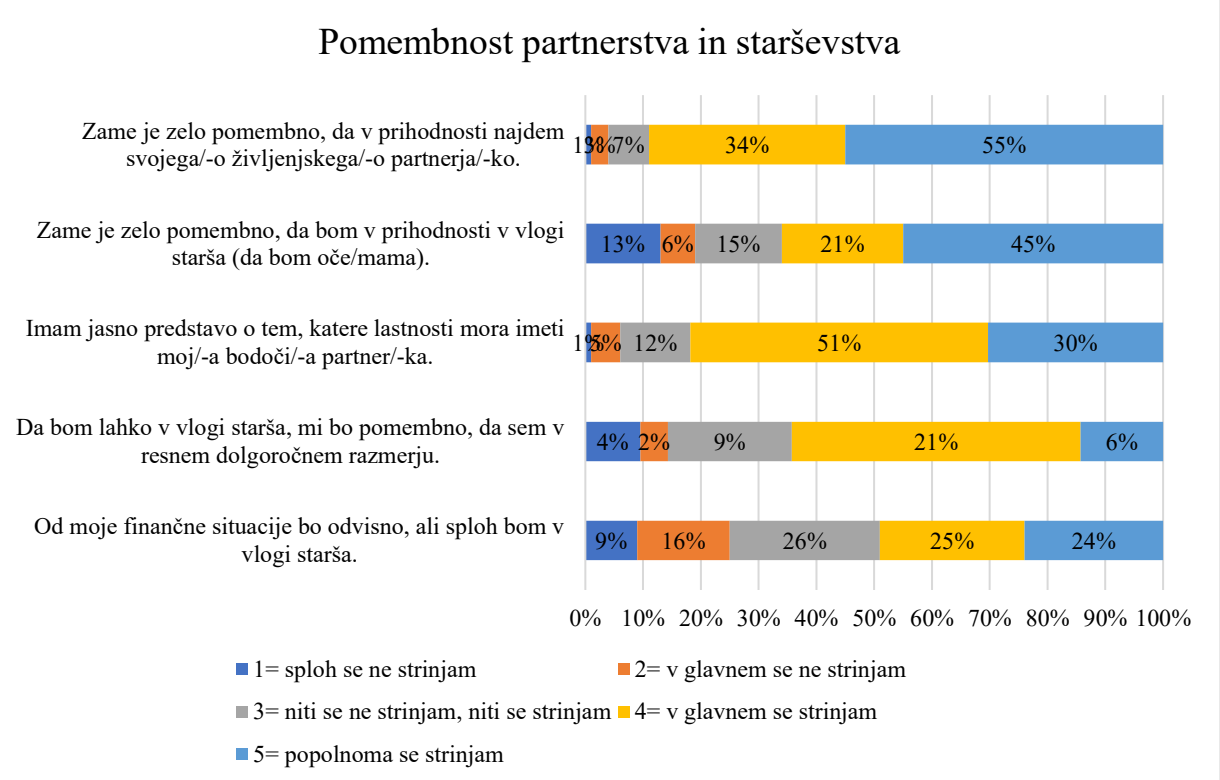
- Da so mladi trenutno precej naklonjeni življenju v Sloveniji kažejo tudi podatki zbrani pri naslednjem vprašanju. Le slaba četrtina anketiranih meni, da bi svoje zamisli o prihodnosti lažje uresničila v drugi državi, približno tretjina je neopredeljenih. Preostali (dobri dve petini udeleženih) se v glavnem ali sploh ne strinjajo s tem, da bi svoje vizije lažje uresničili v drugi državi.
- Kljub temu obstaja delež mladih (približno dve petini) , ki bi želeli vsaj nekaj let živeti v tujini. Slaba petina je o tem neodločenih, preostali petini pa tega v glavnem (ali sploh) ne bi bili pripravljeni storiti.
- Več kot polovica mladih se v prihodnosti ne bi bilo pripravljenih odseliti, da bi lahko opravljali delo v svoji stroki. Slaba četrtina % je neopredeljenih, dobra četrtina pa bi jih to storilo bolj ali manj brez težav.
- Mladi se večinsko ne strinjajo s tem, da bi bil zanje odhod v tujino edina možnost (86 % se sploh ali v glavnem ne strinja). Desetina vključenih je neopredeljenih, le 3 % pa se v glavnem strinjajo, da je odhod v tujino nekaj, kar bi morali storiti. Nihče od anketiranih ne meni, da je odhod v tujino zanj edina možnost, da uresniči svoje vizije o prihodnosti.

4.5 PARTNERSTVO IN DRUŽINA

Tabela 18: Prihodnji partnerski status

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
V zakonski zvezi	99	60 %
V resni partnerski zvezi	55	34 %
Da pogosto menjam partnerje/-ke	2	1 %
Da vstopam v neobvezne odnose	3	2 %
Brez partnerja/-ke	3	2 %
Drugo	2	1 %
Skupaj	**164**	**100 %**

Večina anketiranih mladih (tri petine) se v prihodnosti, ki sem jo časovno opredelila na 10 let, vidi v zakonski zvezi. Dobra tretjina se prav tako vidi v resni partnerski zvezi, a brez tradicionalne poroke. Manjši delež je oseb, ki si predstavljajo, da bodo v prihodnosti vstopali v neobvezne odnose (2 %) ali partnerja/-ke ne bodo imeli (2 %). 1 % meni, da bo pogosto menjal partnerja/-ke. Dve osebi sta podali svoj odgovor (dobesedni prepis): *ne razmišljam trenutbo o tem, kako bo bo; ne vem.*

Graf 15: Pomembnost partnerstva in starševstva

- Za večino (89 %) je zelo pomembno, da v prihodnosti najdejo svojega/-o življenjskega/-o partnerja/-ko. 7 % je neopredeljenih, manjši delež (4 %) pa je odgovoril, da jim najti življenjskega partnerja v glavnem ni pomembno ali pa jim je popolnoma nepomembno.
- Dvema tretjinama je zelo pomembno, da bodo v prihodnosti v vlogi starša. 15 % je neopredeljenih, za slabo petino pa biti v vlogi starša (sploh) ni pomemben del njihove vizije prihodnosti.
- Večina (dobre štiri petine) anketiranih mladih ima (popolnoma) jasno predstavo o tem, katere lastnosti mora imeti njihov/-a bodoči/-a partner/-ka. Osmina je neopredeljenih, manjši delež (6 %) pa je oseb, ki (sploh) nimajo predstave o tem, kakšne lastnosti bi želeli, da ima njihov/-a bodoči/-a partner/-ka.
- Večina mladih (84 %) se strinja, da jim bo pri odločanju za starševsko vlogo (zelo) pomembno, da bodo v resnem dolgoročnem razmerju. Slaba desetina je neopredeljenih, manjši delež (6 %) pa je udeležencev, ki jim partnerski status pri tem ne bo pomemben.
- Bolj razpršeni so odgovori pri zadnji trditvi. Približno polovica se (popolnoma) strinja, da bo od njihove finančne situacije odvisno, ali sploh bodo v vlogi starša. Dobra četrtina je neopredeljenih, preostala četrtina pa meni, da finančni položaj (sploh) ne bo vplival na njihovo odločitev glede starševstva.

Tabela 19: Pričakovana starost ob rojstvu prvega otroka (točna)

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
22	1	0,8 %
23	2	1,6 %
24	3	2,3 %
25	7	5,4 %
26	7	5,4 %
27	8	6,2 %
28	22	17,1 %
29	10	7,8 %
30	34	26,4 %
31	2	1,6 %
32	10	7,8 %
33	7	5,4 %
34	2	1,6 %
35	10	7,8 %
40	3	2,3 %
55	1	0,8 %
Skupaj	**129**	**100 %**

Pri naslednjem vprašanju me je zanimalo pri kateri starosti mladi menijo oz. načrtujejo, da bodo pripravljeni imeti otroke (tisti, ki si to želijo). Od 164 oseb jih je 129 (78,7 %) podalo določeno starost v letih. Aritmetična sredina le-teh je 29,86 let, modus in mediana pa 30 let.

Če iz izračuna odstranim starost 55 let, ki od drugih precej izstopa in ne morem zagotoviti, da je verodostojna, se aritmetična sredina zniža na 29,66 let.

Manjši delež sodelujočih (7 %) je zapisal, da otrok ne želi, preostalih 14 % pa je podalo naslednje opisne odgovore, zbrane v spodnji razpredelnici.

Tabela 20: Pričakovana starost ob rojstvu prvega otroka (netočna)

Odgovori	**Frekvenca**
26 ali manj	1
26 do 30	2
26/27	1
28 do 30	2
28/29	1
28-34	1
30+	5
31 ali 32	1
Ko bom finančno sposobna	1
Nimam pojma odvisno od denarja in situacije.	1
Mogoče kasneje po 30 letu	1
Ne želim, če ja, okoli 35 do 40 (ne prej)	1
enega že imam	1
Imam od 24. leta	1
Jih ze imam, 27 let	1
Otroke imam- 20, 25 let	1
Že imam dva otroka. Prvi = pri 24. letih.	1
Skupaj	**23**

Tabela 21: Načrtovano število otrok

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
0 / ne želim otrok	12	7,3 %
1	13	7,9 %
2	72	43,9 %
3	33	20,1 %
4	8	4,9 %
5	1	0,6 %
6	1	0,6 %
1-2	5	3,0 %
2-3	11	6,7 %
2-5	1	0,6 %
3-4	4	2,4 %
3-5	1	0,6 %
3+	2	1,2 %
Skupaj	**164**	**100 %**

Kot prikazano v tabeli, je 140 oseb (85 %) podalo natančen odgovor glede tega, koliko otrok nameravajo imeti, preostalih 15 % (24 oseb) pa je kot odgovor podalo večji razpon števil, ki jih pri računanju povprečnih vrednosti nisem vključila. Aritmetična sredina znaša 2,29, modus in mediana pa 2 - največ sodelujočih načrtuje 2 otroka.

Mladi so pri naslednjem vprašanju navedli zelo raznolike motive in stališča glede starševstva ter razloge, zakaj se bodo ali so se osebno odločili, da ustvarijo družino (ali ne). Delež mladih, ki je navedlo odgovore za (ali proti) se ujema z deležem tovrstnih odgovorov pri prejšnjem vprašanju. Odgovore sem zbrala in kategorizirala po temah. Kategorije sem razvrstila po pogostosti odgovorov - od prve do sedme pri razlogih za, od prve do šeste pri razlogih proti. V neobdelani obliki pa so odgovori priloženi na straneh 112–115.

Razlogi, zakaj mladi želijo otroke:

1. Ljubezen in ustvarjanje družine: Kot izraz ljubezni, potrditev ljubezni do partnerja, želja po ustvarjanju družine.

2. Družinska vrednota: Kot pomembna vrednota v življenju, izpolnitev življenjskega smisla, občutek, da so otroci nekaj najlepšega.

3. Potomstvo in nadaljevanje roda: Želja po ustvarjanju potomcev, občutek, da je imeti otroke nekaj, kar prenaša tvoje znanje in vrednote na naslednje generacije.

4. Želja postati starš, izkušnja materinstva/očetovstva: Želja po vlogi starša, vzgoji, notranja potreba postati mama ali oče, izpopolnjevanje kot oseba skozi starševstvo, občutek, da je to pomemben del osebnega razvoja.

5. Povezanost in občutek pripadnosti: Občutek posebne povezanosti z otroki, izraz želje po delu z otroki, čutenje posebne povezanosti in pripravljenost na starševsko vlogo.

6. Sreča, zadovoljstvo in srečen družinski čas: Otroci prinašajo veselje, zadovoljstvo, srečo in izpopolnitev življenja, bogatijo vsakdanje izkušnje in pomenijo veselje.

7. Preprečitev osamljenosti: Izogibanje osamljenosti v starejših letih, občutek varnosti zaradi prisotnosti otrok.

Razlogi, zakaj mladi ne želijo otrok:

1. Odgovornost in breme: Otroci predstavljajo veliko odgovornost in breme, pomisleki o preveliki odgovornosti in težavnosti vzgoje.

2. Stanje sveta in okoljski dejavniki: Skrb zaradi okoljskih problemov, kot so onesnaženost, slabše življenjske razmere, občutek, da ni primerno imeti otrok v takem okolju.

3. Finančni razlogi in negotova prihodnost: Skrb zaradi finančnih razmer, inflacije, negotove prihodnosti družbe.

4. Osebni razlogi in izpopolnjevanje brez otrok: Želja po osebnem razvoju, kariera, življenje brez otrok kot način izpolnitve.

5. Nepripravljenost in notranji občutki: Nepripravljenost na starševsko vlogo, občutki, da

niso primerni za to, ali pa trenutno niso pripravljeni na to odgovornost.

6. Nerazrešeni osebni problemi: Pomisleki glede lastnih težav in strah pred prenašanjem teh težav na otroke.

4.6 IZZIVI PRIHODNOSTI

Tabela 22: Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
1 (veliko slabše)	16	10 %
2 (slabše)	86	52 %
3 (približno enake)	42	26 %
4 (boljše)	19	12 %
5 (veliko boljše)	1	1 %
Skupaj	**164**	**100 %**

Večina sodelujočih mladih (62 %) meni, da se bodo v povprečju življenjske razmere za posameznika v prihodnosti (čez 30-50 let) poslabšale. Več kot polovica (52 %) jih namreč meni, da bodo te slabše, 10 % pa meni, da bodo veliko slabše. Dobra četrtina navaja, da bodo ostale približno enake. Manjši delež mladih (13 %) meni, da se bodo razmere izboljšale – po mnenju 12 % bodo življenjske razmere za posameznika »boljše«, po mnenju preostalega procenta pa bodo razmere v prihodnosti »veliko boljše«.

Preverjala sem, kateri so po mnenju mladih največji globalni izzivi s katerimi se bo svet (družba, človeštvo) soočal v prihodnosti. Odgovori so zelo raznoliki, razvrstila sem jih v deset kategorij, ki so razvrščene po pogostosti odgovorov od prve do desete. Tabela z neobdelanimi odgovori je priložena na strani 115–118.

1. Okoljske spremembe in podnebne težave:

- Globalno segrevanje
- Podnebne spremembe
- Onesnaženost okolja
- Pomanjkanje pitne vode
- Prehiter razvoj tehnologije v škodo okolja

2. Socialno-ekonomske težave:

- Revščina
- Vojne in konflikti

- Pomanjkanje hrane in vode
- Neenakost med revnimi in bogatimi
- Finančne krize
- Prenaseljenost
- Inflacija
- Pomanjkanje delovne sile ali pomembnih poklicev

3. Tehnološki napredek:
- Umetna inteligenca (AI)
- Digitalizacija
- Robotizacija
- Vpliv tehnologije na družbo

4. Človeški vpliv in vrednote:
- Individualizem
- Egoizem
- Gospodarski interesi
- Pomanjkanje moralnih vrednot
- Povečanje sovraštva in nestrpnosti v družbi

5. Zdravstvene in psihične težave:
- Psihološke težave
- Duševne stiske
- Pomanjkanje zdravja
- Epidemije in bolezni

6. Geopolitične težave:
- Državljanske vojne
- Konflikti za naravne vire
- Globalni konflikti

7. Demografske spremembe:
- Prenizka rodnost
- Staranje populacije
- Prevelika populacija na določenih območjih

8. Osebne vrednote in družbeni odnosi:

- Iskanje pripadnosti
- Zasvojenost s tehnologijo
- Pomanjkanje pristnih osebnih odnosov

9. Družbeno-politični sistemski problemi:

- Kapitalizem
- Neoliberalizem
- Komunizem
- Privatizacija storitev

10. Drugo:

- Zasebnost in svoboda
- Satanizem in teorije zarot

Tabela 23: Stopnja zaskrbljenosti glede prihodnosti

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
1	6	4 %
2	1	1 %
3	6	4 %
4	6	4 %
5	11	7 %
6	54	33 %
7	17	10 %
8	24	15 %
9	15	9 %
10	13	8 %
Skupaj	**153**	**93 %**

Od skupno 164 oseb jih je 153 (93 %) podalo veljaven odgovor na vprašanje o tem, v kakšni meri so osebno zaskrbljeni zaradi globalnih izzivov prihodnosti. Možnost so imeli izbrati odgovor na lestvici od 1 (»sploh nisem zaskrbljen/-a) do 10 (»sem izjemno zaskrbljen/-a«). Največji delež (35 % veljavnih odgovorov) je na lestvici izbralo število 6 (modus). Aritmetična sredina vseh odgovorov je 6,57, mediana pa je 6. Le petina sodelujočih se je odločila za manjše število kot 6, kar pomeni, da je večina (80 %) v večji meri zaskrbljena zaradi izzivov, ki jih prinaša prihodnost.

Tabela 24: Ocena zmožnosti osebnega prispevanja k reševanju izzivov prihodnosti

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
1	5	3 %
2	12	7 %
3	11	7 %
4	12	7 %
5	16	10 %
6	67	41 %
7	18	11 %
8	10	6 %
9	4	2 %
10	3	2 %
Skupaj	**158**	**96 %**

Pri naslednjem vprašanju me je zanimalo v kolikšni meri mladi ocenjujejo, da lahko osebno vplivajo oz. prispevajo k reševanju izzivov prihodnost. Od skupno 164 oseb jih je veljaven odgovor podalo 158 (96 %). Možnost so imeli umestiti odgovor na lestvici od 1 (»ne morem popolnoma nič prispevati«) so 10 (»sam/-a lahko ogromno prispevam«). Največji delež (42 % veljavnih odgovorov) je na lestvici izbralo število 6 (modus). Aritmetična sredina znaša 5,47, mediana pa 6. Skupno 64 % je izbralo število 6 ali več, kar pomeni, da skoraj dve tretjini sodelujočih menita, da lahko k reševanju izzivov prihodnosti prispevajo v večji meri. Preostala dobra tretjina (36 %) jih meni, da ima pri reševanju globalnih izzivov osebno malo ali celo nič vpliva.

Tabela 25: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti

Odgovori	**Frekvenca**	**Odstotek**
1 (sploh nimajo vpliva)	7	4 %
2 (imajo malo vpliva)	63	38 %
3 (imajo precej vpliva)	62	38 %
4 (imajo veliko vpliva)	24	15 %
5 (ne vem)	8	5 %
Skupaj	**164**	**100%**

Dobre tri četrtine (76 %) sodelujočih meni, da imajo globalni izzivi malo ali precej vpliva na njihove življenjske odločitve in načrtovanje lastne prihodnosti (vsak odgovor po 38 %). 15 % mladih meni, da imajo veliko vpliva, 4 % pa prihodnost načrtujejo neodvisno od globalnih izzivov. Manjši delež je neopredeljenih (5 %).

Sledijo še kategorizirani odgovori na zadnje vprašanje, pri katerem je lahko kdorkoli podal svojo misel glede prihodnosti. V neobdelani obliki so odgovori priloženi na strani 118.

Optimistični odgovori:

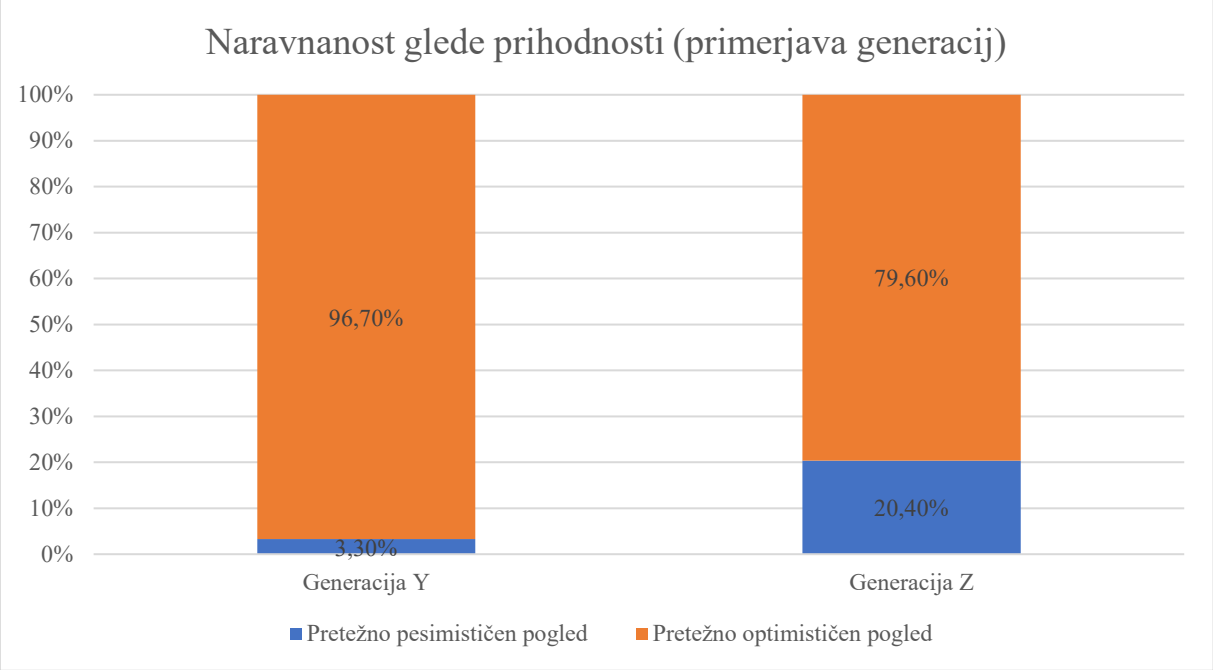
- Želje po boljši prihodnosti za prihajajoče generacije, želje po izboljšanju družbe, upanje na boljšo prihodnost in prilagajanje na spremembe.
- Pozitiven pogled na življenje, uživanje v trenutkih življenja.
- Želja, da bi več ljudi vodilo z zgledom in pozitivnim vplivom na okolico.

Pesimistični odgovori:

- Nepripravljenost na razmišljanje o prihodnosti, izrazi negotovosti, strahu ali anksioznosti glede prihodnosti zaradi trenutnih dogodkov ali razmer v svetu.
- Izrazi obupa ali realizma o težavah, s katerimi se soočamo v sedanjosti in njihovem vplivu na prihodnost.

4.7 PREVERJANJE HIPOTEZ

H1: Splošna optimistična/pesimistična naravnanost posameznika se razlikuje glede na starost (pripadnost generaciji Y ali Z).

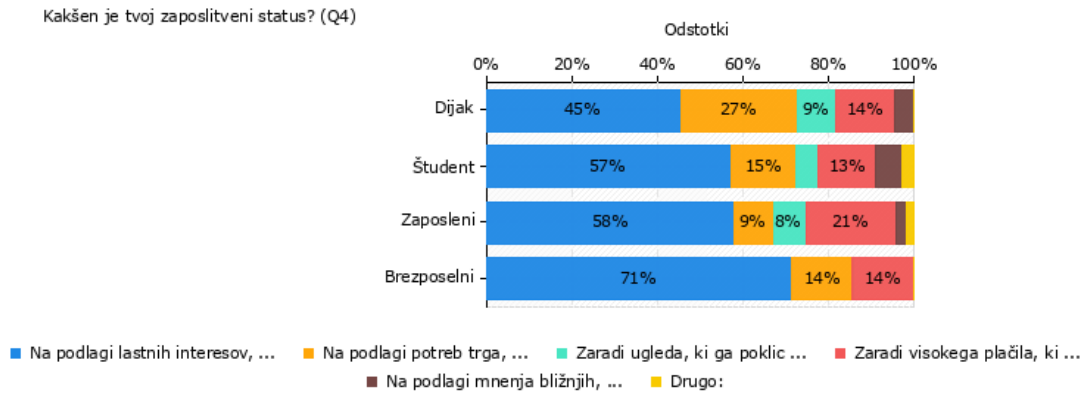

Graf 16: Naravnanost glede prihodnosti (primerjava generacij)

Povprečen indeks splošne naravnanosti glede prihodnosti pripadnikov generacije Y je 19,4, pripadnikov generacije Z pa 18,3. Delež pripadnikov generacije Z, ki imajo bolj pesimističen pogled je občutno večji kot delež enako mislečih pripadnikov generacije Y. Kljub temu pa je večina pripadnikov obeh generacij glede prihodnosti naravnana pretežno optimistično. Hipotezo lahko delno potrdim.

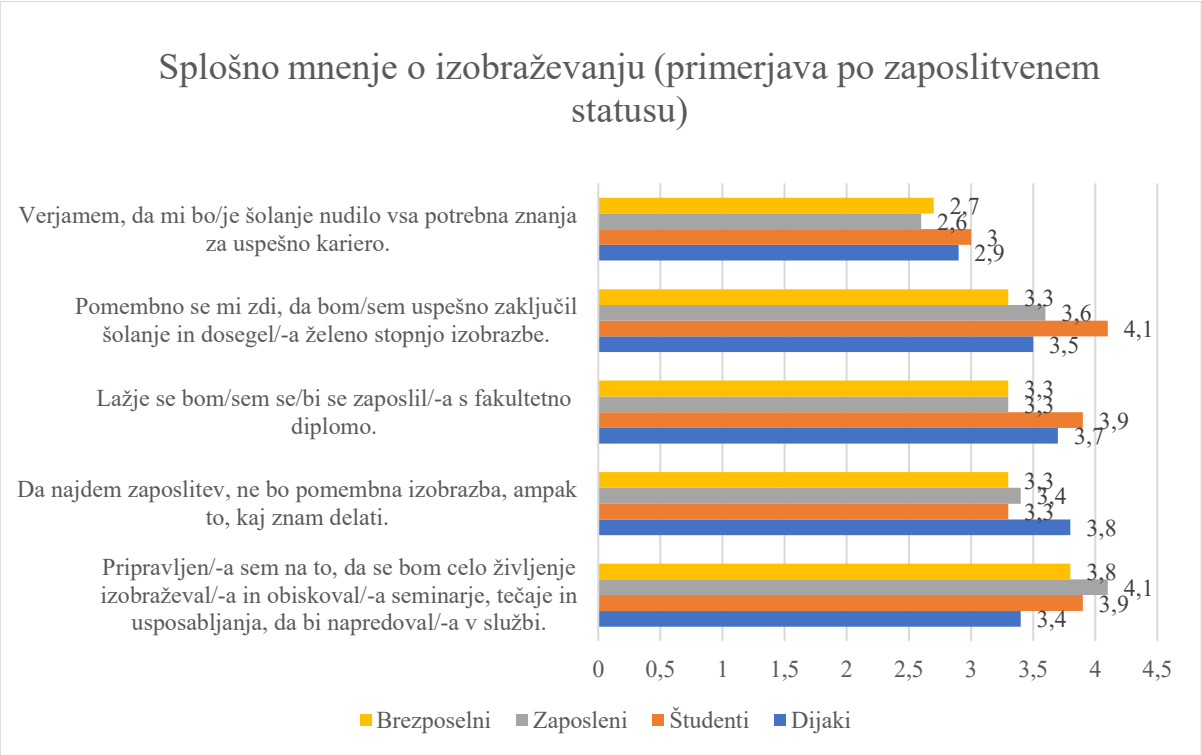
H2: Vizije o izobraževanju in zaposlitvi se razlikujejo glede na **a)** zaposlitveni status in **b)** doseženo stopnjo izobrazbe posameznika.

a) zaposlitveni status

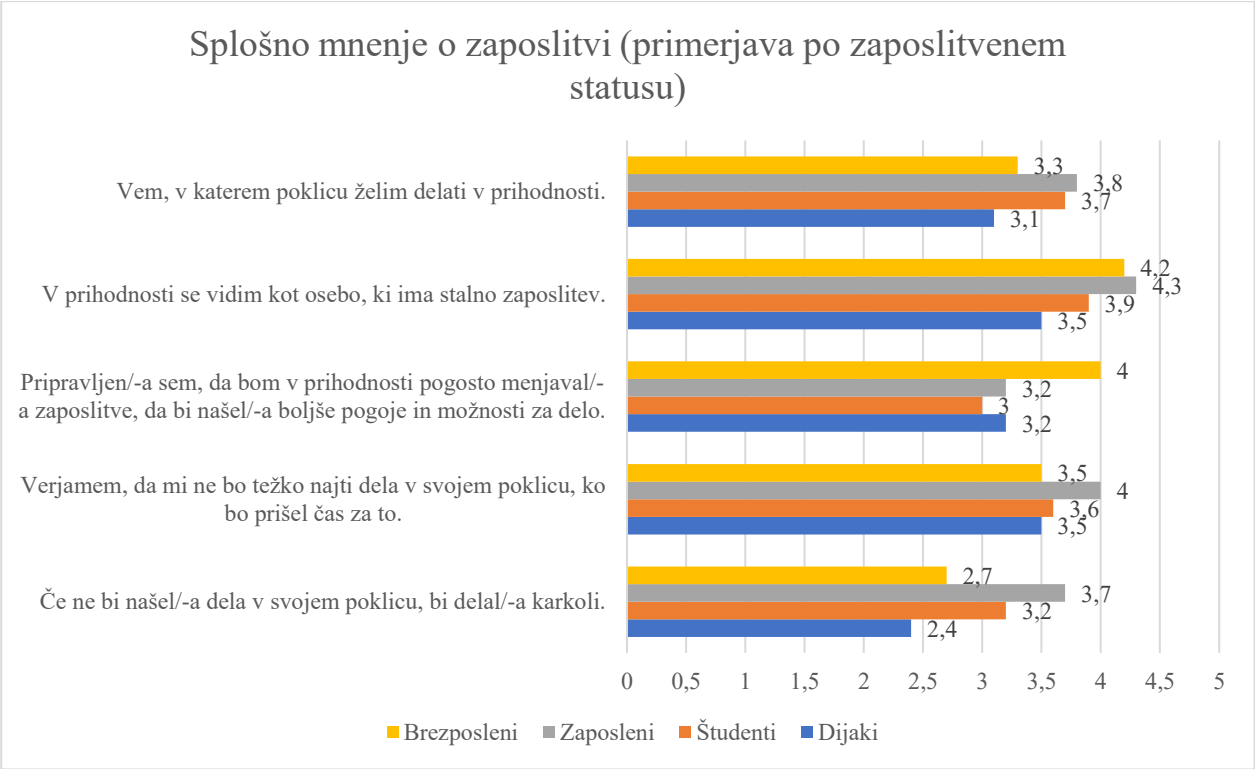
Graf 17: Razlogi za izbor študija/poklica (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Pripadniki vseh skupin zaposlitvenih statusov so v večini svojo karierno pot izbrali na podlagi lastnih interesov, zanimanj in znanj. Opazimo pa lahko, da je/bo, v primerjavi z drugimi skupinami v povprečju večji delež dijakov (bodoči) poklic izbral na podlagi potreb trga (pomanjkanje strokovnjakov določenega področja). V primerjavi z drugimi skupinami je nekoliko večji tudi delež zaposlenih, ki je izbral poklic zaradi visokega plačila, ki ga prinaša.

Graf 18: Splošno mnenje o izobraževanju (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Mnenje o (bodočem) izobraževanju v glavnem ni povezano z zaposlitvenim statusom oseb. Za študente je v primerjavi z drugimi skupinami bolj pomembno, da bodo uspešno zaključili šolanje in dosegli želeno stopnjo izobrazbe. Zaposleni so v povprečju nekoliko bolj pripravljeni, da se bodo morali celo življenje izobraževati in usposabljati z namenom napredovanja v službi. Dijaki pa so pogosteje kot drugi mnenja, da bo pri iskanju zaposlitve bolj kot izobrazba pomembno to, kaj znajo delati.

Graf 19: Splošno mnenje o zaposlitvi (primerjava po zaposlitvenem statusu)

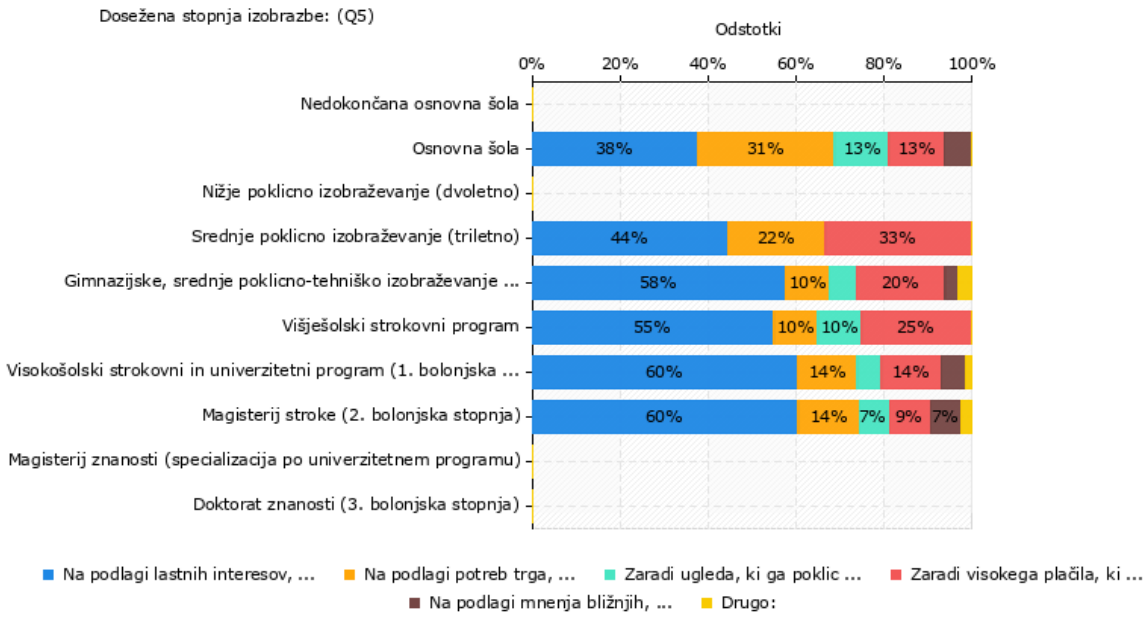
Mnenja o zaposlovanju so si glede na status zaposlitve različnejša. Dijaki so v povprečju najmanj prepričani v katerem poklicu želijo delati v prihodnosti. Prav tako se v primerjavi z drugimi skupinami v povprečju najmanj vidijo kot osebe s stalno zaposlitvijo. Zaposleni bi bili najbolj pripravljeni na popolno zamenjavo stroke, da bi se izognili brezposelnosti, medtem ko bi dijaki in brezposelni to storili le redko. Brezposelni bi bili v povprečju na menjavanje zaposlitve zaradi iskanja boljših delovnih pogojev bolj pripravljeni, kot pripadniki ostalih skupin.

Tabela 26: Željena minimalna neto plača (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Zaposlitveni status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Dijak	1,219.090
Študent	1,212.333
Zaposleni	1,330.923
Brezposelni	1,116.666
Skupaj	**1,265.689**

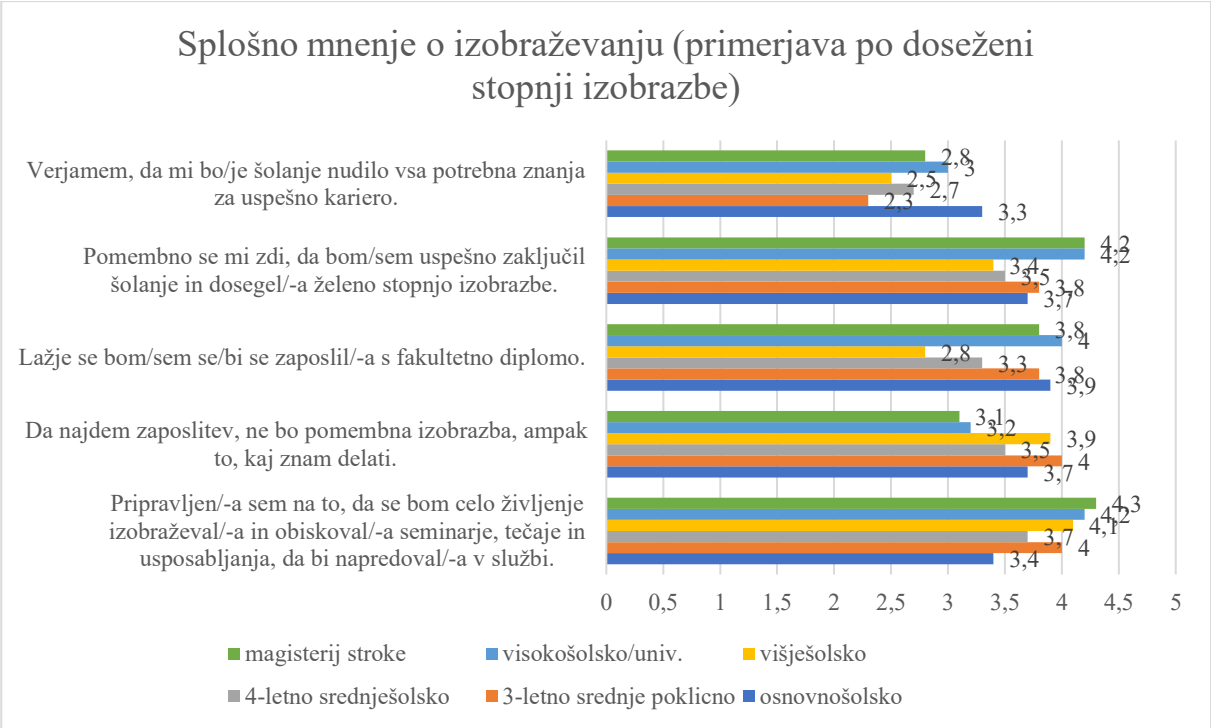
Šolajoči (dijaki in študenti) so kot minimalno plačilo za katero bi bili pripravljeni sprejeti delo v povprečju navedli podobne vsote. Povprečna plača, ki bi jo pripravljeni sprejeti zaposleni je višja, brezposelni pa bi bili pripravljeni sprejeti delo za najnižje plačilo, kot šolajoči.

b) dosežena stopnja izobrazbe

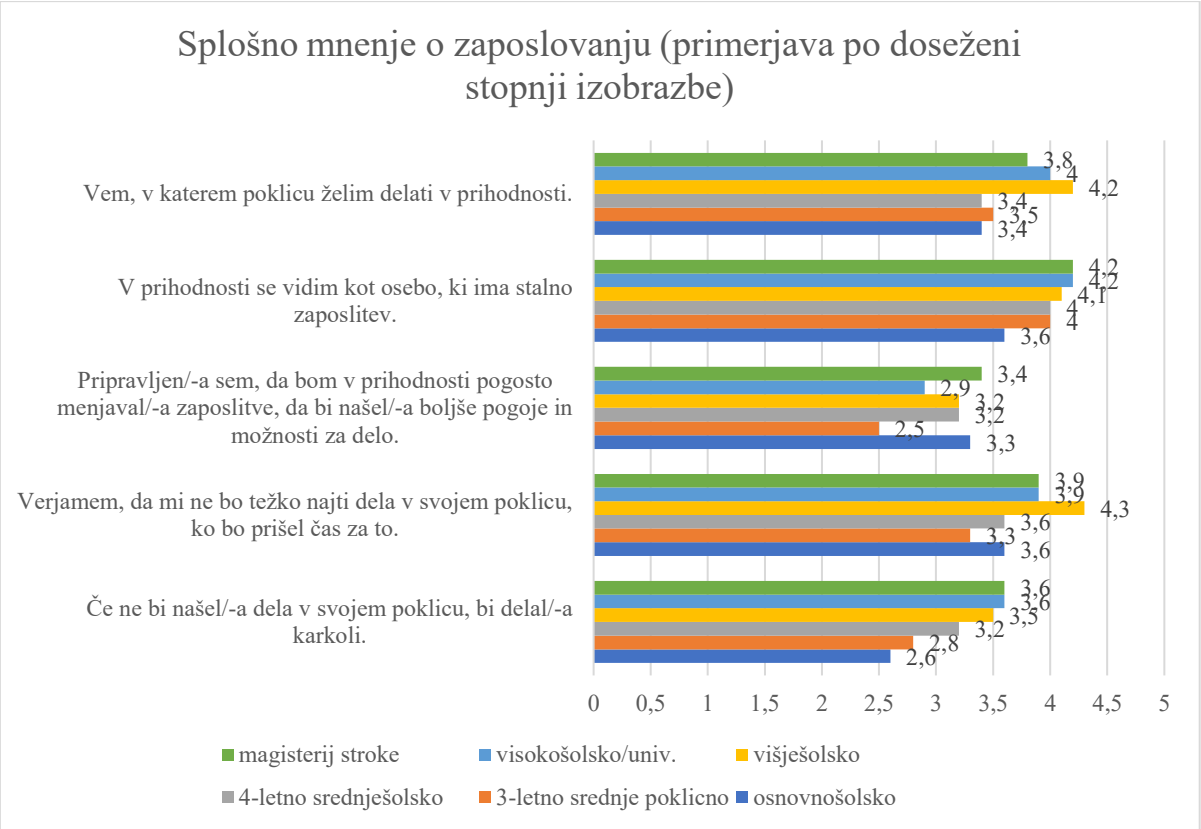
Graf 20: Razlogi za izbor študija/poklica (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

Razlogi za izbor karierne poti se nekoliko razlikujejo glede na stopnjo dosežene izobrazbe. Višje izobraženi so pogosteje poklic izbrali na podlagi lastnih interesov, pri nižje izobraženih pa imajo večji vpliv tudi potrebe trga. Anketirani z doseženo najvišjo stopnjo izobrazbe (magisterij znanosti) so v povprečju najredkeje izbrali svoj poklic zaradi visokega plačila, ki ga delo prinaša.

Graf 21: Splošno mnenje o izobraževanju (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

Osebe z doseženo osnovnošolsko izobrazbo v povprečju bolj verjamejo, da jim bo šolanje nudilo vsa potrebna znanja za uspešno kariero. V skladu s tem so manj pripravljeni na to, da se bodo za napredovanja v službi usposabljali in izobraževali vseživljenjsko. Osebam z doseženo terciarno stopnjo izobrazbe (magisterij stroke ali visokošolski/univerzitetni program prve stopnje) je bolj pomembno, da uspešno zaključijo šolanje in dosežejo želeno stopnjo izobrazbe, kot tistim, ki se za visokošolski ali univerzitetni študij (še) niso odločili. Prav tako anketirani s terciarno izobrazbo, da se bodo s fakultetno diplomo lažje zaposlili, ter da bo le-ta pomembnejša pri iskanju službe kot praktično znanje.

Graf 22: Splošno mnenje o zaposlovanju (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

Mnenje o zaposlovanju se nekoliko razlikuje glede na doseženo stopnjo izobrazbe posameznikov. Osebe, ki so se odločile za študij, so v povprečju bolj odločene v katerem poklicu želijo delati. V večji meri tudi verjamejo, da bodo našle delo v svojem poklicu, ko bo čas za to. Kljub temu, pa bi bile v primerjavi z drugimi skupinami bolj pripravljene zamenjati stroko, da bi se izognile brezposelnosti. Osebe z zaključenim 3-letnim poklicnim izobraževanjem so manj pripravljene na menjavanje zaposlitve, kar je skladno s tem, da so v povprečju manj gotove, da bodo zlahka našle delo v svojem poklicu.

Tabela 27: Pričakovana minimalna neto plača (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

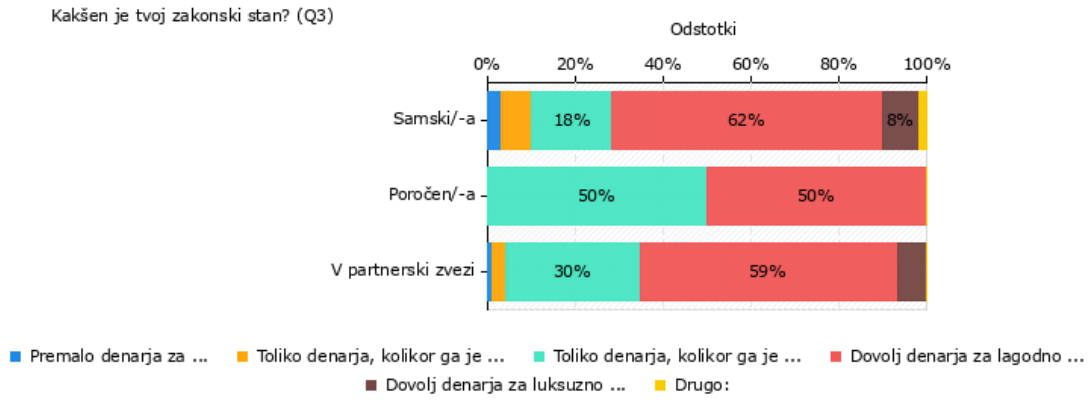
Dokončana stopnja izobrazbe	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Nedokončana osnovna šola	-
Osnovna šola	1,072.857
Nižje poklicno izobraževanje (dvoletno)	-
Srednje poklicno izobraževanje (triletno)	1,300.000
Gimnazijske, srednje poklicno-tehniško izobraževanje (štiriletno)	1,276.712
Višješolski strokovni program	1,400.000
Visokošolski strokovni in univerzitetni program (1. bolonjska stopnja	1,263.043
Magisterij stroke (2. bolonjska stopnja)	1,236.666
Magisterij znanosti (specializacija po univerzitetnem programu)	-
Doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)	-
Skupaj	**1,265.689**

Osebe z osnovnošolsko izobrazbo so v povprečju navedle najmanjšo vsoto plačila, za katerega bi bili pripravljeni sprejeti zaposlitev. Vrednosti pa ne naraščajo sorazmerno glede na stopnjo izobrazbe, kot bi bilo pričakovano.

Hipotezo lahko delno potrdim.

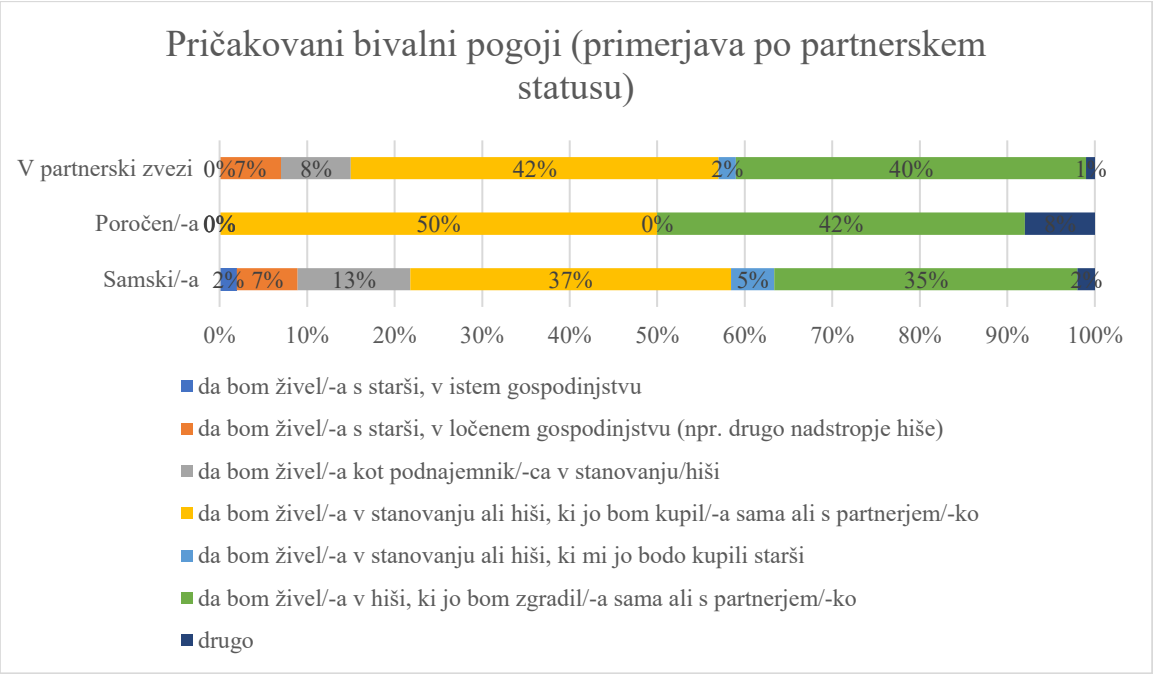
H3: Vizije o življenjskih pogojih se razlikujejo glede na **a)** partnerski status **b)** zaposlitveni status posameznika.

a) partnerski status

Graf 23: Pričakovan življenjski standard (primerjava po partnerskem statusu)

Vsi poročeni udeleženi so prepričani, da bodo imeli v prihodnosti dovolj denarja za osebne potrebe in potrebe družine oz. dovolj denarja za lagodno življenje. Pri samskih in osebah v partnerski zvezi so odgovori bolj raznoliki. Večji je delež oseb, ki meni, da bodo imeli dovolj denarja za lagodno življenje in za luksuzno življenje. Za razliko od poročenih, pa pri ostalih dveh skupinah obstaja delež oseb, ki meni, da bodo imeli dovolj denarja le za osebne potrebe ali celo premalo za osebne potrebe.

Graf 24: Pričakovani bivalni pogoji (primerjava po partnerskem statusu)

Razlika med odgovori glede na partnerski status je v tem, da si nihče od poročenih udeležencev ne predstavlja prihodnosti kot podnajemnik v stanovanju ali hiši. Med samskimi in osebami v partnerski zvezi je več tudi posameznikov, ki načrtujejo, da bodo živeli v hiši s starši, v ločenem gospodinjstvu.

Tabela 28: Pričakovana starost ob selitvi od doma (primerjava po partnerskem statusu)

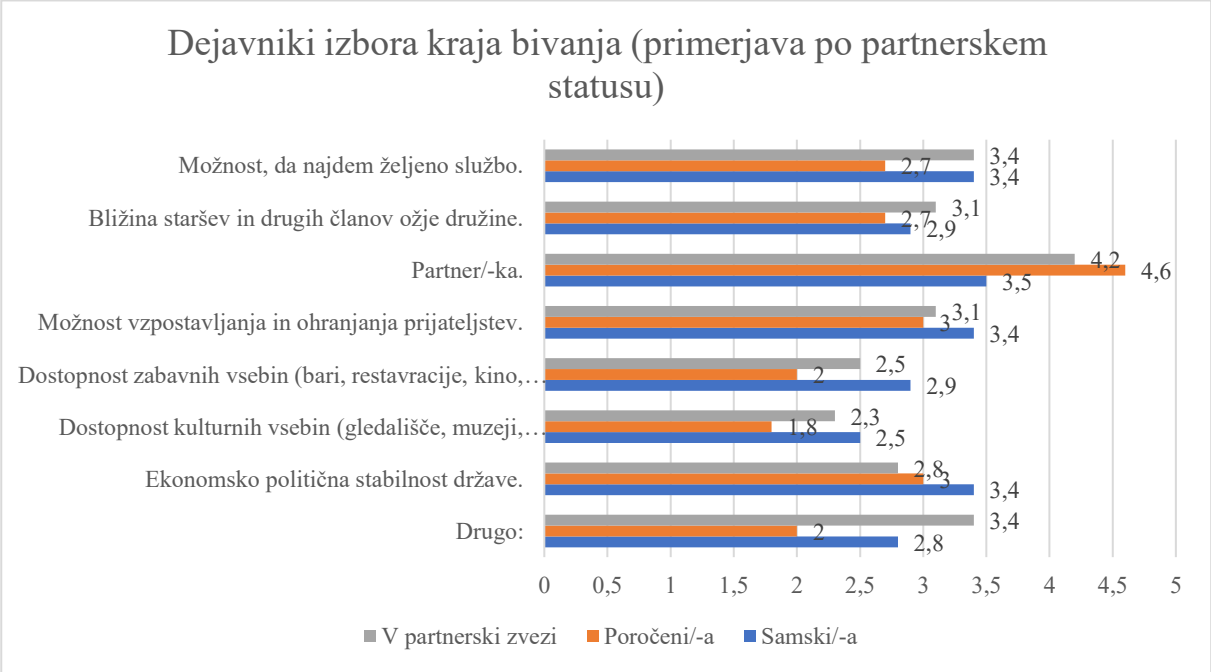
Partnerski status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Samski/-a	28,8
Poročen/-a	28,6
V partnerski zvezi	29
Skupaj	**28,9**

Pri predvidevani starosti selitve »na svoje« se odgovori ne razlikujejo veliko glede na partnerski status.

Tabela 29: Predstava o bivalnem okolišu (primerjava po partnerskem statusu)

Partnerski status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Samski/-a	-0,25
Poročen/-a	-0,67
V partnerski zvezi	-0,42
Skupaj	**-0,38**

Predstavniki vseh partnerskih statusov so bolj naklonjeni bivanju v vaškem okolju. Poročeni so najbolj prepričani, da prihodnost načrtujejo v vaškem okolju, samski pa so bližje nevtralnosti.

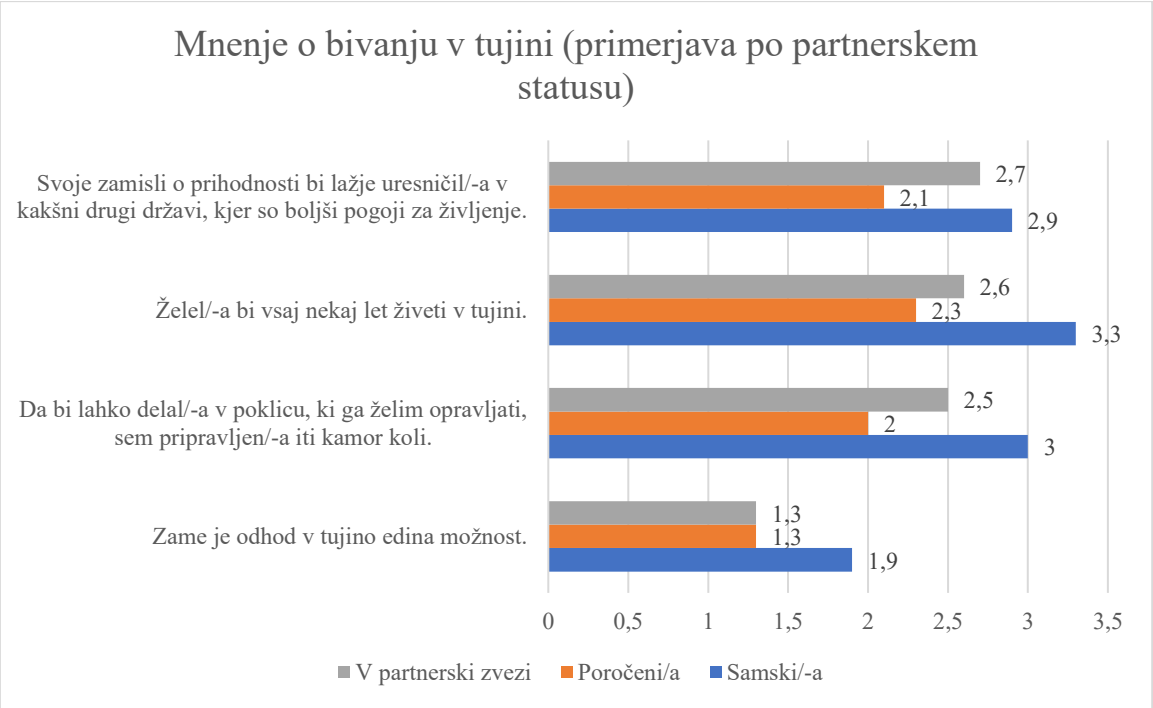
Graf 25: Dejavniki izbora kraja bivanja (primerjava po partnerskem statusu)

Pri razlogih za izbiro kraja bivanja opazimo več razlik. Partnerstvo je pri vseh skupinah najpomembnejši dejavnik, pri poročenih pa še posebej izstopa. Poročenim je znatno manj pomembna dostopnost zabavnih in kulturnih vsebin, ter možnost željene službe. Samskim je bolj pomembna možnost vzpostavljanja in ohranjanja prijateljstev, dostopnost zabavnih vsebin in ekonomsko politična stabilnost države.

Tabela 30: Predstava o kraju bivanja (primerjava po partnerskem statusu)

Partnerski status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Samski/-a	-0,85
Poročen/-a	-1,25
V partnerski zvezi	-1,49
Skupaj	**-1,24**

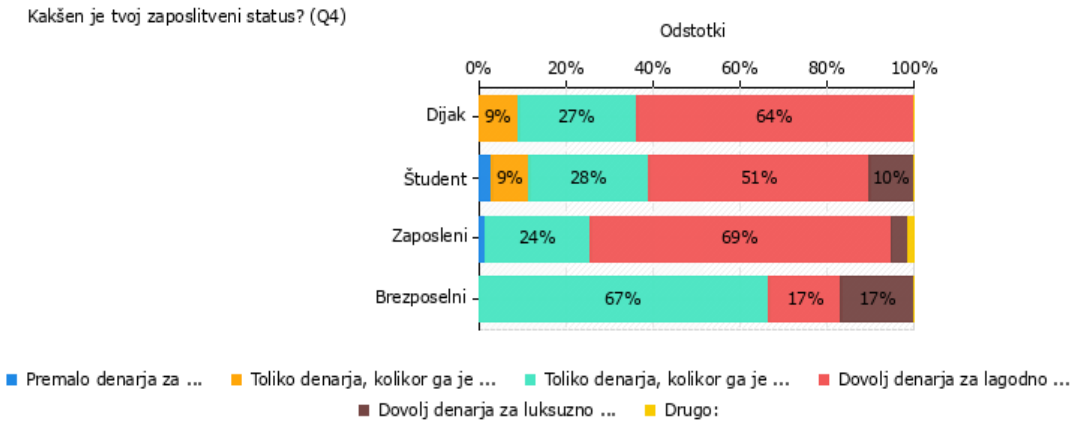
Vse skupine so bolj naklonjene bivanju v Sloveniji, kot v tujini. Samski se v primerjavi z drugima skupinama najmanj odmikajo od nevtralnega mnenja.

Graf 26: Mnenje o bivanju v tujini (primerjava po partnerskem statusu)

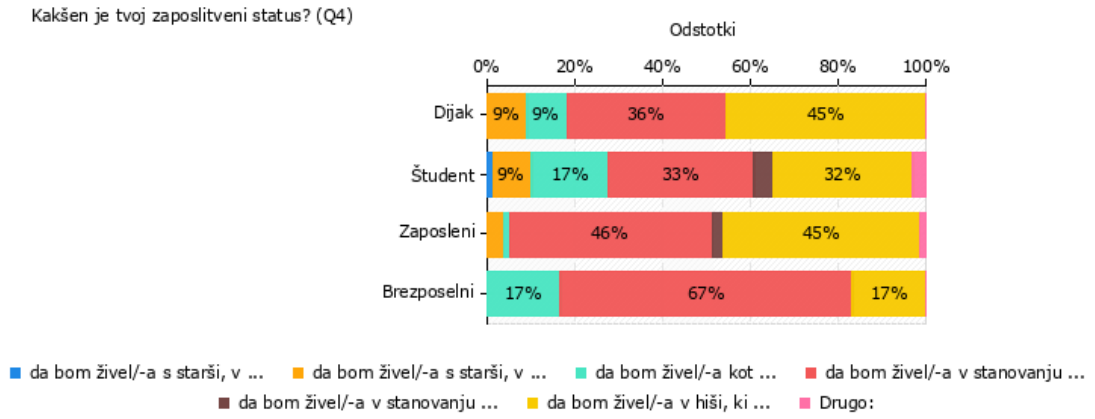
Slednje dokazuje tudi mnenje samskih o bivanju v tujini. Precej večji delež samskih bi želel vsaj nekaj let živeti v tujini in bi bil bolj pripravljen na selitev v tujino z namenom opravljanja želenega poklica, kot predstavniki drugih dveh skupin.

b) zaposlitveni status

Graf 27: Pričakovan življenjski standard (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Zaposleni in brezposelni so bolj optimistični glede svojih (bodočih) financ, kot šolajoči, saj sta obe skupini z (več kot) 99 % prepričani, da bosta imeli dovolj denarja vsaj za osebne potrebe in potrebe svoje družine. Pri obeh skupinah šolajočih je namreč približno desetina udeleženih mnenja, da bodo imeli dovolj denarja le za osebne potrebe. Brezposelni v primerjavi s pripadniki drugih skupin v največji meri pričakujejo, da bodo v prihodnosti imeli dovolj denarja za luksuzen način življenja. Ker pa skupine niso enakomerno zastopane, ta podatek ni verodostojen.

Graf 28: Pričakovani bivalni pogoji (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Več zaposlenih je bolj prepričanih, da si bodo lahko omogočili nakup lastnega stanovanje ali gradnjo hiše kot v preostalih skupinah, v katerih je približno petina oseb mnenja, da bodo živeli pri starših ali kot podnajemniki.

Tabela 31: Pričakovana starost ob selitvi od doma (primerjava po zaposlitvenem statusu)

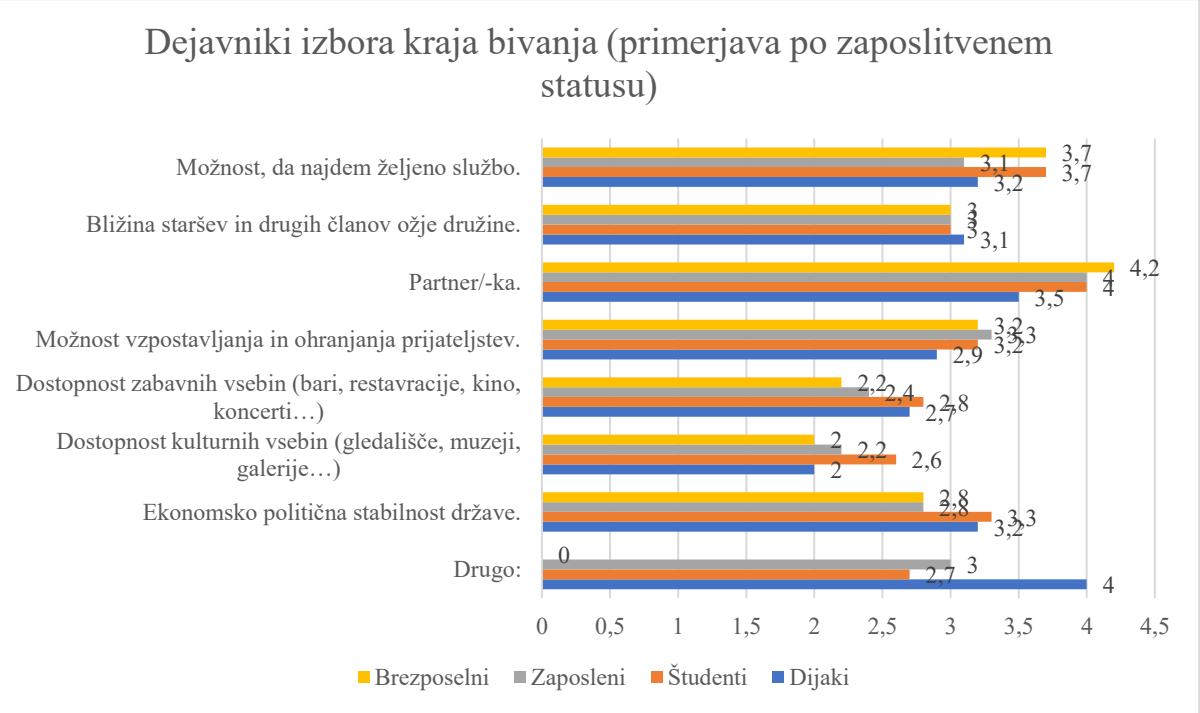
Zaposlitveni status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Dijaki	25,8
Študenti	28,8
Zaposleni	29,2
Brezposelni	31
Skupaj	**28,9**

Povprečna starost pri kateri mladi menijo, da si bodo lahko omogočili selitev »na svoje« je nekoliko povezana z zaposlitvenim statusom. Dijaki so v povprečju navedli (vsaj) 3 leta nižjo starost kot preostale skupine, brezposelni pa 2 leti višjo.

Tabela 32: Predstava o bivalnem okolišu (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Zaposlitveni status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Dijaki	-0,55
Študenti	-0,04
Zaposleni	-0,64
Brezposelni	-0,50
Skupaj	**-0,38**

Vse skupine so v povprečju bolj naklonjene bivanju v vaškem okolju, kot v mestnem. Študenti imajo najmanjši odklon od ničle, ki predstavlja nedoločeno mnenje glede bivanja na vasi ali v mestu, a je razlika premajhna, da bi lahko sklepali na povezanost med tema spremenljivkama.

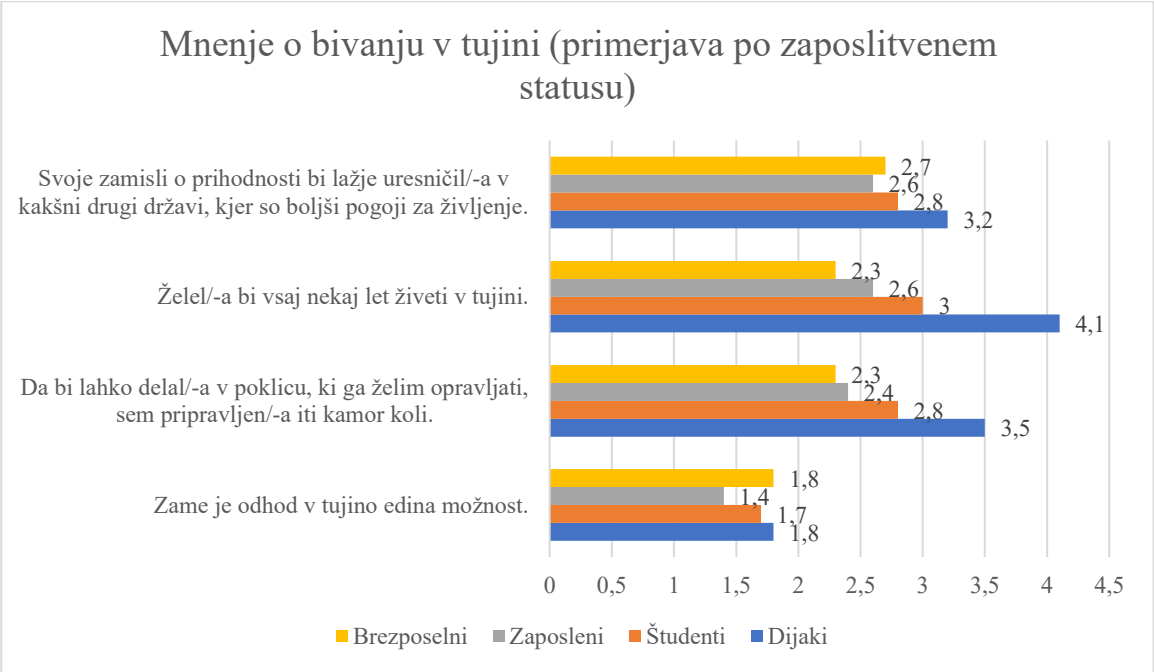
Graf 29: Dejavniki izbora kraja bivanja (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Brezposelnim in študentom je v povprečju bolj kot drugima skupinama pomembno, da v svojem kraju bivanja lahko najdejo željeno službo. Dijakom je bližina partnerja/-ke v primerjavi z drugimi skupinami trenutno manj pomemben dejavnik izbire kraja. Študentom je nekoliko bolj pomembno izboru kraja bivanja, da imajo možnost kulturnega udejstvovanja. Šolajočim bo/je pri izboru kraja bivanja pomembnejša ekonomsko politična stabilnost države kot zaposlenim ali brezposelnim.

Tabela 33: Predstava o državi bivanja (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Zaposlitveni status	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Dijaki	-0,36
Študenti	-1,07
Zaposleni	-1,56
Brezposelni	-0,50
Skupaj	**-1,24**

Vse skupine so v povprečju bolj naklonjene bivanju v Sloveniji, kot v tujini. Dijaki imajo najmanjši odklon od ničle, kar pomeni, da so v primerjavi z drugimi skupinami trenutno najmanj odločeni glede države bivanja.

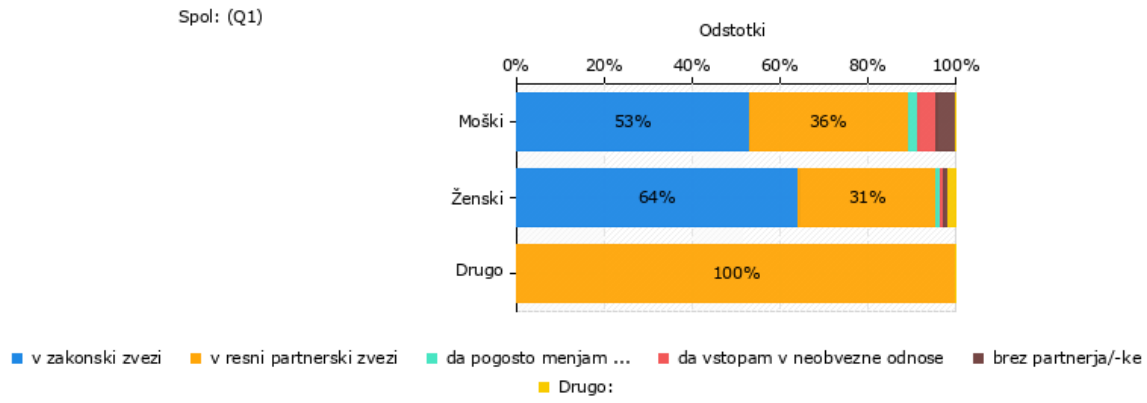
Graf 30: Mnenje o bivanju v tujini (primerjava po zaposlitvenem statusu)

Mnenje dijakov o bivanju v tujini nekoliko odstopa od povprečja drugih skupin. Za dijake je življenje v tujini nekaj kar bi v večji meri želeli preizkusiti vsaj za nekaj let. Prav tako bi bili v primerjavi z drugimi skupinami bolj pripravljeni na selitev v tujino z namenom opravljanja želenega poklica.

Hipotezo lahko delno potrdim.

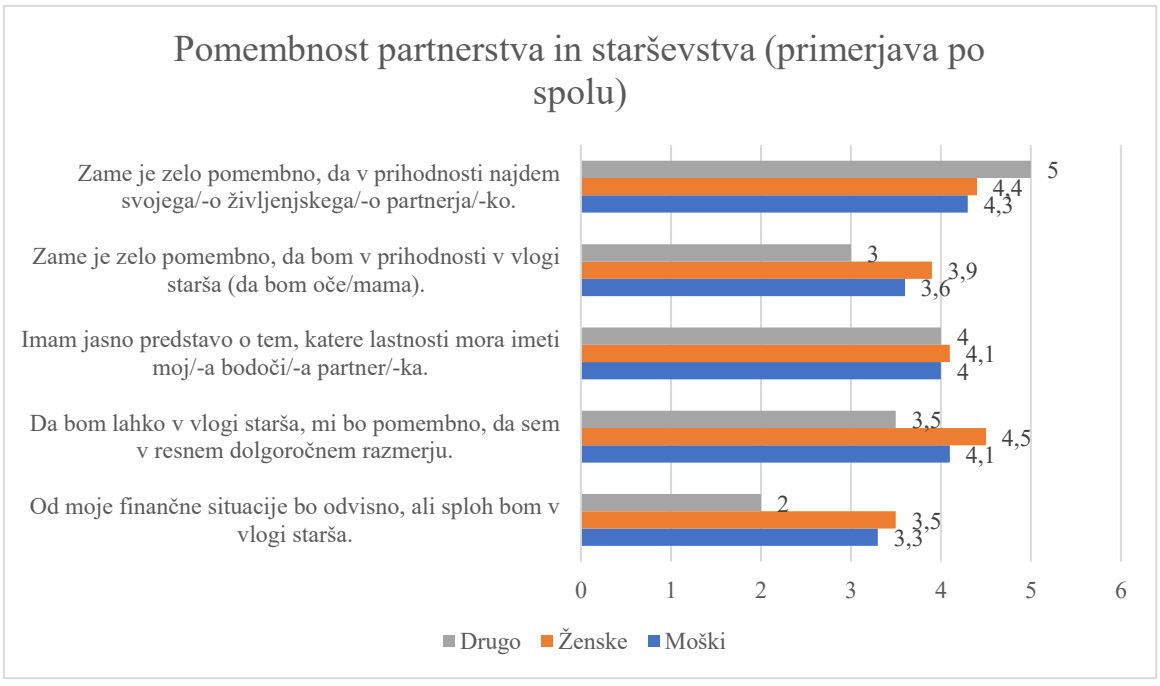
H4: Vizije o partnerstvu in načrtovanju družine se razlikujejo glede na **a)** spol, **b)** starost (pripadnost generaciji) in **c)** partnerski status.

a) spol

Graf 31: Pričakovan prihodnji partnerski status (primerjava po spolu)

Pričakovan partnerski status se ne razlikuje pomembno glede na spol. Nekoliko večji delež je žensk, ki želi poroko, ter moških, ki se ne vidijo v resnem partnerskem odnosu. Samo dve osebi sta se opredelili kot spolno nebinarni, kar je premalo, da bi bili odgovori primerljivi s povprečjem drugih dveh skupin in jih pri tej hipotezi ne bom upoštevala.

Graf 32: Pomembnost partnerstva in starševstva (primerjava po spolu)

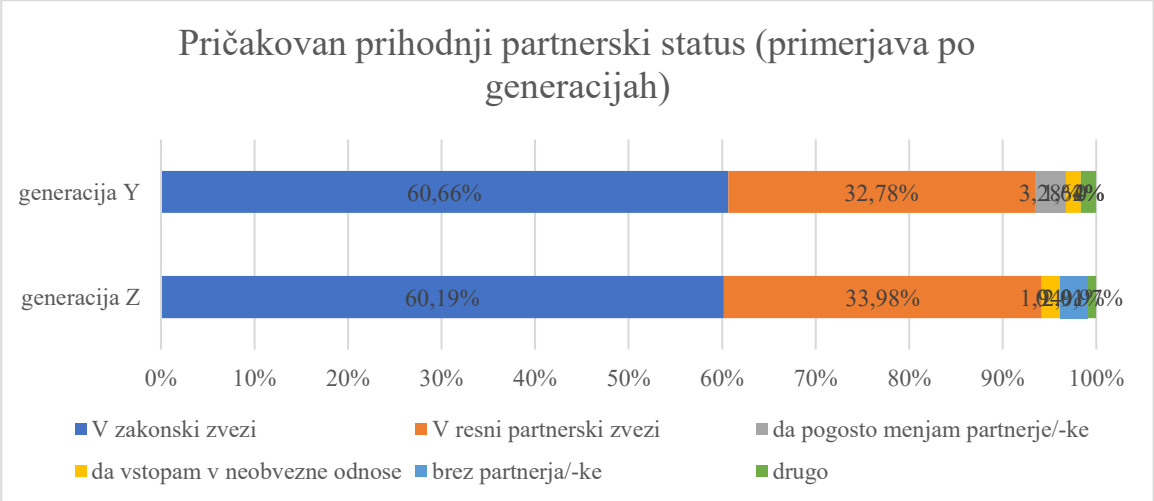
Ženske so pri vsakem podvprašanju odgovorile malo bolj pritrdilno kot moški, a oba spola sta v povprečju precej enako naklonjena ideji o partnerstvu in starševstvu.

Tabela 34: Načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka (primerjava po spolu)

Spol	**Povprečna (načrtovana) starost ob rojstvu prvega otroka**	**Povprečno (načrtovano) število otrok**
Moški	31,11	2,24
Ženski	29,37	2,29
Drugo	*neveljavno - premalo podatkov*	*neveljavno - premalo podatkov*
Skupaj	**29,86**	**2,27**

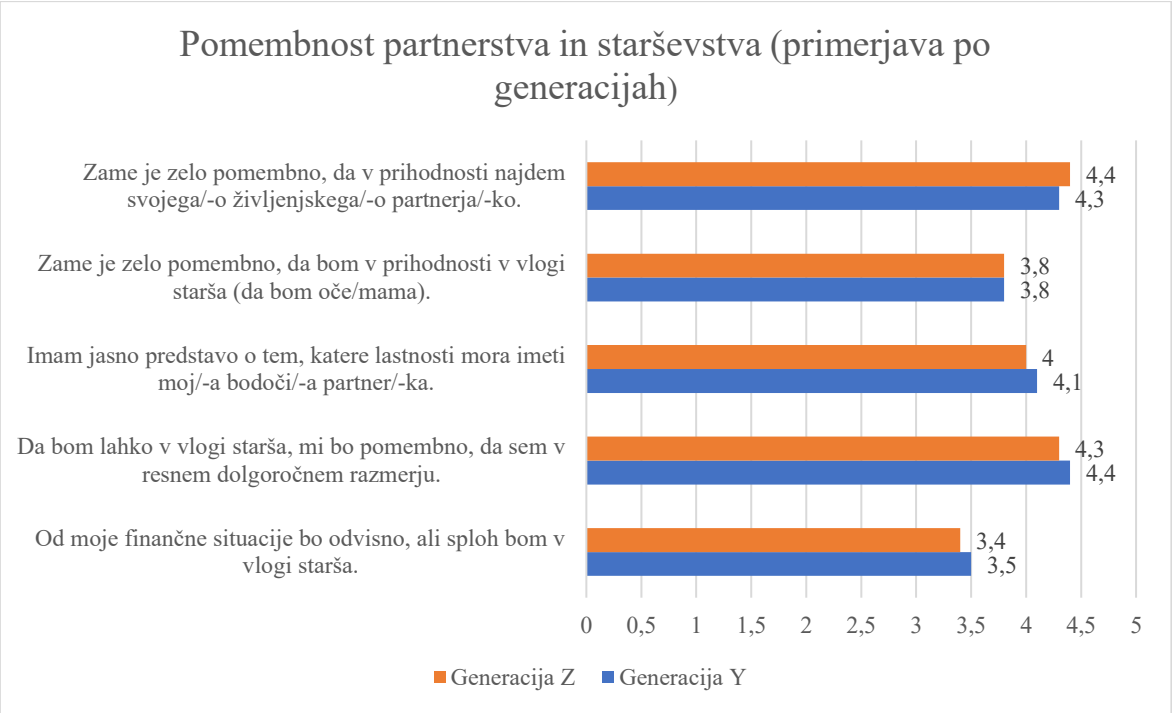
Povprečna pričakovana starost moškega je približno dve leti višja kot starost ženske ob rojstvu prvega otroka. V željenem številu otrok ni razlik med spoloma. Po spolu sem primerjala tudi opisne odgovore – razloge za ali proti načrtovanju otrok. Razlogi, ki se ne razlikujejo po spolu so npr. želja po ustvarjanju družine, ljubezen do otrok in občutek povezanosti. Moški nekoliko bolj poudarjajo biološko nujnost ali »dedovanje« vrednot, medtem ko ženske izpostavljajo večjo čustveno povezanost in občutek, da je starševstvo njihovo poslanstvo, nekaj kar jih bo izpopolnilo.

b) starost (pripadnost generaciji)

Graf 33: Pričakovan prihodnji partnerski status (primerjava po generacijah)

Pri predstavah glede partnerskega statusa v prihodnosti med generacijama ni pomembnih razlik – pripadniki obeh generacij si večinsko predstavljajo, da bodo poročeni ali v resni partnerski zvezi.

Graf 34: Pomembnost partnerstva in starševstva (primerjava po generacijah)

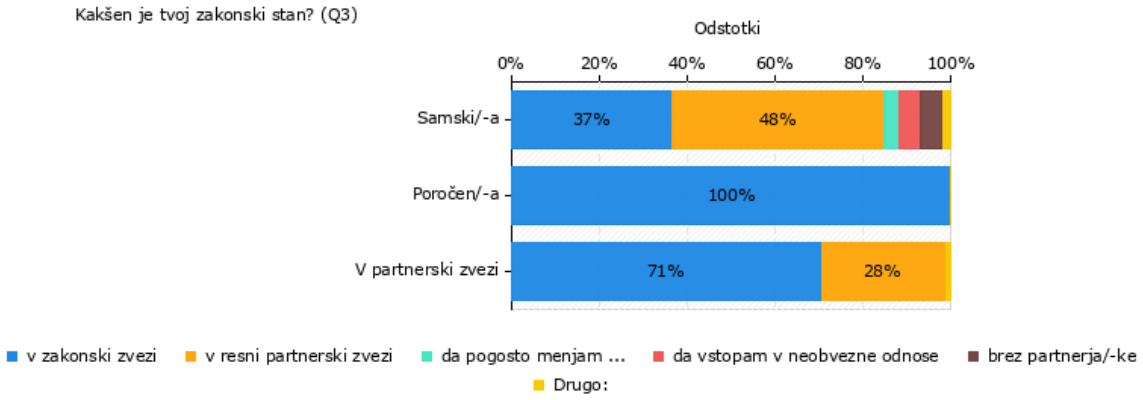
Obema generacijama je partnerstvo in starševstvo pomemben del njihove vizije prihodnosti.

Tabela 35: Načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka (primerjava po generacijah)

Pripadnost generaciji	**Povprečna (načrtovana) starost ob rojstvu prvega otroka**	**Povprečno (načrtovano) število otrok**
Generacija Y	31,18	2,09
Generacija Z	28,94	2,30
Skupaj	**29,80**	**2,29**

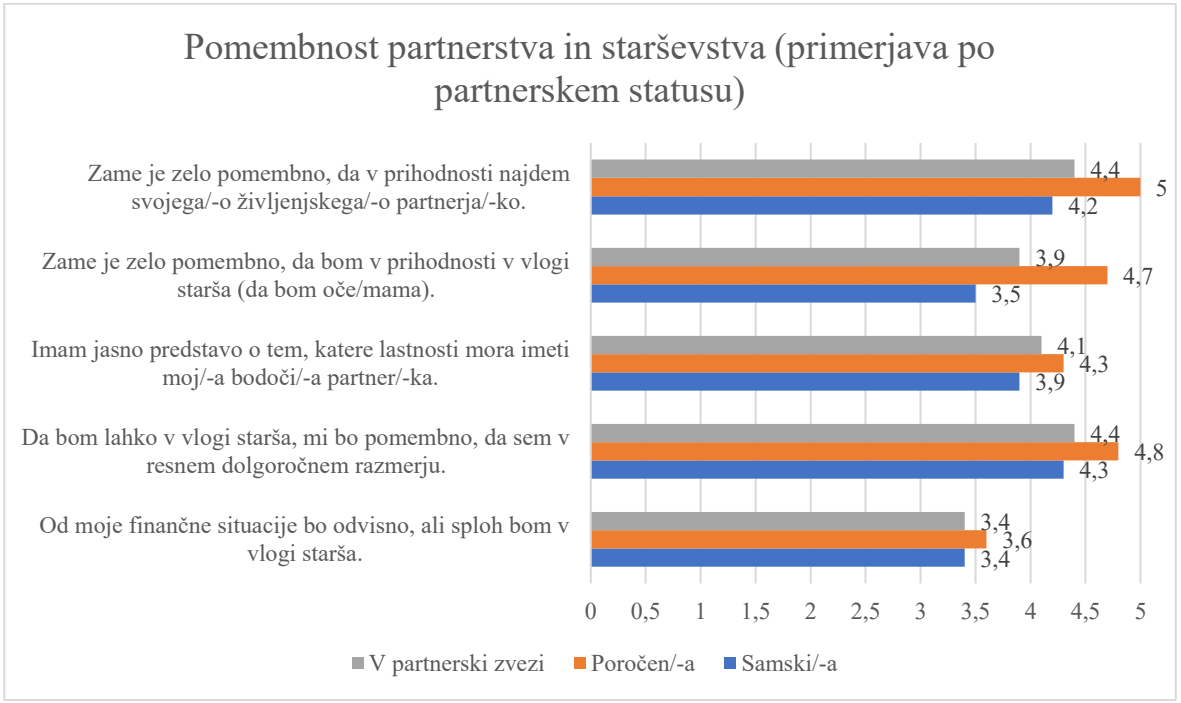
Razlika med generacijama pa je opazna v načrtovani starosti ob rojstvu prvega otroka in deležu oseb, ki otrok ne načrtuje. Pripadniki generacije Y otroka namreč načrtujejo, ko bodo dobri dve leti starejši kot pripadniki generacije Z. Pri slednjih znaša delež oseb, ki ne načrtuje otrok 8,74 %, pri predstavnikih generacije Y, pa otrok ne želi imeti le 4,92 % udeleženih.

c) partnerski status

Graf 35: Pričakovan prihodnji partnerski status (primerjava po partnerskem statusu)

Odgovori samskih so glede prihodnjega partnerskega statusa najbolj raznoliki. Več kot 80 % jih pričakuje, da bodo čez 10 let v resni partnerski/zakonski zvezi, slaba petina pa resnega partnerstva ne pričakuje. Osebe v resni partnerski ali zakonski zvezi svojega statusa ne nameravajo spreminjati veliko, oz. večina neporočenih želi zvezo nadgraditi s poroko.

Graf 36: Pomembnost partnerstva in starševstva (primerjava po partnerskem statusu)

Poročeni so v povprečju nekoliko bolj naklonjeni partnerstvu in starševstvu kot ostali. Izstopajo predvsem po tem, da jim je zelo pomembno, da so našli svojega življenjskega/-o partnerja/-ko. V primerjavi z drugima skupinama v povprečju pripisujejo tudi višjo pomembnost starševski vlogi. Samskim je starševstvo najmanj pomembno.

Tabela 36: Načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka (primerjava po partnerskem statusu)

Partnerski status	**Povprečna (načrtovana) starost ob rojstvu prvega otroka**	**Povprečno (načrtovano) število otrok**
Samski/-a	30,93	2,43
Poročen/-a	27,89	2,67
V partnerski zvezi	29,38	2,16
Skupaj	**29,80**	**2,29**

Samski v povprečju načrtujejo otroka nekoliko pozneje, ko bodo skoraj tri leta starejši kot poročeni. Na število načrtovanih otrok partnerski status nima vpliva. Sami razlogi za ali proti rojstvu otroka se glede na partnerski status ne razlikujejo veliko, razlikuje pa se delež oseb v vsaki kategoriji, ki namerava imeti otroke (oz. jih ne namerava). Izmed vseh poročenih namreč ni osebe, ki otrok ne želi imeti (100 % jih želi). Otroke želi/načrtuje 94,57 % oseb v partnerski zvezi, ter 88,33 % samskih oseb.

Hipotezo lahko delno potrdim.

H5: Pogledi na globalne izzive prihodnosti se razlikujejo glede na posameznikov **a)** prevladujoč optimističen ali pesimističen pogled, **b)** doseženo stopnjo izobrazbe in **c)** starost (pripadnost generaciji Y ali Z).

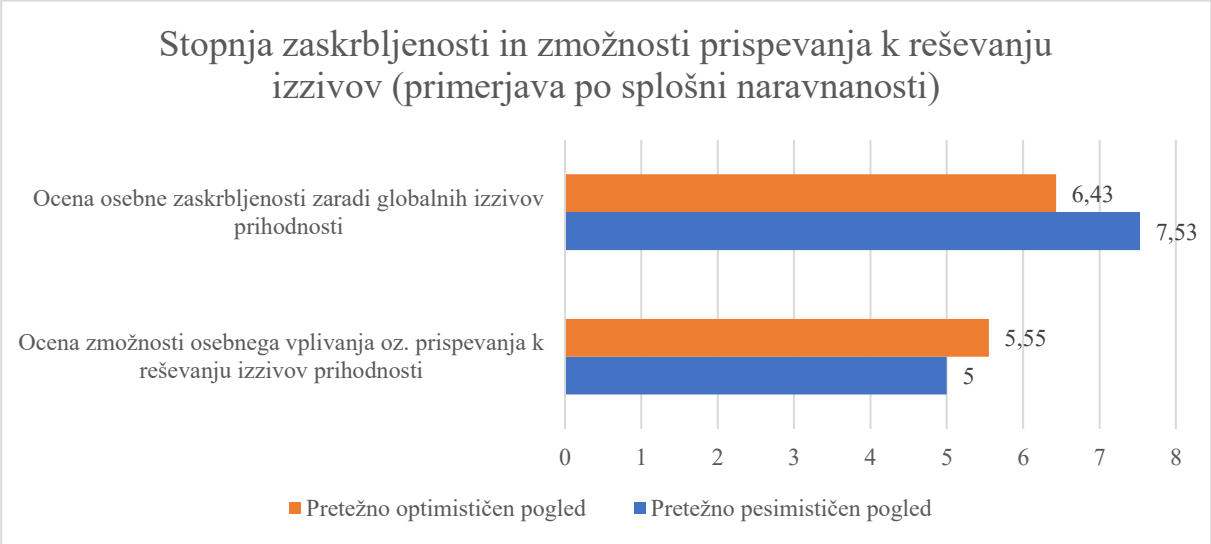
a) prevladujoč pogled na prihodnost

Tabela 37: Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti (primerjava po splošni naravnanosti)

Splošna naravnanost	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Pretežno pesimističen pogled	2,00
Pretežno optimističen pogled	2,48
Skupaj	**2,41**

Pri vprašanju o oceni splošnih življenjskih razmer v prihodnosti je povprečni odgovor oseb, ki sem jih opredelila kot pretežno optimistične, nekoliko višji kot povprečni odgovori

pesimistično opredeljenih. Skladno s predvidevanjem torej pretežno pesimistične osebe pričakujejo slabše življenjske razmere v prihodnosti, kot bolj optimistično naravnane.

Graf 37: Stopnja zaskrbljenosti in zmožnosti prispevanja k reševanju izzivov (primerjava po splošni naravnanosti)

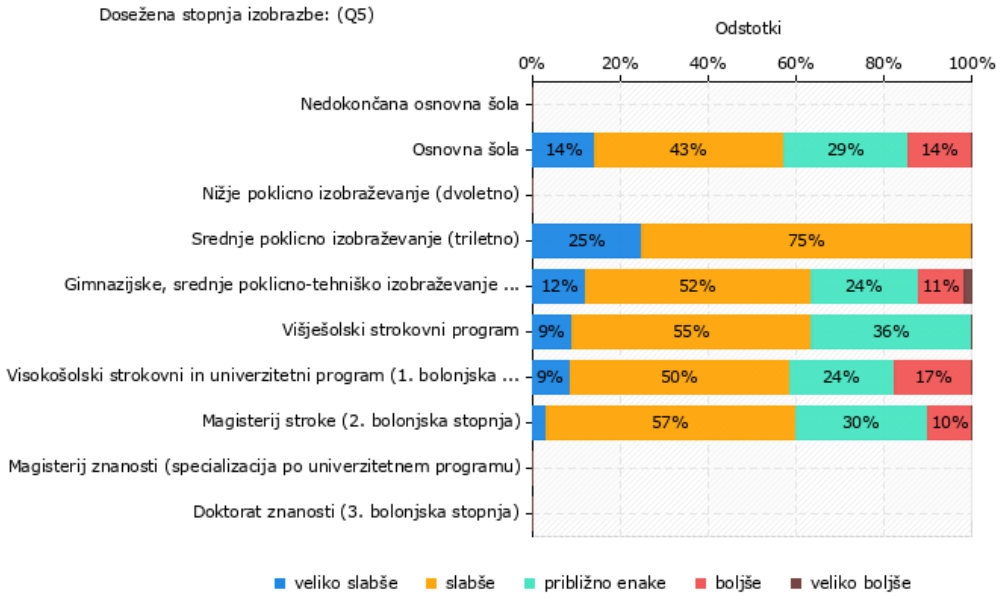
Pretežno pesimistične osebe so v povprečju podale za celo številko višjo stopnjo osebne zaskrbljenosti kot pretežno optimistične osebe. Prav tako v povprečju čutijo večjo nemoč glede osebnega prispevanja k reševanju izzivov prihodnosti.

Tabela 38: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti (primerjava po splošni naravnanosti)

Splošna naravnanost	**Povprečje (aritmetična sredina - brez neopredeljenih)**
Pretežno pesimističen pogled	3,00
Pretežno optimističen pogled	2,60
Skupaj	**2,66**

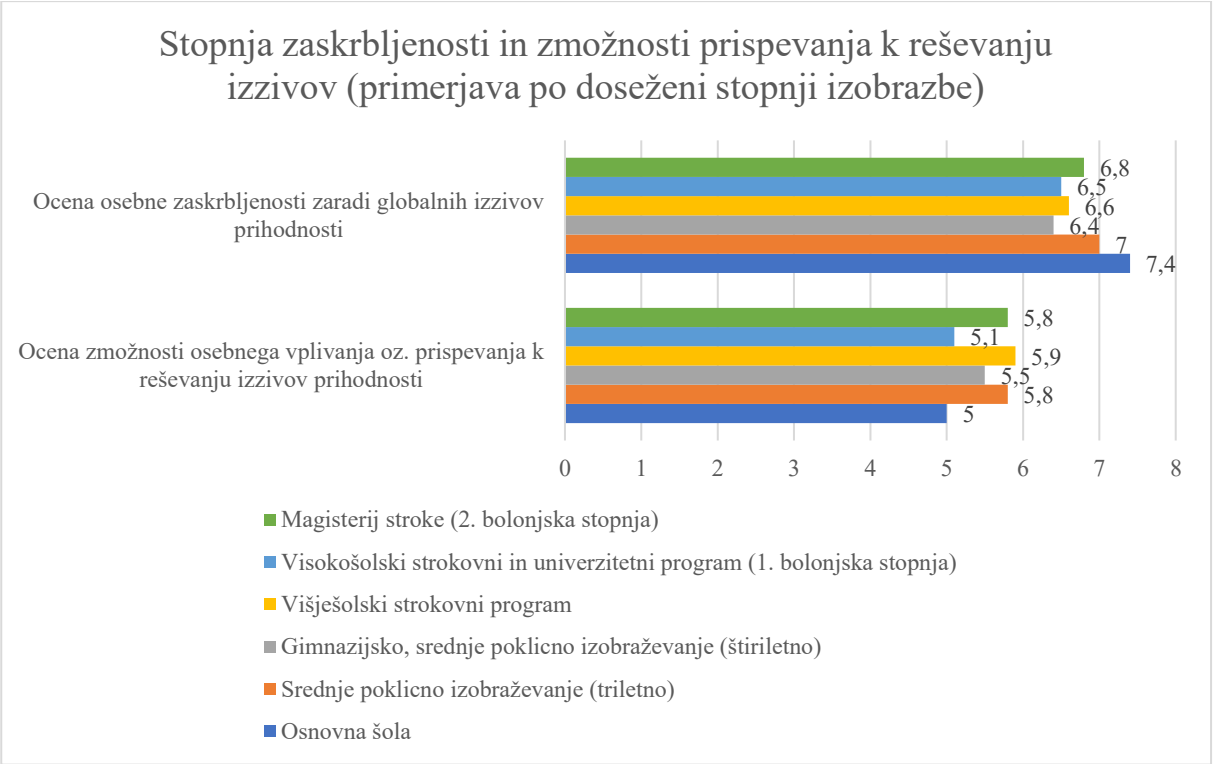
Tudi ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje (lastne) prihodnosti je bila v povprečju pri pretežno pesimistično naravnanih višja – večina jih je odgovorila, da imajo globalni izzivi precej velik vpliv na načrtovanje njihove prihodnosti, medtem, ko se povprečni odgovori optimistično naravnanih nagibajo k manjšemu vplivu.

b) dosežena stopnja izobrazbe

Graf 38: Ocena splošnih življenjskih razmer v prihodnosti (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

Pri oceni bodočih življenjskih razmer čez 30-50 let ni pomembnih razlik glede na stopnjo izobrazbe – manjše razlike pripisujem neenaki zastopanosti skupin. Pri opisnih odgovorih glede pričakovanih izzivov prihodnosti je opaziti, da se večina izpostavljenih izzivov vrti okoli podnebnih sprememb, pomanjkanja virov, tehnološkega napredka in ekonomske nestabilnosti, neodvisno od stopnje izobrazbe. Manjše razlike so v odgovorih oseb z zaključeno osnovnošolsko izobrazbo, ki izražajo večjo osredotočenost na osnovne potrebe za preživetje, medtem ko višje izobraženi bolj poudarjajo kompleksnost podnebnih sprememb, tehnologije in ekonomskega vpliva, političnih razmer.

Graf 39: Stopnja zaskrbljenosti in zmožnosti prispevanja k reševanju izzivov (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

Osebe z osnovnošolsko izobrazbo so v povprečju bolj zaskrbljene od drugih izobrazbenih skupin glede globalnih izzivov v prihodnosti in tudi menijo, da imajo osebno manj vpliva na izboljšanje razmer. Bolj nemočni od povprečja se v boju proti globalnim izzivom počutijo tudi diplomanti visokošolskih strokovnih in univerzitetnih programov.

Tabela 39: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti (primerjava po doseženi stopnji izobrazbe)

Dokončana stopnja izobrazbe	**Povprečje (aritmetična sredina**
Nedokončana osnovna šola	-
Osnovna šola	2,7
Nižje poklicno izobraževanje (dvoletno)	-
Srednje poklicno izobraževanje (triletno)	3,5
Gimnazijske, srednje poklicno-tehniško izobraževanje (štiriletno)	2,9
Višješolski strokovni program	2,8
Visokošolski strokovni in univerzitetni program (1. bolonjska stopnja)	2,6
Magisterij stroke (2. bolonjska stopnja)	2,7
Magisterij znanosti (specializacija po univerzitetnem programu)	-
Doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)	-
Skupaj	**2,8**

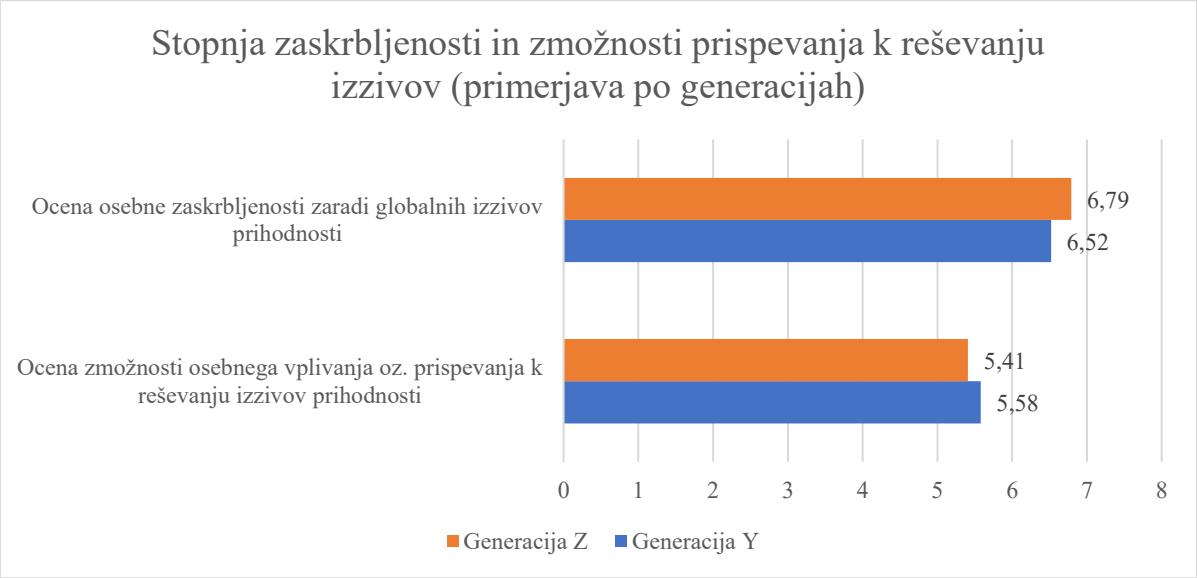
Glede na doseženo stopnjo izobrazbe ni pomembnih razlik v oceni vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti. Odgovori oseb z dokončanim triletnim srednje poklicnim izobraževanjem ponovno izstopajo zaradi šibke zastopanosti te skupine.

c) starost (pripadnost generaciji)

Tabela 40: Ocena splošnih življenjskim razmer v prihodnosti (primerjava po generacijah)

Pripadnost generaciji	**Povprečje (aritmetična sredina)**
Generacija Y	2,52
Generacija Z	2,34
Skupaj	**2,41**

Ocena primerjave življenjskih razmer v prihodnosti z današnjimi se ne razlikuje veliko glede na pripadnost generaciji – obe ocenjujeta, da bodo te slabše.

Graf 40: Stopnja zaskrbljenosti in zmožnosti prispevanja k reševanju izzivov (primerjava po generacijah)

Pripadniki generacije Z so v povprečju nekoliko manj optimistični glede prihodnosti – so bolj zaskrbljeni in menijo, da imajo manj vpliva na potek globalnih izzivov kot pripadniki generacije Y. To je skladno z rezultatom, da so pripadniki generacije Z v povprečju bolj pesimistično naravnani kot pripadniki generacije Y.

Tabela 41: Ocena vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti (primerjava po generacijah)

Pripadnost generaciji	**Povprečje (aritmetična sredina - brez neopredeljenih)**
Generacija Y	2,68
Generacija Z	2,64
Skupaj	**2,66**

Pri oceni vpliva globalnih izzivov na načrtovanje prihodnosti med generacijama ni pomembnih razlik.

Hipotezo lahko delno potrdim.

5. RAZPRAVA

V raziskavi je sodelovalo 164 oseb, rojenih med letoma 2005 in 1992, oziroma mladih na prehodu v odraslost (med dopolnjenim 18. in 31. letom starosti). Skupine, ki jih v magistrskem delu primerjam med seboj glede na demografske spremenljivke (spol, pripadnost generaciji, dosežena stopnja izobrazbe, zaposlitveni status in partnerski status) so neenakomerno zastopane, zato so primerjave netočne in zgolj nakazujejo na morebitne razlike med skupinami in povezave med spremenljivkami. Zaradi načina vzorčenja, ki je neslučajnostno in ne zagotavlja reprezentativnosti, so torej vsi moji nadaljnji sklepi veljavni le za vzorec udeleženih in niso posplošljivi na celotno izbrano populacijo.

Kot prva je neskladna spolna struktura vzorca. Moj vzorec v 70 % sestavljajo ženske, po zadnjih podatkih pa je v slovenski populaciji 49,71 % žensk in 50,29 % moških (Statistični urad Republike Slovenije, 2023c). Neenakomerno je v vzorcu zastopano tudi število oseb po letih rojstva - v generacijo Y se uvršča dobra tretjina sodelujočih, preostali dve tretjini pa sodijo v generacijo Z. Rezultati primerjav med skupinama bi bili bolj verodostojni, če bi skupini bili zastopani enako številčno.

Razmerje med samskimi, poročenimi in osebami v partnerski vezi je glede na starostno skupino pričakovano. Le 7 % udeleženih je poročenih, kar je za današnje čase skladno s trendom podaljševanja mladosti (Arnett, 2000; Ule in Kuhar, 2003; Lavrič idr., 2021). Povprečna starost moškega v Sloveniji ob prvi poroki je trenutno 32,9 let, ženske pa 31,0 (Statistični urad Republike Slovenije, 2022c).

Približno polovica udeleženih mladih je še vključenih v izobraževalni sistem, druga polovica pa je zaposlenih oz. brezposelnih. Po podatkih Mladine 2020 znaša vključenost mladih (med 20. in 24. letom) v terciarno izobraževanje 45,1 % (Lavrič idr., 2021). V mojem vzorcu je delež študentov enake starosti višji (77,03 %). Po aktualnih podatkih Statističnega urada Slovenije (2023a) znaša stopnja brezposelnosti med mladimi od 15. do 29. leta starosti 8,4%. V moji raziskavi je zastopanost brezposelnih nekoliko nižja (4 %). Statističnih podatkov glede izobrazbene strukture mladih med 18. in 30. letom nisem našla. Po podatkih iz leta 2022, ki se nanašajo na celotno prebivalstvo Slovenije (nad 15. letom starosti) pa ima osnovnošolsko izobrazbo (ali manj) zaključeno 21,9 % oseb, srednješolsko 52,6 %, višješolsko ali visokošolsko pa 25,5 % (Razpotnik, 2022). V moji raziskavi je oseb z zaključeno osnovnošolsko izobrazbo ali manj le 4 %, oseb s srednješolsko izobrazbo 42 %, zaključeno terciarno izobraževanje pa ima 53 % sodelujočih. Povprečna stopnja izobraženosti udeleženih

je torej višja od slovenskega povprečja. Vendar menim, da bi lahko razkorak pripisali v povprečju nižji stopnji izobrazbe starejše odrasle populacije kot pri mladih in mlajših odraslih. Na podlagi opisanih neskladij je potrebno prikazane razlike v vizijah prihodnosti med mladimi različnih demografskih statusov razumeti kot nakazovanje potencialno možnih razlik oz. tendenc v razlikovanju.

V prvem tematskem sklopu, na katerega se nanaša prva zastavljena hipoteza, me je zanimalo ali imajo mladi na splošno bolj pesimističen ali optimističen pogled na prihodnost, katere so teme prihodnosti o katerih najpogosteje razmišljajo ter kakšni občutki jih ob tem prevzemajo. Rezultati nakazujejo precej optimističen pogled večine vključenih, ki si ustvarjajo jasno sliko o prihodnosti in so odločeni uresničiti svoje zamisli, kljub morebitnim oviram. Kljub temu pa obstaja manjši delež anketirancev, ki kažejo več skrbi in nejasnosti glede lastne prihodnosti – po izračunu osebnih indeksov 14,02 % udeleženih na svojo prihodnost gleda pretežno pesimistično.

Mladi najpogosteje razmišljajo o svojem (bodočem) delu/poklicu ali karieri. Sledi razmišljanje o (bodočem) partnerskem odnosu ter o (bodoči) finančni situaciji. Po Levinsonu (1978, 1996) se prav na ta področja - vzpostavljanje kariere, partnerskega odnosa in družine ter izpolnjevanje družbenih pričakovanj, navezujejo glavne razvojne naloge v obdobju zgodnje odraslosti. Predvidevam, da bi pri povprečno mlajših osebah bilo višje na lestvici še razmišljanje o svoji izobrazbi in o kraju, kjer bodo živeli, kar pri večini udeleženih ni več aktualno. Udeleženi najmanj pogosto razmišljajo o situaciji v državi in po svetu. Je pa to tudi edino področje, kjer doživljajo v povprečju bolj neprijetna čustva. Na povečanje nezadovoljstva mladih v povezavi z večanjem negotove ekonomsko-politične situacije opozarjajo tudi rezultati raziskave Mladina 2020 (Lavrič idr., 2021). Večina mladih pri ostalih temah doživlja prijetna ali vsaj nevtralna občutja, kar zopet nakazuje na prevladujoči optimizem. Optimizem oz. občutek neomejenih možnosti po Arnettu (2004) sodi med ključne značilnosti obdobja prehoda v odraslost.

Na slednje se navezuje tudi moja prva zastavljena hipoteza. Kot že omenjeno, ima le sedmina udeleženih pretežno pesimističen pogled na svojo prihodnost. Od tega jih večji delež sodi v generacijo Z. Po Milotay (2020) je generacijo Z kriza koronavirusa najbolj prizadela, saj je v veliki meri ogrozila njihovo izobraževanje in zaposlitvene možnosti. Negotovost je postala norma, ki je močno vplivala na njihovo duševno zdravje in, kot kaže, tudi na njihovo naravnanost glede (lastne) prihodnosti.

Analiza drugega tematskega sklopa, na katerega se nanaša druga zastavljena hipoteza, izpostavlja različne vidike, razmišljanja in pričakovanja mladih v povezavi z (bodočo) izobrazbo in zaposlovanjem. Raziskava odraža, da večina udeleženih mladih izbira poklic neodvisno od drugih, glede na lastne interese in znanje ter manj na podlagi visokega plačila ali ugleda poklica. Poleg tega večina udeleženih verjame, da izobrazba s fakultetno diplomo olajša iskanje službe. Kljub temu pa obstaja delež mladih udeležencev, ki meni, da bo pri iskanju zaposlitve pomembnejše dejansko znanje in spretnosti od same izobrazbe. Večina anketiranih je pripravljena vlagati v svoj razvoj in izobraževanje, da bi napredovali v karieri. Prav tako si večina udeleženih mladih dobro predstavlja svojo prihodnjo zaposlitev, četudi obstaja manjši delež, ki verjame, da bi lahko naleteli na več težav pri iskanju dela v svojem poklicu. Pomemben del anketiranih si želi stalne zaposlitve, vendar je tudi opazen delež mladih, ki bi bil pripravljen na pogosto menjavo zaposlitev za boljše pogoje dela. Poleg tega je polovica anketiranih pripravljena delati zunaj svoje stroke, če ne bi našli dela v svojem poklicu.

Največ razlik v odgovorih se je pokazalo pri vsotah mesečnih plačil, ki so jih udeleženi navedli kot minimalne za katere bi bili pripravljeni sprejeti delo. Te so bile zelo raznolike, segale so od 800€ do 3000€. Povprečna navedena neto plača anketiranih znaša 1,265.69€, kar je manj kot trenutna povprečna mesečna neto plača v Sloveniji. Ta znaša 1,413.16€ (Statistični urad Republike Slovenije, 2023b). Primerjala sem vsote glede na zaposlitveni status. Povprečna navedena plača pri zaposlenih je višja, kot pri drugih skupinah. Menim, da so šolajoči pripravljeni sprejeti nižje plačilo, saj pogosto ob prvi zaposlitvi še nimajo vseh odgovornosti in življenjskih stroškov kot zaposleni (mnogi živijo še pri starših), zaposlitev pa sprejmejo, da bi pridobili (prve) delovne izkušnje. Nižje plačilo se jim zdi tako bolj sprejemljivo in realno. Pomen dobrega zaslužka je bil pri mladih v raziskavi Mladina leta 2010 na prvem mestu, leta 2020 pa je padel na šesto mesto (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 129–135). Tudi moji rezultati nakazujejo na tovrstno mnenje mladih. Prav tako je nižje plačilo sprejemljivo za udeležene brezposelne, ki običajno želijo zaposlitev, da bi pokrili osnovne življenjske stroške – so manj izbirčni, saj potrebujejo vir dohodka. Zaposleni posamezniki lahko boljše poznavajo tržne razmere in vrednost svojih spretnosti in izkušenj, zaradi česar so bolj samozavestni pri zahtevanju višje plače, saj vedo kaj lahko delodajalcu ponudijo in kakšna je povprečna plača v določeni panogi ali za določeno delovno mesto. Primerjala sem tudi vsote plačil glede na dokončano stopnjo izobrazbe anketirancev. Osebe z zaključeno osnovnošolsko izobrazbo so v povprečju navedle nižjo vrednost od ostalih skupin

(1,072.86€). Vrednosti pa ne naraščajo sorazmerno glede na stopnjo izobrazbe, kot bi bilo pričakovano, saj so osebe z zaključenim triletnim srednjim poklicnim programom in višješolskim programom navedle v povprečju višjo plačo kot najvišje izobraženi sodelujoči To kaže na kompleksnost dejavnikov, ki vplivajo na plačilo, ki niso nujno povezani zgolj z doseženo stopnjo izobrazbe temveč se lahko nanašajo na specifične poklicne veščine, izkušnje ali stanje na trgu dela v določenem časovnem obdobju.

V tretjem tematskem sklopu, na katerega se navezuje tretja zastavljena hipoteza, sem dobila vpogled v raznolike načrte, pričakovanja in želje mladih glede financ in bivanja v prihodnosti. Največji delež (tri petine) anketiranih mladih si predstavlja, da bodo imeli dovolj denarja za lagodno življenje, kar nakazuje optimizem in splošno pričakovanje finančne stabilnosti. Dobra četrtina meni, da bodo imeli ravno dovolj denarja, da bodo pokrili svoje osebne in družinske potrebe, kar kaže na realističen pogled na finančno situacijo. Manjši delež razmišlja o luksuznem načinu življenja v prihodnosti. Ekonomska stabilnost je kriterij odraslosti, ki ga mladi pogosto dosežejo pozneje kot dosežejo odraslost na psihološkem področju. Prav to pa je pri mnogih pogoj za oblikovanje družine, ki je posledično zakasnjeno.

Razliko, ki se je pokazala pri primerjavi predstave o finančnih pogojih glede na zaposlitveni status, si razlagam s tem, da so šolajoči v povprečju manj optimistični glede (bodočih) financ, ker še nimajo izkušenj z redno službo, stalnim prihodkom. V času šolanja se običajno osredotočajo na izobraževanje, ki ga lahko spremlja finančna negotovost. Zaposleni imajo običajno redni dohodek in stabilnost, kar jim daje občutek varnosti glede svojih finančnih razmer tudi v prihodnosti. Ti rezultati so spodbudni, saj nakazujejo na to, da mladi po končanem šolanju v veliki meri dosežejo finančno stabilnost. Izkazalo se je, da približno štiri petine mladih načrtuje, da bodo v prihodnosti živeli v nepremičnini, ki jo bodo kupili ali zgradili. Manj kot desetina pričakuje, da bodo živeli kot podnajemniki, 7 % pa jih namerava živeti v hiši s starši. Rezultati se precej ujemajo z dejanskimi podatki, ki kažejo, da skoraj 79 % prebivalcev Slovenije stanuje v lastniških nastanitvah, 9 % je najemnikov, 12 % oseb pa stanuje v nastanitvah, kjer niso niti lastniki niti najemniki (Miklič, 2022).

Povprečna starost ob kateri anketirani načrtujejo, da si bodo lahko privoščili selitev od doma je 28,9 let. Tudi ta starost nakazuje ujemanje z dejanskim stanjem v Sloveniji - povprečna starost osebe ob selitvi od doma je 29,6 let (Eurostat, 2021a). Dijaki so v povprečju navedli (vsaj) 3 leta nižjo starost kot preostale skupine. Menim, da v najstniških letih ljudje pogosto želijo biti čimprej neodvisni in samostojni, a je (kot kažejo podatki) le redko to res izvedljivo.

Kot navajata že Ule in Kuhar (2003) se namreč mladost podaljšuje, predvsem zaradi podaljšanega obdobja izobraževanja in s tem povezanim odloženim začetkom reprodukcijske dobe. Odgovori dijakov pa so lahko bolj optimistični tudi zato, ker pričakujejo izboljšanje razmer na stanovanjskem trgu v nekaj letih, ko bodo sami na točki nakupa/gradnje nepremičnine.

Več mladih namerava živeti v vaškem okolju. Dandanes je življenje v vaškem okolju obkroženem z naravo, pogosto videno kot manj stresno, mirnejše, bolj sproščeno in nasploh bolj ugodno za življenje. Cenejše so tudi nepremičnine, kar je lahko privlačno za mlade. Menim pa, da bi bili podatki lahko drugačni, če bi anketirala osebe, ki bivajo v (večjih) mestih. Ker je vzorec neslučajnostni in priročni, je verjetno največ udeleženih oseb namreč iz mojega domačega okoliša, ki je vaško.

Pri izbiri kraja bivanja je ključni dejavnik mladih partnerstvo, sledi možnost zaposlitve in bližina sorodnikov ali prijateljev, manj pomembna pa je dostopnost kulturnih in zabavnih vsebin. Številni anketiranci so navedli tudi osebne razloge, kot so kraj, kjer so bili vzgojeni, energija okolja, narava, šolske in obšolske dejavnosti za otroke, primerna infrastruktura (npr. vrtec, šola, trgovine). Osebne preference so zelo različne in jih ni mogoče posplošiti na celotno populacijo mladih.

V tem sklopu sem preverjala še kolikšen delež mladih si prihodnost predstavlja v Sloveniji in kolikšen v tujini. Čeprav je »beg možganov« zelo aktualen pojav, se na mojem vzorcu odhod v tujino ni izkazal kot zelo zaželen. Tri četrtine vključenih meni, da lahko svoje vizije prihodnosti v enaki meri uresniči v Sloveniji, kot v kateri drugi državi. Po raziskavi Mladine 2020 se je za zaposlitev in boljše življenjske pogoje 73,5 % mladih pripravljenih za dalj časa ali trajno preseliti v drug kraj Slovenije ali drugo Evropsko državo. Na drug kontinent bi se s tem razlogom bilo pripravljenih preseliti 48,7 % mladih (Deželan, Klanjšek in Vombergar, 2021, str. 135). Delež mladih, ki bi bili pripravljeni na selitev zaradi tovrstnih razlogov je v moji raziskavi občutno manjši – to bi storila le slaba četrtina sodelujočih. Večji delež (skoraj dve petini) pa bi preizkusila bivanje v tujini vsaj za nekaj let. Pri tem posebej izstopajo dijaki. Menim, da si nekateri mladi na prehodu v odraslost, v času ko začnejo postajati bolj samostojni in neodvisni, želijo izkusiti nekaj drugačnega - živeti v drugačnem okolju, spoznavati nove kulture, jezike, ljudi in raziskovati svet. Namreč, kot pravi Arnett (2004), je prehod v odraslost obdobje raziskovanja identitete, osredotočenosti nase in obdobje

preizkušanja različnih vlog in možnosti. Kljub temu pa je občutek varnosti in stabilnosti za nekatere pomembnejši od morebitnih priložnosti v tujini.

Vizije o življenjskih pogojih se razlikujejo predvsem glede na partnerski status mladih. Vsi poročeni udeleženi so prepričani, da bodo imeli v prihodnosti dovolj denarja za osebne potrebe in potrebe družine oz. dovolj denarja za lagodno življenje, prav tako si nihče od poročenih ne predstavlja, da bo v prihodnosti živel kot podnajemnik v stanovanju ali hiši. Poroka pogosto prinaša skupno gospodinjstvo in delitev finančnih obveznosti med partnerjema. To lahko pomeni večjo finančno stabilnost zaradi kombiniranega prihodka, deljenih izdatkov in skupnega načrtovanja. Razlike med skupinami glede na partnerski status so se pokazale tudi pri dejavnikih izbora kraja bivanja. Poročenim je dostopnost zabavnih in kulturnih vsebin ter možnost vzpostavljanja in ohranjanja prijateljstev manj pomembna kot samskim. Možni razlogi za to so spremembe v prioritetah in življenjskem slogu ob poroki, ko se interesi pogosto prilagodijo in usmerijo v dejavnosti, ki so bolj združljive z družinskim življenjem, npr. prednost dajejo aktivnostim, ki vključujejo celotno družino, osredotočajo se na ustvarjanje stabilnega in udobnega družinskega življenja. Poročeni posamezniki se bolj zanašajo na podporo in druženje znotraj družine, zato jim morda ni tako pomembno aktivno vzdrževanje širokega kroga prijateljev ali iskanje družabnih dejavnosti zunaj družinskega okolja. Samski so se glede na rezultate tudi bolj pripravljeni preseliti v tujino – verjetno zato, ker nimajo obveznosti ali omejitev, ki bi jih vezale na določeno lokacijo.

V naslednjem tematskem sklopu, na katerega se navezuje četrta zastavljena hipoteza, sem raziskovala stališča, želje in pričakovanja mladih glede partnerstva in starševstva v prihodnosti. Večina udeleženih mladih si v prihodnosti predstavlja vstop v zakonsko zvezo, kar kaže na pomembnost medosebnih odnosov in družinskega življenja pri mladih in se ne sklada s trendom dezinstitucionalizacije družine, za katerega je značilno zmanjšanje pomena zakona in družine kot institucije (Ule in Kuhar, 2003; Cupar, Deželan, Lahe in Vombergar, 2021, str. 62). Prav tako se večina udeležencev vidi v vlogi starša in kaže željo po ustvarjanju lastne družine. Slednje velja za enega izmed kriterijev odraslosti (Arnett, 2001). Rezultati kažejo, da ima večina sodelujočih mladih jasno sliko o tem, kdaj bi bili pripravljeni postati starši. Povprečna načrtovana starost ob rojstvu prvega otroka, ki so jo navedli udeleženi je 29,86 let. Ta se nekoliko razlikuje glede na spol, saj je povprečna navedena starost moških 31,11 let, žensk pa 29,37 let. Tudi ti podatki so primerljivi z dejanskim stanjem v Sloveniji, kjer je trenutno povprečna starost ženske ob rojstvu prvega otroka 29,6 let (za moškega ni podatka) (Statistični urad Republike Slovenije, 2022d). Udeleženi pripadniki generacije Y

otroka v povprečju načrtujejo dobri dve leti starejši kot pripadniki generacije Z. Razloge pripisujem temu, da so pripadniki generacije mlajši in je zanje ta tema bolj časovno oddaljena – imajo sicer željo po ustvarjanju družine v mlajših letih, a še niso dejansko na tej točki (se še izobražujejo, niso finančno neodvisni, nimajo partnerja ipd.). Pripadniki generacije Y pa se morda kljub potencialni želji soočajo z izzivi, ki jim onemogočajo načrtovanje družine v takih pogojih, da bi jih ocenili kot primerne za ustvariti družino. Starševstvo namreč nasploh ni več zaveza ali usoda, temveč skrbno pretehtana odločitev (Ule in Kuhar, 2003). S tem se ujemajo tudi moji podatki, ki kažejo, da samski načrtujejo otroka pri skoraj tri leta višji starosti, ko verjetno predvidevajo, da bodo v dovolj stabilni partnerski zvezi.

Povprečno (načrtovano) število otrok, ki so ga podali udeleženi, znaša 2,27 in se glede na spol, generacijo ali trenuten partnerski status oseb neznatno razlikuje. Dejanska stopnja rodnosti v Sloveniji je nižja in znaša 1,55 (otrok na žensko v rodni dobi) (Statistični urad Republike Slovenije, 2022d). Želja po starševstvu je močnejša pri poročenih anketiranih, ki v celoti načrtujejo povečanje družine, medtem ko osmina samskih te želje nima. Predvidevam, da se lahko njihovo mnenje spremeni, če/ko najdejo partnerja/-ko.

Najpogostejši razlogi, zakaj udeleženi mladi želijo otroke, vključujejo ljubezen, ustvarjanje družine, željo po potomcih, občutek izpopolnjenosti, posebne povezanost z lastnimi otroki in srečo na sploh, ki jo prinaša družinski čas. Nasprotno pa obstajajo tudi močni argumenti proti starševstvu, kot so finančni pomisleki, skrb zaradi stanja sveta in okolja, osebni razlogi, nepripravljenost ali strah pred odgovornostjo in bremenom, ki ga prinaša vzgoja otrok. Navedeno se ujema z raziskavami (Lesthaeghe, 2001; Loughlin, 2017; Lauder, 2019; Scranton, 2018), ki za upadanje starševstva izpostavljajo razloge kot so: dajanje prednosti razvoju kariere, želja po svobodi in avtonomiji, zavedanje dodatnih odgovornosti, neskladnost življenjskega sloga, ekološke krize ipd. Na upadanje starševstva nakazuje tudi podatek moje raziskave, kjer se je izkazalo, da je več mlajših oseb (pripadnikov generacije Z), ki otrok ne namerava imeti. Njihov delež znaša 8,74 % in je skoraj dvakrat večji kot med udeleženimi predstavniki generacije Y.

V zadnjem sklopu, na katerega se navezuje peta od zastavljenih hipotez, sem raziskovala splošno dojemanje prihodnosti in globalnih izzivov, ki jih prinaša. Večina mladih (62 %) napoveduje poslabšanje življenjskih razmer v prihodnosti in kar štiri petine udeleženih nakazuje, da so v večji meri zaskrbljeni glede prihodnosti. Ti podatki so zanimivi, saj se je v prvem sklopu izkazalo, da so sodelujoči mladi razmeroma optimistični glede svoje

prihodnosti. Gre za razkorak v percepciji lastne prihodnosti in splošne prihodnosti družbe/sveta. Dolgoročne napovedi, ki jih spremljamo v medijih, se pogosto zdijo oddaljene in nepovezane z vsakdanjim življenjem. Medtem, ko prevladuje pesimizem, negotovost in zaskrbljenost glede splošne prihodnosti sveta, posameznikova percepcija lastne prihodnosti izhaja iz bolj optimističnih osebnih okoliščin trenutnega bivanja. Mladi v glavnem vidijo svoje trenutne izobraževalne/karierne/partnerske cilje kot dosegljive ali izvedljive.

Med najbolj pereče globalne izzive so udeleženi uvrstili podnebne spremembe in okoljske težave, socialno-ekonomske težave, (pre)hiter tehnološki napredek, človeški vpliv in vrednote, zdravstvene in psihološke težave. Ključno je, da se kljub splošni zaskrbljenosti večina anketiranih (skoraj dve tretjini) vidi kot akterje, ki lahko osebno prispevajo k reševanju globalnih izzivov. V raziskavi Deloitte (2022a) je bilo namreč manj kot polovica udeleženih mladih optimističnih, da je na tej točki zavzemanje za zaščito in zdravje planeta sploh še efektivno. Večina udeleženih v moji raziskavi (91 %) verjame, da imajo tovrstni globalni izzivi vsaj malo vpliva na njihove odločitve in načrtovanje prihodnosti. Negotovost in zaskrbljenost glede prihodnosti sta torej prisotna, vendar se pojavljajo tudi želje po pozitivnih spremembah in prepričanje, da lahko posamezniki prispevajo k reševanju svetovnih problemov.

Osebe, ki sem jih opredelila, da na prihodnost gledajo pretežno pesimistično, so na vsa vprašanja glede globalnih izzivov v povprečju odgovarjala bolj negativno, kot optimistično opredeljeni. Rezultati torej nakazujejo na povezavo med osebno naravnanostjo in pogledom na prihodnost, ne pa tudi na njuno vzročno-posledično povezanost.

Anketirane osebe z osnovnošolsko izobrazbo so v povprečju bolj zaskrbljene od drugih izobrazbenih skupin glede globalnih izzivov v prihodnosti in tudi menijo, da imajo osebno manj vpliva na izboljšanje razmer. Če predvidevamo, da so osebe z osnovnošolsko izobrazbo v večini mlajše osebe, trenutno vključene v srednješolske izobraževalne programe, je to skladno s primerjavo glede na generacijo. Tudi pri tej temi se je izkazalo, da je generacija Z v povprečju manj optimistična glede prihodnosti - so bolj zaskrbljeni in menijo, da imajo manj vpliva na potek globalnih izzivov, kot pripadniki generacije Y.

Kot že omenjeno v uvodu diskusije, je glavna pomanjkljivost moje raziskave velikost vzorca in neenakomerna zastopanost skupin, določenih glede na demografske statuse udeleženih. Omejitev lahko predstavlja tudi uporabljena metodologija – (spletno) anketiranje. Čeprav sem anketo testirala, pri tej metodi, kjer ni neposrednega stika z udeleženimi, obstaja možnost

subjektivne interpretacije vprašanj, kar lahko vpliva na zanesljivost in veljavnost pridobljenih rezultatov. Poleg kvantitativnih podatkov, bi bilo smiselno pridobiti tudi kvalitativne podatke, preko intervjujev ali fokusnih skupin, kar bi omogočilo bolj poglobljen vpogled v ozadje stališč, motivacij, vrednot in razmišljanja mladih glede njihove osebne prihodnosti in globalnih izzivov. Mogoče bi bilo bolje, da bi se osredotočila na eno izmed tematik (vizije glede izobraževanja/zaposlovanja/financ/partnerstva in družine/izzivov prihodnosti). Tako bi dobila bolj poglobljene podatke specifičnega področja, namesto splošnih. Lahko bi vključila več demografskih spremenljivk in se osredotočila na podrobnejšo analizo vpliva socialno ekonomskih dejavnikov, kot so npr. družbeni status, ekonomska stabilnost, izobrazba članov primarne družine, ali pripadnost različnim narodnostnim skupnostim (večinskim oz. manjšinskim). Zanimivo bi bilo tudi izvesti longitudinalno študijo, ki bi omogočila vpogled v to, kako se vizije mladih preoblikujejo v spreminjajočem se družbenem kontekstu.

Z vidika socialnega dela so rezultati moje magistrske naloge pomembni, ker kažejo, da se je potrebno zavedati širših družbenih okoliščin in hkrati upoštevati individualne življenjske izbire in omogočiti mladim, da si lahko sami izbirajo oz. se sami odločajo o svojem življenju. Socialno delo jih lahko podpre pri tem iskanju in krepi njihove moči, z delovanjem na mezo in makro nivoju pa prispeva k rahljanju družbenih norm in omogočanju novih načinov družbenega življenja (glede na individualne želje, potrebe in izbire).

6. SKLEPI

Na podlagi izvedene raziskave sem prišla do naslednjih sklepov:

- Med mladimi prevladuje optimističen pogled na (lastno) prihodnost. Pripadniki generacije Y so v povprečju bolj optimistični kot pripadniki generacije Z.
- Ko mladi razmišljajo o prihodnosti, misli najpogosteje osredotočajo na (bodoče) delo/poklic in kariero, (bodoč) partnerski odnos in (bodočo) finančno situacijo. Te teme predstavljajo njihova ključna področja pri vizualiziranju in načrtovanju življenja v prihodnosti. Ob razmišljanju o (lastni) prihodnosti večinoma doživljajo pozitivna ali nevtralna čustva, bolj neprijetna občutja pa jih prevzemajo, ko razmišljajo o prihodnosti države in sveta.
- Mladi svoj poklic izbirajo glede na lastne interese in znanje. Večina mladih se ne strinja, da jim bo/je njihovo šolanje zagotovilo vsa potrebna znanja za uspešno kariero, hkrati pa izražajo pomembnost uspešnega zaključka šolanja in doseganja želene stopnje izobrazbe, ter večinsko verjamejo, da je s fakultetno diplomo lažje najti zaposlitev. Glede pomembnosti izobrazbe in dejanskega znanja pri iskanju zaposlitve imajo različna mnenja, večinsko pa kažejo pripravljenost na vseživljenjsko učenje za napredovanje v službi. Vizije o izobraževanju se najbolj razlikujejo glede na trenuten zaposlitveni status udeleženih.
- Največ mladih ima jasno vizijo o svojem (prihodnjem) poklicu. Večina si želi stalne zaposlitve in izraža negotovost ali neodločenost glede pogostega menjavanja zaposlitev. Mladih v večini ne skrbi, da bi težko našli delo v svojem poklicu. Polovica mladih bi raje delala izven svojega poklica kot ostala brez dela, kar kaže na pripravljenost na konstruktivno spoprijemanje s spreminjajočim se trgom dela. Vizije o izobraževanju se najbolj razlikujejo glede na doseženo stopnjo izobrazbe.
- Večina mladih pričakuje, da si bo finančno lahko omogočila lagodno življenje. Predstavljajo si, da bodo živeli v lastniški nepremičnini, ki jo bodo kupili ali zgradili sami oz. s partnerjem/-ko. Finančno stabilnost, ki jim bo omogočila selitev od doma, pričakujejo okrog 30. leta starosti. Večina jih namerava živeti v vaškem okolju. Najpogostejši dejavnik izbire kraja je partnerstvo. Večina mladih vidi možnost za uspešno življenje oz. ustvarjanje lastne prihodnosti doma, kar je spodbudno za družbeni razvoj Slovenije. Vizije o življenjskih pogojih se razlikujejo glede na partnerski in zaposlitveni status.

- Mladi večinsko želijo resno partnersko ali zakonsko zvezo. Najti življenjskega partnerja jim je zelo pomembno, večini je pomembno tudi starševstvo. Rojstvo prvega otroka najpogosteje načrtujejo okrog 30. leta. V povprečju želijo dva otroka. Družino si želijo ustvariti kot potrditev ljubezni, izpolnitev življenjskega smisla, nadaljevanje roda, zaradi občutka povezanosti in pripadnosti ter v izogib osamljenosti v starejših letih. Manjši delež mladih meni, da niso pripravljeni na odgovornosti, ki jih otrok prinaša, stremijo k kariernem razvoju ali pa ne želijo otroka zaradi (slabega) stanja sveta oz. okolja. To kaže na razrahljanje družbenih norm oz. zmanjšanja pritiska na mlade glede pomembnosti reprodukcije. Vizije o partnerstvu in družini se bolj kot po spolu razlikujejo po pripadnosti generaciji in trenutnem partnerskem statusu.
- Večina mladih meni, da se bodo življenjske razmere na splošno v prihodnosti poslabšale. Med največjimi izzivi pričakujejo okoljske spremembe in socialno-ekonomske težave. Skrbi jih tudi tehnološki napredek ter spremembe v človeških vrednotah.
- Mladi so večinsko precej zaskrbljeni zaradi globalnih izzivov prihodnosti, a ohranjajo mnenje, da lahko aktivno prispevajo k reševanju izzivov. To vliva optimizem v družbo. Večina svoje vizije prihodnosti prilagaja izzivom prihodnosti. Pogledi na globalne izzive prihodnosti se razlikujejo po splošni pesimistični/optimistični naravnanosti udeleženih, manj pa po doseženi stopnji izobrazbe ali pripadnosti generaciji.
- Vizije prihodnosti mladih so povezane z njihovim demografskim statusom, kar nam pove, da širši družbeno-ekonomski dejavniki pomembno določajo življenjske poti odraščanja in poustvarjajo družbene neenakosti.
- Mladi se počutijo manj podrejene družbenim normam kot v preteklosti. Vse večja je individualizacija življenjskih potekov in s tem omogočena večja pluralnost možnosti in načinov življenja. Prihodnost bo torej drugačna, saj bodo mladi ustvarjalci svoje usode in s tem tudi družbenih sprememb. Vse pa ne bo drugačno, saj vsaka družbena sprememba oz. inovacija, izhaja oz. temelji na reprodukciji ustaljenih, običajnih družbenih razmerij in oblik, načinov življenja.

7. PREDLOGI

Na podlagi analize rezultatov ter prebrane literature, bi bilo za izboljšanje položaja mladih na prehodu v odraslost ter njihov pozitivni razvoj koristno:

- **Ozaveščanje o možnostih in priložnostih:** Zagotovitev informacij o različnih karierah, izobraževalnih možnostih, poklicnih potencialih in možnostih za osebni razvoj. To lahko vključuje svetovanje v šolah, delavnice, seminarje in predstavitve različnih poklicev, prikazovanje zgodb uspeha in navdihujočih primerov posameznikov, ki so dosegli svoje cilje skozi trdo delo in predanost. To lahko vpliva na motivacijo mladih in jim pokaže, da je uspeh dosegljiv.
- **Podpora pri zaposlovanju in poklicnem razvoju:** Razvoj programov, ki spodbujajo vključevanje mladih na trg dela, nudenje priložnosti za pridobivanje delovnih izkušenj, prilagajanje izobraževanja potrebam trga dela ter zagotavljanje možnosti za razvoj kariere. Pomembno je tudi spodbujanje delodajalcev k ustvarjanju stabilnejših delovnih mest ter omogočanje možnosti za razvoj kariere in napredovanje.
- **Krepitev duševnega zdravja in psihološke podpore:** Poudarek na fizičnem in duševnem zdravju mladih - zagotavljanje dostopnih in kakovostnih storitev za nudenje podpore mladim v času prehoda v odraslost, saj se soočajo s stresom, tesnobo in drugimi psihološkimi izzivi. Več podpore mladim pri razvijanju samopodobe, samozavesti in spretnosti reševanja problemov že v času osnovnošolskega izobraževanja.
- **Spodbujanje finančne pismenosti:** V izobraževanje mladih vključiti teme o finančnem načrtovanju, upravljanju z denarjem, kreditih in vlaganju, da bi povečali finančno samostojnost in zmožnost načrtovanja prihodnosti.
- **Povečanje možnosti za dostopno stanovanjsko politiko:** Razvoj politik in programov za zagotavljanje cenovno dostopnih stanovanj za mlade, ki se osamosvajajo - ustvarjanje ugodnejših pogojev za pridobitev stanovanja s subvencijami, ugodnimi krediti ali drugimi finančnimi spodbudami, da bi mladim omogočili lažji dostop do lastniškega stanovanja.
- **Mentorstvo in podpora pri načrtovanju družine:** Razviti programe, ki omogočajo podporo mladim pri načrtovanju družine in starševstva ter zagotavljajo dostop do informacij o starševstvu in mentorstvo pri ravnanju z družinskimi obveznostmi in odgovornostmi.

- **Spodbujanje socialne vključenosti in raznolikosti:** Ustvarjanje okolij, ki spodbujajo inkluzijo, pozitivne vrednote, medosebno sodelovanje, raznolikost in enakost obenem, ter omogočajo mladim iz različnih okolij in ozadij, da se vključijo v družbo na enaki ravni.
- **Oblikovanje politik, ki upoštevajo mlade:** Vključevanje mladih v proces odločanja, da bi oblikovali politike, ki bolje odražajo njihove potrebe in interese ter jim omogočile aktivno sodelovanje pri ustvarjanju boljšega okolja za prehod v odraslost. Spodbujanje aktivnega državljanstva lahko mladim pomaga, da se počutijo bolj povezane s skupnostjo ter prepoznajo svoj vpliv na svet okoli sebe.
- **Povečanje ozaveščenosti o globalnih izzivih in spodbujanje aktivizma:** Krepitev ozaveščenosti mladih o globalnih izzivih ter spodbujanje aktivizma in sodelovanja pri iskanju rešitev za te izzive.

8. VIRI IN LITERATURA

- Arnett, J. J. (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist, 55*(5), 469–80. Pridobljeno 10. 2. 2022 s https://www.researchgate.net/publication/12476725_Emerging_Adulthood_A_Theory_of_Development_From_the_Late_Teens_Through_the_Twenties

- Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the Transition to Adulthood: Perspectives From Adolescence Through Midlife. *Journal of Adult Development, 8*(2), 133–143. Pridobljeno 10. 2. 2022 s http://www.jeffreyarnett.com/articles/Arnett_2001_JAD.pdf

- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.

- Bertoncelj, T. (2020). *Družba 5.0: Izzivi prihodnosti.* Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije.

- Centa, N. in Hafner Jereb, M. (2019). Voditi milenijce. *HR&M: strokovna revija za področje razvoja organizacij in vodenja ljudi pri delu, 5*(24), str. 28–30.

- CEPYUS & FES (2014). *Mladina 2013: Življenje v času deziluzij, tveganja in prekarnosti*. Maribor: Center za raziskovanje postjugoslovanskih družb; Friedrich Ebert Stiftung.

- Chillakuri, B. (2020). Understanding Generation Z expectations for effective onboearding. *Journal of Organizational Change Management*, *33*(7), str. 1227–1296 .

- Cirkvenič, F. (2012). Ali je v krizi kapitalizem ali kaj drugega? *LeXonomica, 1*(4), str. 91–104.

- Conn, A. (2015). *Benefits & Risks of Artificial Intelligence.* Pridobljeno 5. 5. 2023 s https://futureoflife.org/ai/benefits-risks-of-artificial-intelligence/

- Cupar, T., Deželan, T., Lahe, D., & Vombergar, D. (2021). Demografija, omrežja socialnih opor in medgeneracijsko sodelovanje. V T. Deželan & M. Lavrič (ur), *Mladina 2020: Položaj*

mladih v Sloveniji (str. 55–90). Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.

- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Ćorić, S. (2016). *Povezanost želje po odraščanju v odnosu do staršev s perspektive mladih na prehodu v odraslost in njihovih staršev* (neobjavljena magistrska naloga). Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.

- De Jong Gierveld, J., Liefbroer, A. C., & Beekink, E. (1991). The effect of parental resources on patterns of leaving home among young adults in the Netherlands. European *Sociological Review, 7*, 55–71.

- Deloitte. (2022a) *Striving for balance, advocating for change: The deloitte global 2022 gen Z & millennial survey.* Pridobljeno 13. 4. 2023 s https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/at/Documents/human-capital/at-gen-z-millennial-survey-2022.pdf

- Deloitte (2022b). *The mental health of Gen Zs and millennials in the new world of work.* Pridobljeno 15. 5. 2023 s https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/deloitte-2022-genz-millennial-mh-whitepaper1.pdf?icid=learn_more_content_click?icid=learn_more_content_click

- Deželan, T., Klanjšek, R., & Vombergar, N. (2021). Zaposlovanje in podjetništvo. V T. Deželan & M. Lavrič (ur), *Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji* (str. 117–164). Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.

- Deželan, T. & Lavrič, M. (ur). (2021). *Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji.* Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.

- Dimock, M. (2019). *Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins.* Pew Research Center. Pridobljeno 10. 4. 2023 s http://tony-

silva.com/eslefl/miscstudent/downloadpagearticles/defgenerations-pew.pdf

- Douglass, C. B. (2005). ‘We’re fine at home’: Young people, family and low fertility in Spain. V C. B. Douglass (ur.*), Barren states: The population ‘implosion’ in Europe* (str. 183–206). Oxford, UK: Berg

- Eurostat. (2021a). *Age of young people leaving their parental household.* Pridobljeno 8. 4. 2023 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Age_of_young_people_leaving_their_parental_household.

- Eurostat. (2021b). *Total fertility rate.* Pridobljeno 10. 5. 2023 s https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00199/default/table?lang=en

- Fran. (b.d.). *Vizija.* Pridobljeno 6. 7. 2023 s https://fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/3611066/vizija?All=kompozicijo&IsAdvanced=True&FilteredDictionaryIds=130

- Funk, C., Kennedy, B., & Tyson, A. (2021). *Gen Z, Millennials Stand Out for Climate Change Activism, Social Media Engagement With Issue.* Pridobljeno 16. 5. 2023 s https://www.pewresearch.org/science/2021/05/26/gen-z-millennials-stand-out-for-climate-change-activism-social-media-engagement-with-issue/

- Future of Life Institute. (b.d.a). *Artificial Intelligence* Pridobljeno 4. 5. 2023 s https://futureoflife.org/cause-area/artificial-intelligence/

- Future of Life Institute. (b. d.b). *Climate Change.* Pridobljeno 15. 5. 2023 s https://futureoflife.org/cause-area/climate/

- Future of Life Institute. (b.d.c). *Our mission.* Pridobljeno 4. 5. 2023 s https://futureoflife.org/our-mission/

- Future of Life Institute. (2023). *Pause Giant AI Experiments: An Open Letter.* Pridobljeno

13. 5. 2023 s https://futureoflife.org/wp-content/uploads/2023/05/FLI_Pause-Giant-AI-Experiments_An-Open-Letter.pdf

- Ginevra, M. C., Sgaramella, T. M., Ferrari, L., Nota, L., Santilli, S., & Soresi, S. (2017). Visions about future: A new scale assessing optimism, pessimism, and hope in adolescents. *International Journal for Educational and Vocational Guidance, 17*(2), 187–210.

- Greenwood, J. in Guner, N. (2010). Social change: The sexual revolution. *International Economic Review, 51*(4), 893–923.

- Gril, A., Polovina, N., Jakšić, I., Autor, S., & Radulović, M. (2018). Value changes in adolescents' anticipation of possible career selves in Slovenia and Serbia. V N. Lebedeva, R. Dimitrova, & J. Berry (ur.) *Changing values and identities in post-communist world* (str. 383–403). Cham: Springer.

- Gril, A. & Polovina, N. (2016). Poročilo o raziskavi Vizije prihodnosti mladih v Sloveniji in Srbiji. (*Bilateralni raziskovalni projekt Slovenija – Srbija, 2015-2016*, sofinanciran z ARRS, neobjavljeno poročilo). Ljubljana: Pedagoški inštitut

- Ipsos (2023). *We need to talk about generations.* Pridobljeno 28. 8. 2023 s https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2023-04/Ipsos_We-need-to-talk-about-generations-WEB.pdf

- Krek, J. (ur.) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

- Kupperschmidt, B. R. (2000). Multigeneration Employees: Strategies for Effective Management. *Health Care Manager*, *19*(1), 65–76. https://doi.org/10.1097/00126450-200019010-00011

- Lauder, J. (2019). *Reconsidering having kids because of climate change? You're not alone*. Pridobljeno 26. 4. 2023 s https://www.abc.net.au/triplej/programs/hack/reconsidering-having-kids-because-of-climate-change/10795320

- Levinson, D. J. (1978). *The seasons of a man's life.* New York, New York: Knopf Publishers

- Levinson, D. J. (1996). *The seasons of a woman's life.* New York, New York: Knopf Publishers.

- Loughlin, B. (2017). *Why am I expected to have children just because I'm a woman?* Pridobljeno 26. 4. 2023 s https://www.irishtimes.com/life-and-style/people/why-am-i-expected-to-have-children-just-because-i-m-a-woman-1.3129233

- Makridakis, S. (2017). The fourthcoming artificial intelligence (AI) revolution: its impact on society & firms. *Futures, 90*(1), 46–60.

- Miklič, E. (2022) *Število naseljenih stanovanj se je povečalo.* Pridobljeno 1. 12. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10265

- Milotay, N. (2020). *Next generation or lost generation? Children, young people and the pandemic.* Pridobljeno 12. 5. 2023 s https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659404/EPRS_BRI(2020)659404_EN.pdf

- Muršak, J. (2012). *Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

- Ovsenik, R. & Kozjek, D. (2015). Vrednote generacij. *Revija za univerzalno odličnost, 4*(2), 17–32.

- Polovina, N., & Jošić, S. (2019). Vision of personal future as a tool for supporting adolescents' transition to adulthood. *Managing global transitions: international research journal,* 17(3), 239–258. Pridobljeno 6. 7. 2023 s https://www.hippocampus.si/ISSN/1854-6935/17_3.pdf

- Radovan, M. & Sardoč, M. (2021). Izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje. V T. Deželan & M. Lavrič (ur), *Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji* (str. 91–116).

Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.

- Razpotnik, B. (2022). *Delež terciarno izobraženih prebivalcev presegel četrtino.* Pridobljeno 30. 11. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10772

- Rifkin, J. (2007). *Konec dela: zaton svetovne delavske sile in nastop posttržne dobe*. Ljubljana: Založba Krtina.

- Scholz, C. (2019). The Generations Z in Europe – An introduction. V C. Scholz, & A. Rennig, (ur.), *Generations Z in Europe: inputs, insights and implications,* (str. 3–31). Bingley: Emerald.

- Scott, K. (2020). *Choosing sterilisation when you're young and don't want kids*. Pridobljeno 26. 4. 2023 s https://www.abc.net.au/everyday/choosing-sterilisation-when-youre-young-and-dont-want-kids/11274054

- Scranton, R. (2018). *Raising my child in a doomed world.* Pridobljeno 25. 4. 2023 s https://www.nytimes.com/2018/07/16/opinion/climate-change-parenting.html

- Sirsch, U. & Zupančič, M. (2021) Različni vidiki prehoda v odraslost. V M. Puklek Levpušček, & M. Zupančič (ur.), *Prehod v odraslost: sodobni trendi in raziskave* (str. 11–50). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

- Statistični urad Republike Slovenije. (2022a). *Delo in brezposelnost*. Pridobljeno 5. 4. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/3.

- Statistični urad Republike Slovenije. (2022b). *Izobraževanje.* Pridobljeno 10. 5. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/9

- Statistični urad Republike Slovenije. (2022c). *Poroke in razveze.* Pridobljeno 30. 11. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/78 .

- Statistični urad Republike Slovenije. (2022d). *Rojeni in umrli.* Pridobljeno 30. 11. 2023 s

https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/95 .

- Statistični urad Republike Slovenije. (2023a). *Delo in brezposelnost*. Pridobljeno 30. 11. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/3

- Statistični urad Republike Slovenije (2023b). *Plače.* Pridobljeno 1. 12. 2023 s https://www.stat.si/statweb/Field/Index/15/74

- Statistični urad Republike Slovenije. (2023c). *Prebivalstvo.* Pridobljeno 30. 11. 2023 s https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05A1002S.px

- Strange, J. M., & Mumford, M. D. (2005). The Origins of Vision: Effects of Reflection, Models, and Analysis. *The Leadership Quarterly,* 16(1), 121–148.

- Taylor, S. (2011). Envisioning the future and self-regulation. V Bar, M. (ur.), *Predictions in the brain: using our past to prepare for the future* (str. 134–143). New York: Oxford University Press.

- Ule, M. & Kuhar M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Ule, M. (2008). *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Uršič, M., in Hočevar, M. (2007). *Protiurbanost kot način življenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Uršič, M. (2021). Bivanjske in stanovanjske razmere. V T. Deželan & M. Lavrič (ur), *Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji* (str. 165–193). Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.

- Wade, L. (2017). What's so cultural about hookup culture? *Contexts, 16*(1), 66–68.

- Winick, E. (2018). *Every study we could find on what automation will do to jobs, in one*

chart: there are about as many opinions as there are experts. Pridobljeno 17. 5. 2023 s https://www.technologyreview.com/2018/01/25/146020/every-study-we-could-find-on-what-automation-will-do-to-jobs-in-one-chart/

- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2013). *Generations at work: Managing the clash of Boomers, Gen Xers, and Gen Yers in the workplace.* New York: Amacom.

- Zupančič, M., & Puklek Levpušček, M. (2021). Predgovor. V M. Puklek Levpušček, & M. Zupančič (ur.), *Prehod v odraslost: sodobni trendi in raziskave* (str. 7–9). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

9. PRILOGE

9.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni.
Sem Urša Jerončič, študentka Fakultete za socialno delo v Ljubljani. V okviru magistrske naloge raziskujem **vizije prihodnosti mladih** na prehodu v odraslost.
Anketa je namenjena vsem med dopolnjenim **18. in 30. letom** starosti. Vprašalnik je anonimen, odgovori bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene.
Vprašanja so razdeljena na **5 sklopov** - splošni življenjski optimizem, izobraževanje in zaposlovanje, življenjski pogoji, partnerstvo in starševstvo ter izzivi prihodnosti.
V primeru, da so določeni dogodki že za vami, odgovarjajte tako, kot bi se odločali, če bi jih doživeli ponovno.
Izpolnjevanje vam bo vzelo približno **10 minut.**
Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujem!

DEMOGRAFSKI PODATKI

1. Spol:
- moški
- ženski
- drugo

2. Leto rojstva:
_____ (min. 1992, max 2005)

3. Kakšen je tvoj partnerski status?
- samski/-a
- poročen/-a
- v partnerski zvezi

4. Kakšen je tvoj zaposlitveni status?
- dijak
- študent
- zaposleni
- brezposelni

5. Dosežena stopnja izobrazbe:
- nedokončana osnovna šola
- osnovna šola
- nižje poklicno izobraževanje (2 letno)
- srednje poklicno izobraževanje (3 letno)
- gimnazijsko, srednje poklicno-tehniško izobraževanje (4 letno)
- višješolski strokovni program
- visokošolski strokovni in univerzitetni program (1. bolonjska stopnja)
- magisterij stroke (2. bolonjska stopnja)
- magisterij znanosti (specializacija po univerzitetnem programu)
- doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)

ŽIVLJENJSKI OPTIMIZEM

6. V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?
(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)

- Imam jasno sliko o tem, kakšno prihodnost si želim.
- Odločen/-a sem, da uresničim svoje zamisli o prihodnosti, ne glede na težave, na katere lahko naletim.
- Odločitve, ki jih sprejemam danes, so pod vplivom mojih želja in namer za prihodnost.
- Rad/-a razmišljam o prihodnosti.

- Mislim, da je pred menoj svetla prihodnost.

7. Ko razmišljaš o prihodnosti, kako pogosto razmišljaš o naslednjih temah?
(1= nikoli, 2= redko, 3= včasih, 4= pogosto, 5= vsak dan)

- O svoji izobrazbi.
- O svojem delu/poklicu in karieri.
- O svojem partnerju/-ki.
- O svojem potomstvu.
- O svoji finančni situaciji.
- O kraju kjer bom živel/-a.
- O svojem zdravju.
- O situaciji v moji državi in svetu.
- O svojih starših in drugih članih družine.
- O svojih bližnjih prijateljih.
- O drugi temi – kateri: ___

8**. Ali razmišljanje o naslednjih temah v tebi vzbuja prijetna občutja (zadovoljstvo, prepričanje v uspeh, optimizem) ali neprijetna občutja (tesnoba, strah, pesimizem)?**
(1= zelo neprijetna, 2= v glavnem neprijetna, 3= niti prijetna niti neprijetna, 4= v glavnem prijetna, 5= zelo prijetna)

- O svoji izobrazbi.
- O svojem delu/poklicu in karieri.
- O svojem partnerju/-ki.
- O svojem potomstvu.
- O svoji finančni situaciji.
- O kraju kjer bom živel/-a.
- O svojem zdravju.
- O situaciji v moji državi in svetu.
- O svojih starših in drugih članih družine.
- O svojih bližnjih prijateljih.
- O drugi temi – kateri: ___

IZOBRAŽEVANJE IN ZAPOSLOVANJE

9. Na podlagi česa boš/si izbral svoj (bodoči) poklic/študij? *(Označi največ dva razloga, ki sta ti najpomembnejša!)*
- na podlagi lastnih interesov, znanja
- na podlagi potreb trga, pomanjkanja strokovnjakov določenega področja (dificitarni poklic)
- zaradi ugleda, ki ga poklic prinaša
- zaradi visokega plačila, ki ga poklic prinaša
- na podlagi mnenja bližnjih, pričakovanj staršev
- drugo: _____

10. V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?
(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)

- Verjamem, da mi bo/je šolanje nudilo vsa potrebna znanja za uspešno kariero.
- Pomembno se mi zdi, da bom/sem uspešno zaključil šolanje in dosegel/- a želeno stopnjo izobrazbe.
- Lažje se bom zaposlil/-a s fakultetno diplomo.
- Da najdem zaposlitev, ne bo pomembna izobrazba, ampak to, kaj znam delati
- Pripravljen/-a sem na to, da se bom celo življenje izobraževal/-a in obiskoval/-a seminarje, tečaje in usposabljanja, da bi napredoval/-a v službi.

11. V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?
(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)

- Vem, v katerem poklicu želim delati v prihodnosti.
- V prihodnosti se vidim kot osebo, ki ima stalno zaposlitev.
- Pripravljen/-a sem, da bom v prihodnosti pogosto menjaval/-a zaposlitve, da bi našel/-a boljše pogoje in možnosti za delo.
- Verjamem, da mi ne bo težko najti dela v svojem poklicu, ko bo prišel čas za to.
- Če ne bi našel/-a dela v svojem poklicu, bi delal/-a karkoli

12. Kakšna bi bila MINIMALNA mesečna neto plača, za katero bi bil/-a pripravljen/-a sprejeti zaposlitev (če predpostavimo, da gre za zaposlitev za polni delovni čas - 40h/teden)?

_____

ŽIVLJENJSKI POGOJI

13. V prihodnosti si sebe najbolj predstavljam kot osebo, ki zasluži: *(izberi en odgovor)*
- premalo denarja za zagotavljanje lastnih potreb
- toliko denarja, kolikor ga je dovolj za osebne potrebe
- toliko denarja, kolikor ga je dovolj za osebne potrebe in potrebe svoje družine
- dovolj denarja za lagodno življenje
- dovolj denarja za luksuzno življenje
- drugo: _____

14. Ko razmišljam o pogojih, v katerih bom živel v prihodnosti, si najbolj predstavljam: *(izberi en odgovor)*
- da bom živel/-a s starši, v istem gospodinjstvu
- da bom živel/-a s starši, v ločenem gospodinjstvu (npr. drugo nadstropje hiše)
- da bom živel/-a kot podnajemnik/-ca v stanovanju/hiši
- da bom živel/-a v stanovanju ali hiši, ki jo bom kupil/-a sama ali s partnerjem/-ko
- da bom živel/-a v stanovanju ali hiši, ki mi jo bodo kupili starši
- da bom živel/-a v hiši, ki jo bom zgradil/-a sama ali s partnerjem/-ko
- drugo: _____

15. Pri kateri starosti predvidevaš, da si boš/si si lahko finančno privoščil/-a selitev »na svoje«?

_____

16. Ali si svojo prihodnost predstavljaš bolj v mestnem ali vaškem okolju?
*Če si sebe predstavljaš izključno na **vasi**, obkroži **-3**, če pa si sebe predstavljaš izključno v **mestu**, obkroži **+3**. Če si neodločen/-a, obkroži številko 0.*

vas	**-3**	**-2**	**-1**	**0**	**+1**	**+2**	**+3**	**mesto**

17. Koliko bodo/so, po tvojem mnenju, naslednji dejavniki vplivali na tvojo izbiro kraja bivanja? (1= nič, 2= zelo malo, 3= nekoliko, 4= precej, 5= zelo veliko)
- Možnost, da najdem željeno službo.
- Bližina staršev in drugih članov ožje družine.
- Partner/-ka.
- Možnost vzpostavljanja in ohranjanja prijateljstev.
- Dostopnost zabavnih vsebin (bari, restavracije, kino, koncerti...).
- Dostopnost kulturnih vsebin (gledališče, muzeji, galerije...).
- Ekonomsko politična stabilnost države.
- Drugo: _____

18. Ali si svojo prihodnost predstavljaš bolj v Sloveniji ali v tujini?
*Če si sebe predstavljaš izključno v **Sloveniji**, obkroži **-3**, če pa si sebe predstavljaš izključno v **tujini**, obkroži **+3**. Če si neodločen/-a, obkroži številko 0.*

Slovenija	**-3**	**-2**	**-1**	**0**	**+1**	**+2**	**+3**	**tujina**

19. V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?
(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se

strinjam, 5= popolnoma se strinjam)

- Svoje zamisli o prihodnosti bi lažje uresničila v kakšni drugi državi, kjer so boljši pogoji za življenje.
- Da bi lahko uresničila svoje cilje, sem pripravljen/-a začeti življenje v tuji državi.
- Želel/-a bi nekaj let preživeti v tujini, a bi se potem vrnil/-a v Slovenijo.
- Da bi lahko delal/-a v poklicu, za katerega se šolam, sem pripravljen/-a iti kamor koli.
- Zame je odhod v tujino edina možnost.

PARTNERSTVO IN STARŠEVSTVO

20. V prihodnosti (čez 10 let) se vidim:
a) v zakonski zvezi
b) v resni partnerski zvezi
c) da pogosto menjam partnerje/-ke
d) da vstopam v neobvezne odnose
d) brez partnerja/-ke
e) drugo: _____

21. V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?
(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)

- Zame je zelo pomembno, da v prihodnosti najdem svojega/-o življenjskega/-o partnerja/-ko.
- Zame je zelo pomembno, da bom v prihodnosti v vlogi starša (da bom oče/mama).
- Imam jasno predstavo o tem, katere lastnosti mora imeti moj/-a bodoči/-a partner/-ka.
- Da bom lahko v vlogi starša, mi bo pomembno, da sem v resnem dolgoročnem razmerju.
- Od moje finančne situacije bo odvisno, ali sploh bom v vlogi starša.

22. Če želiš imeti otroke, pri kateri starosti predvidevaš, da bi bil/-a pripravljen/-a na to, oz. kdaj jih načrtuješ?

_____

23. Če želiš imeti otroke, koliko bi jih imel/-a?

_____

24. Zakaj si želiš imeti otroke oz. zakaj ne?

_____

IZZIVI PRIHODNOSTI

25. Kakšne misliš, da bodo v povprečju življenjske razmere v svetu za posameznika čez 30-50 let, v primerjavi z današnjimi?
- veliko slabše
- slabše
- približno enake
- boljše
- veliko boljše

26. Kateri so po tvojem mnenju največji globalni izzivi, s katerimi se bo svet soočal v prihodnosti?

_____

27. Oceni, v kolikšni meri si osebno zaskrbljen zaradi izzivov prihodnosti:
(1= sploh nisem zaskrbljen, 10= sem izjemno zaskrbljen)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

28. Oceni, v kolikšni meri meniš, da lahko osebno vplivaš oz. prispevaš k reševanju izzivov prihodnosti?
(1= ne morem popolnoma nič prispevati, 10= sam/-a lahko ogromno prispevam)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

29. V kolikšni meri meniš, da globalni izzivi (npr. podnebne spremembe, pomanjkanje naravnih virov, vojne, hiter razvoj tehnologije) vplivajo na tvoje življenjske odločitve in načrtovanje lastne prihodnosti?
- sploh nimajo vpliva
- imajo malo vpliva
- imajo precej vpliva
- imajo veliko vpliva
- ne vem

30. Ali bi v zvezi s (svojo) prihodnostjo želel/-a še kaj dodati?

_____

9.2 ZBIRNE TABELE PODATKOV

Tabela 42: Deskriptivne statistike

Spremenljivka	Vprašanje	Veljavno	Št. enot	Povprečje/ odstotek	Std. odklon	Minimum	Maksimum
Q1	Spol:	164	164	1,7	0,47	1	3
Q2	Vpiši letnico rojstva:	164	164	1.997,9	3,32	1992	2005
Q3	Kakšen je tvoj zakonski stan?	164	164	2,2	0,95	1	3
Q4	Kakšen je tvoj zaposlitveni status?	164	164	2,5	0,68	1	4
Q5	Dosežena stopnja izobrazbe:	164	164	6,0	1,49	2	8
Q6	**V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami? (1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)**					0	0
Q6a	Imam jasno sliko o tem, kakšno prihodnost si želim.	164	164	3,6	0,98	1	5
Q6b	Odločen/-a sem, da uresničim svoje zamisli o prihodnosti, ne glede na težave, na katere lahko naletim.	164	164	3,9	0,76	1	5
Q6c	Odločitve, ki jih sprejemam danes, so pod vplivom mojih želja in namer za prihodnost.	164	164	3,7	0,86	1	5
Q6d	Rad/-a razmišljam o prihodnosti.	164	164	3,7	1,12	1	5

Q6e	Mislim, da je pred menoj svetla prihodnost.	164	164	3,8	0,93	1	5
Q7	**Ko razmišljaš o prihodnosti, kako pogosto razmišljaš o naslednjih temah? (1= nikoli, 2= redko, 3= včasih, 4= pogosto, 5= vsak dan)**					0	0
Q7a	O svoji izobrazbi.	164	164	3,5	0,96	1	5
Q7b	O svojem delu/poklicu in karieri.	164	164	4,1	0,69	1	5
Q7c	O svojem partnerju/-ki.	164	164	4,2	0,91	1	5
Q7d	O svojem potomstvu.	164	164	3,4	1,16	1	5
Q7e	O svoji finančni situaciji.	164	164	4,0	0,82	2	5
Q7f	O kraju kjer bom živel/-a.	164	164	3,3	0,93	1	5
Q7g	O svojem zdravju.	164	164	3,5	1,01	1	5
Q7h	O situaciji v moji državi in svetu.	164	164	3,2	0,99	1	5
Q7i	O svojih starših in drugih članih družine.	164	164	3,8	0,77	2	5
Q7j	O svojih bližnjih prijateljih.	164	164	3,5	0,86	1	5
Q7k	Drugo:	18	164	2,7	1,68	1	5
Q8	**Ali razmišljanje o teh temah v tebi vzbuja prijetna občutja (zadovoljstvo, prepričanje v uspeh, optimizem) ali neprijetna občutja (tesnoba, strah, pesimizem)? (1= zelo neprijetna, 2= v glavnem neprijetna, 3= niti prijetna niti neprijetna, 4= v glavnem prijetna, 5= zelo prijetna)**					0	0
Q8a	O svoji izobrazbi.	164	164	3,4	0,95	1	5
Q8b	O svojem delu/poklicu in karieri.	164	164	3,3	0,97	1	5
Q8c	O svojem partnerju/-ki.	164	164	4,0	1,00	2	5
Q8d	O svojem potomstvu.	164	164	3,6	1,01	1	5
Q8e	O svoji finančni situaciji.	164	164	3,2	0,90	1	5
Q8f	O kraju kjer bom živel/-a.	164	164	3,6	0,91	1	5
Q8g	O svojem zdravju.	164	164	3,3	0,81	1	5
Q8h	O situaciji v moji državi in svetu.	164	164	2,6	0,86	1	5
Q8i	O svojih starših in drugih članih družine.	164	164	3,6	0,93	1	5
Q8j	O svojih bližnjih prijateljih.	164	164	3,9	0,69	1	5
Q8k	Drugo:	12	164	2,8	1,22	1	5

Q9	**Na podlagi česa boš/si izbral svoj (bodoči) poklic/študij)?**					0	0
Q9a	Na podlagi lastnih interesov, znanja.	164	164	90,2 %			
Q9b	Na podlagi potreb trga, pomanjkanja strokovnjakov določenega področja (dificitarni poklic).	164	164	21,3 %			
Q9c	Zaradi ugleda, ki ga poklic prinaša.	164	164	10,4 %			
Q9d	Zaradi visokega plačila, ki ga poklic prinaša.	164	164	26,8 %			
Q9e	Na podlagi mnenja bližnjih, pričakovanj staršev.	164	164	6,7 %			
Q9f	Drugo:	164	164	3,0 %			
Q10	**V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami s področja izobraževanja? (1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)**					0	0
Q10a	Verjamem, da mi bo/je šolanje nudilo vsa potrebna znanja za uspešno kariero.	164	164	2,8	1,08	1	5
Q10b	Pomembno se mi zdi, da bom/sem uspešno zaključil šolanje in dosegel/-a želeno stopnjo izobrazbe.	164	164	3,8	1,12	1	5
Q10c	Lažje se bom/sem se/bi se zaposlil/-a s fakultetno diplomo.	164	164	3,6	1,18	1	5
Q10d	Da najdem zaposlitev, ne bo pomembna izobrazba, ampak to, kaj znam delati.	164	164	3,4	0,99	1	5
Q10e	Pripravljen/-a sem na to, da se bom celo življenje izobraževal/-a in obiskoval/-a seminarje, tečaje in usposabljanja, da bi napredoval/-a v službi.	164	164	4,0	1,03	1	5
Q11	**V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami s področja zaposlitve? (1= sploh se ne**					0	0

	strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)						
Q11a	Vem, v katerem poklicu želim delati v prihodnosti.	164	164	3,7	1,10	1	5
Q11b	V prihodnosti se vidim kot osebo, ki ima stalno zaposlitev.	164	164	4,1	1,03	1	5
Q11c	Pripravljen/-a sem, da bom v prihodnosti pogosto menjaval/-a zaposlitve, da bi našel/-a boljše pogoje in možnosti za delo.	164	164	3,1	1,02	1	5
Q11d	Verjamem, da mi ne bo težko najti dela v svojem poklicu, ko bo prišel čas za to.	164	164	3,8	1,08	1	5
Q11e	Če ne bi našel/-a dela v svojem poklicu, bi delal/-a karkoli.	164	164	3,4	1,14	1	5
Q12	Kakšna bi bila MINIMALNA mesečna neto plača, za katero bi bil/-a pripravljen/-a sprejeti zaposlitev (če predpostavimo, da gre za zaposlitev za polni delovni čas - 40h/teden)?	164	164	1.265,7	359,96	1	3000
Q13	V prihodnosti si sebe najbolj predstavljam kot osebo, ki zasluži:	164	164	3,7	0,77	1	6
Q14	Ko razmišljam o pogojih, v katerih bom živel/-a v prihodnosti, si najbolj predstavljam:	164	164	4,6	1,32	1	7
Q15	Pri kateri starosti predvidevaš, da si boš/si si lahko finančno omogočil/-a selitev "na svoje"?	164	164	28,9	4,62	19	53
Q16	Ali si svojo prihodnost predstavljaš bolj v mestnem ali vaškem okolju? (Če si sebe predstavljaš izključno na vasi, označi -3, če pa si sebe predstavljaš izključno v mestu, označi +3. Če si neodločen/-a označi številko 0.)	89	164	0,9	1,10	1	3

Q17	**Koliko bodo/so, po tvojem mnenju, naslednji dejavniki vplivali na tvojo izbiro kraja bivanja? (1= nič, 2= zelo malo, 3= nekoliko, 4= precej, 5= zelo veliko)**					0	0
Q17a	Možnost, da najdem željeno službo.	164	164	3,4	1,13	1	5
Q17b	Bližina staršev in drugih članov ožje družine.	164	164	3,0	1,08	1	5
Q17c	Partner/-ka.	164	164	4,0	1,07	1	5
Q17d	Možnost vzpostavljanja in ohranjanja prijateljstev.	164	164	3,2	0,97	1	5
Q17e	Dostopnost zabavnih vsebin (bari, restavracije, kino, koncerti…)	164	164	2,6	1,18	1	5
Q17f	Dostopnost kulturnih vsebin (gledališče, muzeji, galerije…)	164	164	2,3	1,15	1	5
Q17g	Ekonomsko politična stabilnost države.	164	164	3,0	1,15	1	5
Q17h	Drugo:	20	164	3,0	1,70	1	5
Q18	Ali si svojo prihodnost predstavljaš bolj v Sloveniji ali v tujini? Če si sebe predstavljaš izključno v Sloveniji, označi -3, če pa si sebe predstavljaš izključno v tujini, označi +3. Če si neodločen/-a, označi številko 0.)	61	164	0,4	0,80	1	3
Q19	**V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)**					0	0
Q19a	Svoje zamisli o prihodnosti bi lažje uresničil/-a v kakšni drugi državi, kjer so boljši pogoji za življenje.	164	164	2,7	1,09	1	5
Q19b	Želel/-a bi vsaj nekaj let živeti v tujini.	164	164	2,8	1,32	1	5
Q19c	Da bi lahko delal/-a v poklicu, ki ga želim opravljati,	164	164	2,6	1,23	1	5

	sem pripravljen/-a iti kamor koli.						
Q19d	Zame je odhod v tujino edina možnost.	164	164	1,6	0,80	1	4
Q20	V prihodnosti (čez 10 let) se vidim:	164	164	1,5	0,92	1	6
Q21	**V kolikšni meri se strinjaš z naslednjimi trditvami?(1= sploh se ne strinjam, 2= v glavnem se ne strinjam, 3= niti se ne strinjam, niti se strinjam, 4= v glavnem se strinjam, 5= popolnoma se strinjam)**					0	0
Q21a	Zame je zelo pomembno, da v prihodnosti najdem svojega/-o življenjskega/-o partnerja/-ko.	164	164	4,4	0,80	1	5
Q21b	Zame je zelo pomembno, da bom v prihodnosti v vlogi starša (da bom oče/mama).	164	164	3,8	1,40	1	5
Q21c	Imam jasno predstavo o tem, katere lastnosti mora imeti moj/-a bodoči/-a partner/-ka.	164	164	4,0	0,86	1	5
Q21d	Da bom lahko v vlogi starša, mi bo pomembno, da sem v resnem dolgoročnem razmerju.	164	164	4,4	1,04	1	5
Q21e	Od moje finančne situacije bo odvisno, ali sploh bom v vlogi starša.	164	164	3,4	1,26	1	5
Q22	Če želiš imeti otroke, pri kateri starosti predvidevaš, da bi bil/-a pripravljen/-a na to, oz. kdaj jih načrtuješ?	164	164				
Q23	Če želiš imeti otroke, koliko bi jih imel/-a?	164	164				
Q24	Zakaj si želiš imeti otroke, oz. zakaj ne?	162	164				
Q25	Kakšne misiš, da bodo v povprečju življenjske razmere za posameznika čez 30-50 let v primerjavi z današnjimi?	164	164	2,4	0,84	1	5
Q26	Kateri so po tvojem mnenju največji globalni izzivi, s katerimi se bo svet (družba,	162	164				

	človeštvo) soočal v prihodnosti?						
Q27	Oceni, v kolikšni meri si osebno zaskrbljen/-a zaradi globalnih izzivov prihodnosti?(1= sploh nisem zaskrbljen/-a, 10= sem izjemno zaskrbljen/-a)	153	164	6,6	2,09	1	10
Q28	Oceni, v kolikšni meri misliš, da lahko osebno vplivaš oz. prispevaš k reševanju izzivov prihodnosti?(1= ne morem popolnoma nič prispevati, 10= sam/-a lahko ogromno prispevam)	158	164	5,5	1,92	1	10
Q29	V kolikšni meri meniš, da globalni izzivi (npr. podnebne spremembe, pomanjkanje naravnih virov, vojne, hiter razvoj tehnologije) vplivajo na tvoje življenjske odločitve in načrtovanje lastne prihodnosti?	164	164	2,8	0,92	1	5
Q30	Ali bi v zvezi s (svojo) prihodnostjo želel/-a še kaj dodati?	53	164				

Odgovori na opdprta vprašanja:

- 24. vprašanje (Q24): *Zakaj si želiš imeti otroke, oz. zakaj ne?*

Tabela 43: Razlogi za/proti načrtovanju otrok

Da si ustvaris s partnerjem druzino in potrdis svojo ljubezen, si del neke skupnosti ki si jo ti ustvaril
Ker želim imeti družino
Ljubezen
da ne na koncu ostanes sam
stanje sveta
Od vedno sem si jih želel. Notranja potreba.
Ker mi verjetno nebi prinašali zadovoljstva in bi se počutil kot v zaporu
Nevem
nočem, ker so velika odgovornost
Zelim biti mama
Ker se mi zdi da moram vsaj enkrat izkusiti starševsto.
Rada bi imela družino.
Ker mi je v življenju starševstvo največji smisel
prevelika odgovornost
Ker si ne predstavljam življenja brez družine.
Ker je to zivljenski cilj
Nadaljevanje roda, svoja družina, druženje, bolj polno življenje, ljubezen
Ne čutim potrebe po tem.
Zaenkrat si ne želim imeti otrok, ker se ne čutim, da bi bila za to odgovornost že pripravljena.
Ker čutim, da je to moje poslanstvo
Želja \"biti mama\"
Mislim, da je imeti otroka nekaj najlepšega, nekoga na katerega prenašaš svoje dobrine in znanja in nekoga za katerega bi dal vse.

Želja bit oče
Biological imperative
Ker je lepo da z nekom ki ga ljubis ustvaris otroka ceprav zna biti otrok velik ifinancni zalogaj.
Ker si jih želi partner in ker mi je všeč delo z otroki
Ker obožujem idejo družine, rada imam otroke in si želim biti dobra mama.
Zato
Lastna družina je zame pomembna vrednota.
Ja, ker jih imam zelo rada, ne pa ker je to velika doživljenska obveznost
Starševstvo bi me izpopolnilo
Nisem gotova, če bi jih imela, ker me skrbi kakšno prihodnost in življenje bi imeli zaradi onesaneženosti okolja, inflacije
Ne vem
Human nature
Ne vem
Želim si ustvariti družino
Zaradi ljubezni
Ker jih imam rada
Ker si zelim imeti nekoga ki bo vedno tu zame in jaz tukaj zanj
Ker z njimi čutim povezanost in po intuiciji čutim, da sem primerna za tako vlogo
Odgovornost
V najstniških letih sem govorila, da ne želim imeti otrok. Zdaj ko imam nečake, mi je to najpomembnejši cilj v življenju - imet družino
Trenutno si ne želim imeti otroke, ker bisem za to pripravljena v smislu želin dokončati študij in ustvariti nekakvo življenje, da otroci pridejo v dobro
-
Želim si biti mama.
Otroke si želim, ker menim, da mi bodo izpopolnili življenje.
/
Zaradi večne vezi in ljubezni
Vidim se v vlogi starša, želim si svojih potomcev.
Da ne bom sama
Nevem
Dobri geni mene in partnerice.
Tako čutim
/
Rada imam otroke
Globoko vtisnjena pričakovanja družbe, puščanje sledi za sabo, občutek izpopolnjenosti
Smisel zivljenja
Nimam želje vzgajati otroka. Mislim, da bi me to onejevalo pri mojih ciljih in željah za življenje.
želja že od vedno, odkar sem v zvezi s pravo osebo, pa še toliko bolj - otrok bo izkaz najine ljubezni in nekaj kar bova skupaj ustvarila in imela neizmerno rada
Ker mi predstavljajo veselje
Ne: finančna situacij;, slaba prihodnost države in sveta; želim imeti otroke, ko so pogoji za življenje grozni; izjemno visoke cene najemnin in življenjskih potrebščin... . Da: občutek, da jih želim
/
Da na stara leta ne bom osamljena
Čutim to ljubezen v sebi, želim biti boljši starš kot so bili moji, a ne vem če bo mi finančno zneslo in ali sem sploh zmožna biti dober starš.
Želim si ustvariti lastno družino z partnerjem
Zaradi želje po svoji družini
ne želim otrok
Notranji glas
Osebna želja postati starš
(Namerno) rojevanje otrok v okoljsko katastrofo in ekonomski propad je nemoralno, sem slab potencialen starš, odločanje o usodi drugih, kar je za otroka nujno, je nemoralno.
Želja že od nekdaj, lepih trenutkov, ki jih družina preživi skupaj, sreče, zadovoljstva in vseh teh lepih trenutkov, ki jih prinašajo otroci.
Zaradi ljubezni
Ni da si želim,če bo,bo.
Ne razmisljam se o tem
Ne vem
Potomstvo, veselje
ker me izpolnjujejo
Ker si jih želim spoznati.
Ker imam rad otroke in si želim družine
Pustiti del sebe in svojih vrednot svetu naprej
Jih ne želim
Potomstvo, sreča, posebna vez
Ker imam zelo rada otroke in si zelim oz ga ze imam tudi svojega
Izpopolnitev zivljenja
Zaradi želje po nadaljevanju potomstva
Ker so največje bogastvo tega sveta in do otroka občutiš posebno ljubezen, ki je popolnoma brezpogojna.
Ker bi mi to prineslo srečo in ljubezen.
Življenju dajo nov, drugačen smisel
Ker imam rada otroke, si ne predstavljam da ne bi bila mama. To si mocno zelim

-1
Ker je to moja želja
Otroke si želim imeti, saj vem da me bo to izpopolnilo v zivljenju. Bi imela pa seveda otroke s partnerjem katerim bi se res razumela
Ker si želiva oba s partnerjem dati novo življenje.
Ne - predvsem zaradi stanja v današnji družbi.
Predvsem zaradi osebne rasti/razvoja - mislim, da mora bodoči starš \"začutiti\" psihološko kapaciteto predanosti, ki je potrebnaza vzgojo otroka. To pa se po mojem mnenju zgodi, ko človek dozori. Sam puščam odprte možnosti, nisem pa še na tej točki.
Ker je to največ, kar v življenju lahko postaneš / dozivis
Neodločna sem ali želim ali ne
?
Nisem še odločena
Trenutno zgolj razmišljam o ideji, da bi morda kdaj imela otroke, vendar je to še oddaljena misl, ki pa mi je nobvezujoča. Menim da je odločitev za otroka stvar dogovora med dvema partnerjema.
Preprosto si jih želim, saj sedaj rada delam z otroki in otroci mi to ljubezen vračajo.
Obogatitev življenja
To si želim že od nekdaj, rada bi imela svojo družino.
Ker če jih ne bi imel bi potem to obžaloval.
Ker mislim da bi bila lahko z mojim dobra starša, želim si izkusiti materinstvo
Imam že dva otroka. Ker mi je biti mam smisel življenja.
X
Ker so plod ljubezni
Ker ne vidim potrebe po tem.
Jih že imam. Ker so otroci bogastvo.
Nisem pripravljena neko drugo bitje postaviti pred sebe (otrok si zasluži 100 % predanost, ki mu je jaz ne morem niti nočem nuditi).
Ni razloga zakaj ne!
Čutim potrebo po otrocih.
Ker jih obožujem
Nimam želje po otrokih
/
Ker so prevelika odgovornost.
Ljubezni
Ker ti zapolnijo življenje
Raje ne, ker ni vredno vzgajati otroka v takšnem svetu.
ker želim biti starš
ker je družina ena najpomembnejših vrednot
rada imam otroke
Ker bi bila rada v vlogi starša
Želja, da postanem mama in
Ker imam občutek, da bodo živeli v slabših razmerah kot moja generacija
Ker se sam zelim preiskusiti v vlogi starsevstva, ceprav ni nujno da bo do tega prislo. Otroci so mi od vedno bili pri srcu in do zdaj me je tudi delo z otroci vedno veselilo, tako da bi zelel v prihodnsti imeti tudi svoje
nocem roditi otrok v kapitalizem hvala lp
Neopredeljen
Da obcutim ljubezen katere se ne poznam
Zaradi potomstva
Prevelika odgovornost, prevec odpovedovanja, zivljenje se ti postavi na glavo, vzgoja otroka je tezka
Od vedno ne čutim potrebe po otrokih, zdi se mi da imajo ljudje otroke nezavedno, velikokrat ob neprimernem trenutku. Veliko ljudi ima nerazrešene težave ki jih nezavedno prenesejo na otroke. Ne želim biti ena od teh oseb.
Idk
Imam slabe živce, težko prenesem otroke, saj potrebujejo veliko pozornosti. Raje bi skrbel za življenjsko sopotnico kot pa za otroke.
N
Mogoce bi mi bilo zal, ce jih ne bi imela. Prav tako partnerju. Rada imava otroke in upam, da bodo nekoc pozitivno prispevali k druzbi.
Želim si imeti otroke, ker jih imam rada, ker bi mi dodatno razvedrili zivljenje, prinesli neko zadovoljstvo, veselje ?
Na mojo odločitev vplivajo finančni dejavniki in želja po uspešni karieri.
Ker osrečujejo
Družina mi je pomembna vrednota, zato bi si jo tudi sama rada ustvarila.
Smisel življenja
Ne znam dobro razložiti, zakaj :) Otroke imam rada, od nekdaj sem ustvarjanje družine dojemala kot pomemben del moje prihodnosti in s tem v mislih izbirala tudi partnerja. Ideja, da dobim otroka, me napolnjuje s prijetnimi občutki, toplino, ljubeznijo.
Vedno sem se rada ukvarjala z njimi, mislim, da bi mi vzgoja šla dobro od rok, želim predajati znanje naprej
Želim brezpogojno ljubezen, ki jo lahko izkažem otroku in obratno.
Raje bi bila uspešna v svojem poklicu
Dopolnitev zakonske zveze in življenjskega cilja
Treba je imeti potomce in jim predati življenjske vrednote in izkušnje, ki sem se jih naučil oziroma dobil od staršev, starih staršev, okolice, itd. In pač zato, ker je lepo imeti otroke.
Ker mi je to neka dodana vrednost zivljenja
družina je zame vse
Ker deloma osmišljajo naše življenje. Imam naravno željo po tem. Verjetno po 40 letu res postane tudi dokaj samotno biti brez njih.
Ni razloga
Da bi imel nekoga, ki bi na svetu za mano širil moje vrednote in vrednote mojih prednikov.
.
Ker menim, da so otroci zelo pomemben del vsakega cloveka

Ker bi rada izkusila materinstvo
Potomstvo, ljubezen,druzina
saj želim družino
Rada bi postala mama ker hocem vzgojiti v take otroke kot sem bila jaz. Ne rada se hvlaim vendar sem mnenja da je v sodobnem casu zelo amlo takih ki bi bili podobni meni vendar ne na vizualen nacin vendar na nacin razmisljanja obnasajna…
Dopolnijo življenje
-1
Ker se mi zdi v redu in nek izziv, ter rada delam z otroki
Ne bodi ***, stari
Zdi se mi da mi bojo pomagali sestaviti sliko taksnega zivljenja o katerem danjam.

- Odgovori na 26. vprašanje (Q26): *Kateri so po tvojem mnenju največji globalni izzivi, s katerimi se bo svet (družba, človeštvo) soočal v prihodnosti?*

Tabela 44: Globalni izzivi prihodnosti

AI inteligenca, ciste vode
Vojne, umetna inteligenca, globalno segrevanje, revščina, migranti, nestrpnost v družbi, pomanjkanje pomembnih poklicov (v zdravstvu, šolstvu),.. itd
Digitalni svet, podnebne spremembe
Robotizacija
Kapitalizem
Podnebne spremembe, izguba vrednot
Prenatrpanost z ljudmi
Nevem
Temperature
Nizka rodnost, onesnazevanje okolja
Lakota, bolezni, vojna.
Psihološke težave, globalno segrevanje
Vojna
pomanjkanje hrane, vremenske spremembe, finančne krize
Ibflacija, revščina, spreminjanje podnebja
Podnebne spremembe
AI in tehnologija, segrevanje
Podnebne spremembe
Vojne, klimatske spremembe, preveč napredna tehnologija
Globalno segrevanje
Delo mladih
Globalno segrevanje, pomanjkanje vode, sprememba klime, vojna, hitri tehnološki napredki
Največji problem bojo osnovne delovne navade mladine (kuhanje, pospravlanje,...)
Globalne klimatske spremembe, Umetna inteligenca
Vojne za primarne dobrine
Sprememba načina dela, sprememba okolja
globalno segrevanje, pitna voda
Umetna inteligenca
Egoizem, gospodarski interesi
Prevelika populacija zreducirana na enem območju, kot posledica globalnega segrevanja. Preveč starega prebivalstva, za katere ne bo mogel nihče poskrbeti, (državljanske) vojne
Finančna kriza, okoljska kriza,…
Globalno segrevanje
Globalno segrevanje, neoliberalizem, individaluzem,
Klimatske spremembe, hiter razvoj tehnologije, ai
Nasilje, duševne težave, zasvojenost s tehnologijo
Pomanjkanje hrane oz. slaba kakovost hrane, suše
Onesnazenost okolja, zdravje
Denar, finance, draginja
Sluzbe, tehnolgija
Še večja neenakost, prevlada tehnologije nad ljudmi
Podnebne spremembe, naravne katastrofe, umetna inteligenca in propad mnogih sluzb, vojne
Pomanjkanje kadra, večje razlike med revnimi-bogatimi, vse bo poseljeno, onesnaženo okolje, nezdrava hrana,.....

Pomanjkanje delavcov, ekonomska kriza (je že zdaj) plus inflacija, možnost ponovne \"velike\"vojne v smislu več držav
Vse več pritiskov, več dela in več nestrpnosti.
Pomanjkanje pitne vode in posledično migracije ter konflikti/vojne med državam. Klimatske spremembe.
Onesnaženje.
/
Preseljevanje, okoljski problemi,
Segrevanje ozračja
Vojne, podražitve hrane
Podnebne katastrofe
Prenaseljenost.
Lakota, splosno pomanjkanje
Kako nahraniti ljudi in nezaposlenost ljudi.
Globalno segrevanje
Podnebne spremembe, konflikti, vojne
Nemir
/
podnebne spremembe - uničenje narave, mest, selitve, prenaseljenost, lakota, pitna voda
Onesnaženost
Globalno segrevanje, prenizke plače za življenjsko nujne stvari (hrana, stanovanje, itd.), vedno več zelo bogatih in vedno več revnih (večja \"luknja\"), slabe vremenske in naravne razmere, onesnaženje
Ekonomski
Iskanje pripoadnosti, skromnost in prilagajanje neugodju
globalno segrevanje, finančne krize, še več sovraštva med ljudmi, resne težave v duševnem in fizičnem zdravju
Podnebne sprembe, vojne, pomanjkanje naravnih virov
Onesnaženost okolja, Digitalizacija, vse več kriminala,…
preveliko število prebivalstva
Podnebje
Tehnološki napredki na umetni inteligenci in trajnostnem razvoju
kapitalizem ki povzroča okoljski propad, revščino, konflikte ipd. ter krepi sovraštvo, patriarhijo, ksenofobijo... in nasploh skrajno desničarska gibanja
Vrednote!
Visoke cene osnovnih dobrin, stanovanjska problematika, okoljska problematika
Vojne
Vojne
Onesnaženje, podnebne spremembe
družba, socialna omrežja, razmere po svetu
/
Zasebnost in svoboda
Novodobne psihične bolezni
Overpopulacija
Vzgoja, zdravstvo, kibernetska vojna
Onesnaženost okolja, pomanjkanje miru, intime, preveč tehnologije
Revscina
Okoljske tezave, recesija, tehnologija
Bolezni, podnebje
Globalno segrevanje, vodni viri, psihične stiske.
Podnebne spremembe, vojne.
Odpadki, prenaseljenost, pomanjkanje pitne vode in elektrike
Onesnazenost
-1
Kriza, podnebne spremembe
Pomanjkanje naravnih virov, prehiter razvoj tehnologije.
Vročina, suša, drževljanske vojne
Podnebna kriza, pomanjkanje pitne vode.
Voda, osnovne surovine, prostor (narava, Zemlja)
Digitalizacija in pomanjkanje pristnih osebnih odnosov.
Revež
Individualizem
Mir
Lakota, vojne, tehnologija.
Okoljske razmere - onesnaževanje, naravne nesreče,…
odpadki, zasvojenosti z digitalnimi tehnologijami in posledično odtujenost
okoljska problematika

Pomanjkanje hrane, vode ter človeškega stika.
Podnebne spremembe, veliki konflikti, vojne, nepravična razporejenost dobrin
Onesnaženje planeta, prevelik vpliv sodobne tehnologije
komunizem, pohlep vladajočih
Razpad družbe, okoljevarstveni problemi
Težave s tehnologije, okoljska ogrožanja in podobno
Kriza
Inflacija, podnebne spremembe, umetna inteligenca
Vse na elektriko.
Velike neenakosti.
Segrevanje, odpadki, vojne
Podnebna kriza
Pitna voda, problematika priseljevanja ras
Klimatske spremembe, vojna, recesija.
Inflacija
Umetna inteligenca
globalno segrevanje, inflacija, pomanjkanje dobrin
globalno segrevanje, privatizacija zdravstva in šolanja in izguba socialne države, višji stroški bivanja
okoljske spremembe (požari, poplave), ne bo več moralnih vrednot in tradicionalnih vrednot
Pomanjkanje družbene strpnosti,človeške humanosti in dobrih odnosov med ljudmi
Globalno segrevanje, rast tehnologije, robotov
Finance
Podnebne spremembe, umetna inteligenca, preveč populacije, prevelik razkol med nižjem in višjim slojem
Prevelika populacija in pomankanje zivljenskih virov; modernizacija/optimizacija dela in delovnih procesov ter izguba delovnih mest/ vojaski spopadi
klimatska kriza, kriza identitete
Nadomestitev človeka z umetno inteligenco in porast brezposelnosti
Tehnologija
Denar
Dvig cen za osnovne zivljenjse stvari, nepremicnine, onesnazenost okolja, podnebne spremembe, pomankanje naravnih virov, izumrtje zivalskih vrst
Reševanje onesnaževanja, preveč ljudi, nižja inteligeca ljudi zaradi pretirane tehnologije
Podnebje
Podnebne spremembe, draginja, nestabilnost držav, digitalizacija
N
Podnebne spremembe, umik v digitalno in odmik od narave.
Tehnologija
Okoljski problemi, epidemije, prenaseljenost.
Zagotavljanje naravnih virov
Izzivi povezani z uporabo tehnologije, izzivi v povezavi s pravico do življenja
Spremembe, ki jih bo tezko sprejeti
ekološka kriza (z njo povezana dostopnost ciste vode, zraka, kvalitetne hrane; posledicno morda zdravstvena kriza), nesprejemanje raznolikosti s prevlado določenih kultur nad drugimi
Onesnaženost, presežek populacije, prehiter razvoj tehnologije, primankljaj kvalitetnega socializiranja, osebnega stika, poglobitve vase, časa zase, pritisk zaradi financ, kariere
Podnebne spremembe
Onesnaževanje okolja
Vojna, inflacija, globalno segrevanje
Prenasičenost vsega, izguba moralnih vrednot.
Vrednote, kaj je se normalnist
predrago življenje
Dovolj kvalitetne hrane. Staranje populacije. Preveč nemožatih moških. Omejevanje svobotde in pretiran nadzor z visoko tehnilogijo.
Poseljenost
Globalno segrevanje, negospodarno ravnanje z naravnimi viri, uporaba novih tehnologij v nasprotju s humanističnimi ideali
energija
Socialna programiranja preko mobilnih naprav bodo zanemarila samostojno razmišljanje posameznika. Kar pomeni stagnacija druzbe na dolgi rok in eventualn kolaps prek vojn ali preprecljivih naravnih katastrof(secnje amazonskega gozdova, izropanje organizmov v morjih).
Globalno segrevanje, pomankanja goriva, prevelika številka človeške populacije
globalno segrevanje, revscina
segrevanje ozračja, družba nasplošno
Poteosnistvo socialni mediji in omrezja ter boj z globalnim onesnazevanjem
Globalno segrevanje

-1
Nevem
Satanizem pod krinko prostozidarjev
Osnovne stvari za prezivetje ipd.

- Odgovori na 30. vprašanje (Q30): *Ali bi v zvezi s (svojo) prihodnostjo želel/-a še kaj dodati?*

Tabela 45: Misli o prihodnosti

Ne *(frekvenca: 20)*
/ (*frekvenca: 7)*
nekih velikih sprememb posameznik sam, ne more narediti, lahko si narediš svoj krog kar se da najboljši zase in svoje potrebe.
upam da bo boljsa za generacije nasih otrok
želim si, da mi je družba ne bi narekovala in vsiljevala tradicionalnih prepričanj.
\"bojim se da je još budućnosti pred nama.\" zvonko karanović ..... odlična anketa?
trenutno ne
naj bo dobra :)
ne.
ne. verjamem, da bo zelo lepa.
prihodnost je izjemno negotova in kot študentka socialnega dela se nenehno sprašujem ali prihodnost sploh še je vredna. nenehno se dogajajo grozne stvari in slabše razmere, tisti ki bi kaj lahko naredili pa razmere le še poslabšujejo.
ne ker sedanjost je bolj pomembna. jutri nas lahko ni več
naj se zgodi
nimamo vpliva na prihodnost sveta. vplivamo lahko le na svojo.
x
trenutno je nemogoče samostojno življenje in načrtovanje družine, če si star od 25 do 30. grozen nepremičninski trg, previsoki krediti, zaposlitve za določen čas...
bog nam pomagaj
treba je ostati optimisti in se prilagajati na spremembe
viva la revolucion
samo da bom se naprej srecna
misel na to mi povzroca anksioznost in strah me je prihodnosti
upam, da bo v prihodnosti moje življenje dobro, čeprav ae o fem nerad pogovarjam oz. razmišljam.
n
“we’re doomed.”
najslabše se je kot pijanec plota opirati neke lastne ideje o viziji samega sebe v prihodnosti in zgroženo gledati, kako se ta podira, če ne gre po planih. zato je treba biti fleksibilen, openminded in igrati igro, ne glede na karte. in pa uživati v življenju, četudi je samo nek trenutek, recimo naključno srečaš prijatelja in gresta na pijačo iz katere jih nastane ven 7 in potem pridejo še drugi in se vleče dolgo v noč in si imel še toliko enih planov, ki si jih želel početi, ki ti pomagajo razviti neko vizijo tebe v prihodnje, ti pa si drugi dan zmačkan ko zmaj in ti je najprej zoprno, ker si vrgel popoldan proč in še celo dopoldne, ampak ko se spomniš kaj vse si počel prejšnjo noč in kako je življenje minljivo, je to pač tudi del življenja. tako da se ni za sekirati in se je treba občasno tudi malo sprostiti.
želel bi si, da bi več ljudi vodilo z zgledom. to te potem potegne. ljudem je treba pokazat, da se da.
rada bi rodila otroke v svet ki ne bi bil tak v kkranega so se rodili otroci 2020-2023